LEGES NOVELLAE

AD THEODOSIANVM

PERTINENTES

EDIDIT

ADIVTORE TH. MOMMSENO

PAVLVS M. MEYER

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCCV

CONSPECTVS OPERIS

		pag.
Conspectus subsidiorum et explicatio signorum		VI
PROLEGOMENA IN LEGES NOVELLAS AD THEODOSIANVM PERTINENTES		
Cap. I.	De singulis legum novellarum syllogis	XI
Cap. II.	Codices corporis Maioriani (primae syllogae)	XXV
Cap. III.	Codices Breviarii (alterius syllogae)	XXXI
Cap. IV.	Codices tertiae syllogae	XLIII
Cap. V.	Excerpta. Breviarii epitomae. Varia	LV
	I. Ex syllogis Orientalibus excerpta	
	II. Ex syllogis Occidentalibus excerpta	
	III. Breviarii Alariciani epitomae	LXI
	IV. Breviarii minora	LXIII
	V. Libri latentes vel deperditi	
Cap. VI.	Legum novellarum editiones et apparatus	LXV
Cap. VII.	Crisis legum novellarum	LXXVII
	A. Leges novellae Theodosii II. Valentiniani III. Maioriani (1—6)	
	B. Leges novellae Marciani et reliqua per Alaricianos solos servata	LXXXIX
	C. Leges novellae Anthemii	XC
Cap. VIII.	Constitutionum acceptores et tempora locique	XCI
	I. Constitutionum acceptores	
	II. Constitutionum tempora et loci	XCVI
I. CORPVS LEGVM NOVELLARVM *THEODOSII II. VALENTINIANI III. MAIORIANI* IN OCCIDENTE A MAIORIANO CONDITVM		1
II. LEGVM NOVELLARVM *MARCIANI* IN ORIENTE PROMVLGATARVM QVAE IN BREVIARIVM ALARICIANVM RECEPTAE SVNT		179
III. AVCTARIVM LEGES NOVELLAS EXTRAVAGANTES CONTINENS *SEVERI ET ANTHEMII*		197
Index titulorum		209
Corrigenda et Addenda ad vol. I et II		213

I.

CORPVS LEGVM NOVELLARVM

THEODOSII II.
VALENTINIANI III.
MAIORIANI

IN OCCIDENTE A MAIORIANO CONDITVM.

TITVLI LEGVM NOVELLARVM
DIVI THEODOSII A.

Apparatus qui hoc loco datur ad indices textui praemissos solos respicit; in ipso textu quomodo in rubricis libri differant, suis locis adnotatum est.

I (= BREV. I). De Theodosiani codicis auctoritate.
de *om.* ΨΘ theodosiano *N* codices *ΓNΨΘ* *post* auctoritate *add.* et de legibus que late sunt post theudosiano diui theudosi agusti *Γ* *pro rubrica habet* i imp̄. theudosius et ualentinianus *Fuld.*

II (= BREV. II). De confirmatione legum novellarum divi Theodosii A.
confirmatione] puplicacione *Fuld.* diui theodosii ā. *om. Fuld.* theodosiani(-no *N*) *NS* ā. *om. NΣΞΨΘ*

III (= BREV. III). De Iudaeis Samaritanis haereticis et paganis.
iii] i *O* haereticis] et heredicis *Fuld.* et paganis] paganis *O*, *om. Fuld.*

(IIII). Ne duciani vel limitanei milites ad comitatum exhibeantur.
iiii] xlvi **Δ Fuld.*, xxiiii *O* militis *Fuld.* *post* exhibeantur *add.* i **Δ*

(V). De patrimonialibus rei dominicae et limitotrofis fundis per Orientem sitis.
u] xii **Δ Fuld.*, x *O* patrimoniabus **Δ*, patermonialibus *Fuld.* dominici *Fuld.* et limit. . . . . sitis] *om. O* limitrophis **Δ*, limistrophis *Fuld.* per] ad **Δ* sitis] *scrib. cum Γ (context.)*, positis **Δ*, *om. Fuld.* *add.* leges 3 **Δ*, capitula tria *O.*

(VI). De bonis fabricensium.
ui] xiii **Δ Fuld.*, xi *O* *add.* l(ex) unica **Δ*

(VII). De amota militantibus fori praescriptione.
uii] xiiii **Δ Fuld.*, xii *O* foro *Fuld.* *add.* ll. 4 **Δ*, capitula iiii^or *O*

(VIII). De navibus ultra duorum milium modiorum capacitatem non excusandis.
uiii] xu **Δ Fuld.*, xiii *O* ultro *Fuld.* modiorum] mediis *Fuld.* capacitate **Δ Fuld.* *add.* l. unica **Δ*

(VIIII) (= BREV. IIII). Ne curialis praedium alterius conducat aut fideiussor conductoris existat.
uiiii] ii *O*, iiii *reliqui* ne] de *O*ᵇ curiales *N* praediorum *C* conducat] conductor *O*ᵃ aut fid. cond. existat *om. N* fideiussa *C* conditoris *Ψ* existat] sit *O*, exist(at) *L*

(X). De postulando et de perpetuanda advocatione.
x] xui **Δ Fuld.*, xiiii *O* de] *scrib. cum Γ (context.)*, *om.* **Δ Fuld. O* *add.* l. unica **Δ*, capitula ii *O*

(XI) (= BREV. V). De tutoribus.
xi] iii *O*, u *reliqui* tutorum *S*^α pupillorum nominandis *add. O*

(XII). De repudiis.
xii] xuii **Δ Fuld. ΣΞ*, xui *(sic) O* *add.* l. 1 **Δ*

Γ (post I *folio avulso reliqua pars indicis desideratur) Fuld.* **Δ (omittit* I. II. III. VIIII. XI *utpote receptas in Breviarium) O (cum* I *Theodosianum praecedat,* II *indicem, hic incipit a* III*) ΣΞ (hi duo ad* I. II. XI. XII*), ad Brev. NC (omissis numeris rubricarum) SLΨΘ.*

(XIII) (= BREV. VI). Contra sententias praefectorum praetorio iniustas post successionem intra biennium supplicandum.

xiii] iiii *O*, ui *reliqui* sentencia *Fuld.* praefectoris *Fuld.*, praefatorum *L* praetorii *O Fuld.* $\Psi\Theta NCS^{\alpha}L$, *om.* $\Sigma\Xi S^{\beta}$ iniusta *L Fuld.* post] pos *L*, *om. Fuld.* successionem] successiones *C*, successione *L*, sunt cessione *Fuld.* supplicantur *Fuld.*

(XIIII) (= BREV. VII). De paternis sive maternis bonis.

xiiii] u *O*, uii *reliqui* siue] seu *Fuld.* CS^{β}, et *O*

(XV) (= BREV. VIII). Ne curialis ad senatoriam dignitatem vel ad aliquem honorem adspiret.

xu] ui *O*, uiii *reliqui*, uiiii *(sic) Fuld.* ne] de *O*, de si *C* curialis] curia *Fuld.*, decurio $O\Psi\Theta NCS$ senatoria *L Fuld.* dignitatum *Fuld.* ad *om.* *OL* aliquos S^{α} honores S^{α}, honore *L* adipiscat *L*

(XVI) (= BREV. VIIII). De testamentis.

xui] uii *O*, uiiii *reliqui*, uiiiii *(sic) Fuld.* testamento *C*

(XVII). De competitionibus.

xuii] xluii **Δ Fuld.*, xxu *O* *add.* i **Δ*

(XVIII). De lenonibus.

xuiii] xui *O* *add.* i **Δ*

(XVIIII). De rescindendis venditionibus fundorum rei dominicae.

xuiiii] xxuiii **Δ Fuld.*, xui (ii *superscr.*) *O* rescidendis *Fuld.* uidicionibus *Fuld.* fundorum] *scrib. cum Γ (context.), om. *Δ Fuld. O* rei dominicae (-ci *Fuld.*) *om. *Δ* *add.* i **Δ*

(XX) (= BREV. X). De adluvionibus et paludibus.

xx] uiii *O*, x *reliqui*, xi *Fuld.* aluionibus *Fuld.* et paludibus] mile aegiptiae et paludibus *Fuld.*

(XXI). De scholaribus et comitibus scholarum et de domesticis eorum.

xxi] xxuiiii **Δ Fuld.*, xuii *(sic) O* excolaribus *Fuld.* scolariorum *O*, excolariorum *Fuld.* et de domesticis eorum *om. *ΔO* *add.* i **Δ*

(XXII) (= BREV. XI). De bonis decurionum et de naturalibus filiis eorum in curiam mittendis heredibusque scribendis.

xxii] uiiii *O*, xi *reliqui* *pro rubrica habet* de his qui sponte munus aliquod uel honorem largiuntur et de naturalibus filius *(sic)* eorum *Fuld.* curionum $\Psi\Theta$ de *om. O* in curiam (-a $\Psi\Theta NC^{a}S$) .... scribendis *om. O* *add.* capitula duo *O.*

(XXIII). De locis rei publicae quoquomodo possessis civitatibus restituendis.

xxiii] xxx **Δ Fuld.*, xuiii *(sic) O* puplici *Fuld.* quoquomodo (quomodo *Fuld.*) possessis *om. O* *add.* lex 1 **Δ*

(XXIIII). De ambitu et locis limitaneis inibi redhibendis.

xxiiii] xxxi **Δ Fuld. Σ*, xxi *(sic) Ξ*, xuiiii *(sic) O* militanis *Fuld.* inibi redhib(reddib- *Fuld.*, redeb- **Δ*)endis *om. OΣΞ* *add.* lex 1 **Δ*

(XXV). De metatis.

xxu] xxxii **Δ Fuld. Σ*, xxii *ΞO*

(XXVI). De relevatis adaeratis vel donatis possessionibus.

xxui] xxxiii **Δ Fuld. ΣΞ*, xxiii *O* leuatis *ΣΞ* adaeratis] adtractis *Σ* uel *om. O*

---

*Fuld. *Δ (omittit* XIII. XIIII. XV. XVI. XX. XXII *utpote receptas in Breviarium) OΣΞ (hi duo ad* XIII. XIIII. XVI. XX. XXII. XXIIII. XXV. XXVI*), ad Brev. NCSLΨΘ.*

LIBER LEGVM NOVELLARVM DIVI THEODOSII A.

I. DE THEODOSIANI CODICIS AVCTORITATE.

i *om. GCM* theosiani *H* *post* auctoritate *add.* et de legibus que late sunt post theudosiano diui theudosi. agusti *Γ (laterc.)* epistola theodosii minoris de confirmatione legum antiquarum *pro rubrica O*

Nov. I [= BREV. I] (438 Feb. 15).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O ORIENTIS.

Saepe nostra clementia dubitavit, quae causa faceret, ut tantis propositis praemiis, quibus artes et studia nutriuntur, tam pauci rarique extiterint, qui plene iuris civilis scientia ditarentur, et in tanto lucubrationum tristi pallore vix unus aut alter receperit soliditatem perfectae doctrinae.

1 Quod ne a quoquam ulterius sedula ambiguitate tractetur, si copia inmensa librorum, si actionum diversitas difficultasque causarum animis nostris occurrat, si denique moles constitutionum divalium, quae velut sub crassa demersae caligine obscuritatis vallo sui notitiam humanis ingeniis interclusit, verum egimus negotium temporis nostri et discussis tenebris conpendio brevitatis lumen legibus dedimus, electis viris nobilibus exploratae fidei, famosae doctrinae, quibus delegata causa civilis officii,

---

1 imp̄ *E* ualentinus *HS*, ualente *L* florenio *H*, florentino *GS* p̄p̄o (p̄ *M*, p̄o *Φ*, preposito *O*, praef. *C*, ū. inl. *L*, ū inl p̄p̄o *Paris. 4408*) orientis (orit *N*)] pfū *G*, p̄fecto urbis *S* 2 clementia nostra *O*, nostrae clementiae *N* fecerit *NE* praepositis *ΓXC* praemiis] criminibus praemiis *Φ* 3 artes (artis *ΓON Φ*) et] arte sit *E*, arceret *G* nutriantur *E* paucis *Φ Paris. 4409* rarique] *AOL Paris. 4409*, raroque *Γ et reliqui* extiterint] instituerint *Φ* qui] quibus *H*, a quibus *OG* plene] *OA*, plenae *G*, plena *HL*, plenio *N*, pleno *Γ et reliqui* scientia] sententia *HNGEΦ Paris. 4410* 4 uitarentur *E* tanto] tantum *ΓNX SΦ*, tam *A* lucubrationum (lucobrationum *Γ*, lugubrationum *S*, lucuprationum *X*, loco rationum *G*) tristi pallore *(om. G)*] tristi luc. pall. *O* unius *Paris. 4409* aut (et *A*) alter] aut alterum *X*, ab altero *G* reciperit *EL*, recipere *G* 4/5 soliditate *E Paris. 4410*, solitate *N*, sodolitatem *L* 5 quod] quia *XC*, ut quod *G* ne a quoquam] *OA*, nec a quamquam *N Paris. 4410*, nequam *XL*, nequaquam *Γ et reliqui* alterius *NGΦ* sedulum *G*, sedulam *Φ*, sed ullam *L* ambiguitatis *G*, ambiguitatem *Γ*[b]*Φ* 6 inmensa] inmissa *PMS* liberorum *GX* si] sic *G* difficultasque] dificultatisque *Φ*, de facultatibusque *G* 7 occurrerit *O* si] sed *L* moles] malis *G*, molesti *N Paris. 4410* diualium] diualium principum *Paris. 4409*[a] quae *om. Φ* 7/8 sub crassa demersae caligine obscuritatis uallo *(= sub vallo obscuritatis demersae crassa caligine)*] *scripsimus*, sub crassa demersae caligini obscuritates uallo *Γ*, sub crasso dimersae caliginis et obscuritatis uallo *O*, sub grassa dimersae caligine obscuritatis [*om.* uallo] *A*, sub crassa (suppressa *GE*[v]*L*, suppresso sub crassa **E*) de(*vel* -i)mersae (demersit *H*, dimerserit *G*) caligine (caliginos *GE*, caliginis *PMSL*) obscuritatis (obscuritate *G*, inter obscuritates *S*, et obscuritatis *P*[a]) uallo *reliqui* 8 notitia *L* humanis] humanitatis *Γ* ingeniis] generis *G*, insigniis *M* interclusa *G* uerum] *fortasse scr.* uerum obruat, *quamquam potest suppleri ex praecedentibus* animis nostris occurrat egimus] elegimus *H* 9 temporis nostri] t. nostris *Γ*, causas t. n. *H* discussis] discussit *X* breuitatis] ueritatis *E*[v], breui ueritatis **E* 10 exploratae] explorare *XS* delegata] delicata *N*, delegamus *PM* officii[a] *H*

purgata interpretatione, retro principum scita vulgavimus, ne iurisperitorum ulterius,
severitate mentita dissimulata inscientia, velut ab ipsis adytis expectarentur formidanda
responsa, cum liquido pateat, quo pondere donatio deferatur, qua actione petatur here-
ditas, quibus verbis stipulatio colligatur, ut certum vel incertum debitum sit exigendum.
Quae singula prudentium detecta vigiliis in apertum lucemque deducta sunt nominis
2 nostri radiante splendore. Nec parvum pretium sibi hoc suspicentur esse delatum,
quibus divina sensa pectoris nostri mandavimus. Etenim si recte mentis acie futura pro-
3 spicimus, ad posteros usque devenient laboris nostri consortio. Quamobrem detersa
nube voluminum, in quibus multorum nihil explicantium aetates adtritae sunt, conpen-
diosam divalium constitutionum scientiam ex divi Constantini temporibus roboramus, nulli
post Kal. Ian. concessa licentia ad forum et cotidianas advocationes ius principale deferre
vel litis instrumenta conponere, nisi ex his videlicet libris, qui in nostri nominis voca-
bulum transierunt et sacris habentur in scriniis. Quamquam nulli retro principum aeter-
nitas sua detracta est, nullius latoris occidit nomen: immo lucis gratia mutati claritu-
dine consultorum augusta nobiscum societate iunguntur. Manet igitur manebitque
perpetuo elimata gloria conditorum nec in nostrum titulum demigravit nisi lux sola
4 brevitatis. Et quamvis nostris auspiciis totius operis instauratio deberetur, adtamen
magis imperatorium magisque credidimus gloriosum, si fugata invidia perennitatis iure
memoria remaneret auctorum. Nobis ad fructum bonae conscientiae satis abundeque suf-
5 ficiet revelatis legibus inventa maiorum obscuritatis iniuria vindicasse. His adicimus
nullam constitutionem in posterum velut latam in partibus Occidentis aliove in loco ab

---

11 principium *N* scita] *ΓAOLP^{2} Paris. 4409. 4410*, scientia *NCXPMS*, scientiam *GP^{2}*, statuta *EΦ*, scripta *H* uulgabimus *Γ* ne] nec *HCX* iuris periturum *S*, ius asperitorum *XC*, iuris consultorum *O* 12 seueritatem *OG* inscientia] *AOΦ Paris. 4409*, scientiam *G*, scientia *Γ et reliqui* uelut] uel *XCPMS* adytis] additis *G*, auditis *S*, aditis *reliqui*, *om. LΦ* spectarentur *ΓH*, expectentur *OA* 13 responsa *om. H* pateat] appareat *GE^{2}* quo] quod *HNL* deferatur] deferetur *Γ*, differatur *GS*, conferatur *O* qua] quae *XC*, quam *Paris. 4409* petatur] pateatur *N* 14 ut *om. S* exigendum] exigendo *L*, egendum *$Γ^{a}$* 15 prudentum *C*, prudencia *X* uirgiliis *H* apertam lucem *S* deducta] detecta *G* 15/16 nominis (numinis *C*, luminis *PM*) nostri radiante (radiantis *C*, radiantes *EX*, radiant *N*, suadeant *Φ*) splendore (splendorem *Φ*)] nostri nominis r. s. *O*, splendore nom. nostri r. *G* 16 nec] ne *Γ* paruum] parbum *Γ*, parum *AΦ Paris. 4409* suspecentur *M*, suspicientur *H*, suscipentur *L* dilatum *HNE Paris. 4409* 17 sensa] scientia *G*, mensa *H* nostris *N* recta *OΦ* mentis] mentitis *N* acie *om. C* futuram *Γ* 17/18 perspicimus *L* 18 posterus *Γ* deuenient] deueniunt *Φ*, peruenient *G* consortio] *Γ et reliqui*, consortia *AOL Paris. 4409*, consortium *GΦ* 19 nube] nunc *Γ* explicantium] agentium *O* adtrita *L* 19/20 conpendiosa *HGEL*, conpendioram *X* 20 scientia *EL*, conscientia *Φ* diui] diuini *S* roboramur *G*, laboramus *E* nulli] *ΓHNELΦ Paris. 4409*, nulli itaque *AO*, nihil *reliqui* 21 concessa] concessa sit *O* et] uel *G*, *om. Γ* forum] portum *A* aduocationes (auocationes *L*) ius] aduocatione eius *Γ* principalis *L* differre *GS Paris. 4409*, offerri *L* 22 uel litis] uelitis *HX* strumenta *AH Paris. 4409* *post* conponere *add.* nullam legem admittendam nisi quae in theodosiano sunt insertae (ingestae *L*) *E *EL* ex] ea *E* qui in] qui *SΦ*, quii *H* 22/23 uocabulo *E* 23 et] ut *S* in scriniis] incrimiis *G^{t}*, incrimibus *G^{v}* nulli ... 24 est *om. S* 24 detractatata *G* latoris] latronis *Γ*, laboris latoris *E* occidet *Paris. 4409* lucis gratia] *ΓONX*E*, l. gratiam *reliqui*, in l. gratiam *SP^{2}* mutati] multati *N*, numerati *O*, *om. L* 24/25 claritudine (claritudinem *Φ*, claritate *G^{v}*) consultorum (consolato *G*) *post* societate *O* 25 nobiscum] nobis con *Γ*, nobis *PMSL* manet] namet *H*, manti *N* 26 perpetuo] *Γ et reliqui*, in perpetuum *A*, perpetuum *O*, quod perpetuum *Paris. 4409* elimata] elintia *G^{a}*, elineata *Φ*, elementa *E* nec in (*om. E*) nostrum (nostrorum **A*, nostro *Φ*) *om. N* demigravit] demigrabit *AO Paris. 4409* 27 et] sed *E*, set ea *L* totius] tuc. . . *$Γ^{1}$*, tucius *$Γ^{2}$* 28 imperatorium] *AONGCΦ*, imperatorum *ΓG^{v}EPM*, inparatorium *L*, inpetratorum *S* credimus *GL* fugatam inuidiam *Φ* 29 memoria (memoriae *N GE*, memoriam *H Paris. 4409*), remaneret (manere *H*, retineret *X*, reman. *ante* mem. *C*) auctorum (auctorem *$Γ^{a}$G*) *post* abundeque *L* ad fructum (a fructu *G*) nobis *PMS* satis] *AOL Paris. 4409*, siat *Γ*, *om. reliqui* abundeque] ab undique *ΓNG*, abunde quae *X* 29/30 sufficiet] sufficiat *Γ*, sufficit *E*, sufficeret *GS* 30 reuelatis] reualatis *A*, eleuatis *Φ* maiorum] malorum *E* obscuritatis] aut securitatis *G^{a}*, obscuritatis oportunitatis *E *E* iniuriam *HGSLΦ* addicimus *S* 31 constitutionum *G* uelut *om. O* latum *N*, lata *S* orientis *Paris. 4409* alioue] alio uel *HN GPMS*, aliorumue *A*, aliue *L*; *cogitavit imperator de generi itinere Constantinopolitano*

invictissimo principe filio nostrae clementiae p(er)p(etuo) Augusto Valentiniano posse proferri vel vim legis aliquam obtinere, nisi hoc idem divina pragmatica nostris mentibus
6 intimetur. Quod observari necesse est in his etiam, quae per Orientem nobis auctoribus promulgantur; falsitatis nota damnandis, quae ex tempore definito Theodosiano non referuntur in codice, exceptis his, quae habentur apud militum sancta principia, vel de titulis publicis expensarum aliarumque rerum gratia quae in regestis diversorum officio-
7 rum relata sunt. Longum est memorare, quid in huius consummationem negotii contulerit vigiliis suis Antiochus cuncta sublimis, ex praef(ecto) et cons(ule), quid Maximinus v(ir) inl(ustris), ex quaestore nostri palatii, eminens omni genere litterarum, quid Martyrius v(ir) inl(ustris), comes et quaestor, nostrae clementiae fidus interpres, quid etiam Sperantius Apollodorus Theodorus viri spectabiles, comites sacri nostri consistorii, quid Epigenes v(ir) s(pectabilis), com(es) et mag(ister) memoriae, quid Procopius v(ir) s(pecta-
8 bilis), com(es) et magister libellorum, iure omnibus veteribus conparandi. Quod restat, Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime), inlustris et magnifica auctoritas tua, cui amicum, cui familiare est placere principibus, edictis prop(ositis) in omnium populorum, in omnium provinciarum notitiam scita maiestatis augustae nostrae faciat pervenire.

DAT. XV. KAL. MART. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVI. CONS. ET QVI FVERIT NVNTIATVS.

INTERPRETATIO. Haec lex dicit, ut Theodosiani codicis auctoritas omni firmitate subsistat.

Γ (*incipit* 2 -tauit, *finit* 31 alioue in loco). — *A ante Theodosianum similiterque OC (qui ita bis habet).* — BREV. (**ΔHNGE *EX [incipit* 2 propositis*] CPMSL, item selectis tamen lectionibus Φ [om. subscr. et int.] et ex decurtatis integram Paris. 4409 [post novellae Theod. 2 inscriptionem] Paris. 4410, praeterea prima verba usque ad* 4 pallore *Paris. 4409 [suo loco] = Vat. reg. 1048 = Bern. 263, extrema verba a* 42 apollodorus *Paris. 4408, a* 45 inlustris *Paris. 4411, reliqui textum totum omittunt).*

32 principe] principe nostro *G* p̅p̅] pio *L* ualentino *Paris. 4409* **32/33** proferre *NG post* proferre *add.* quid maximinus uel excontore nostri palatii eminens omni genere litterarum (*vide* 40) *G* **33** uel uim (uelut *G*, uelum *M*, uel P^1) legis (legibus *Paris. 4409*, *om. L*) aliquam (aliqua *H*, quam *Paris. 4409*)] uel uim al. legis *O* idem diuina] diuina idem *N* praumatica *H Paris. 4409*, prauma *Φ*, prigmatica *N*, promatica *L* **34** intimetur] *ELΦ*, intimentur *religui: malumus* intimet obseruare *GL* **34/35** auctoritatibus *Φ* **35** promulgatur *L: requiritur* promulgabantur **36** his *om. O* principium *M* **37** aliarumque] aliorumque *E* gratiam *Paris. 4409* regestis] rerum gestis P^2, recesus *M*, gestis *AO* **38** relata] relaxata *P* consummatione *ΔHN ESLΦ Paris. 4409*, memoratione *G* negotio *G* **38/39** contuleret *M*, cogitauerint *G* **39** antiochus] sanctio diutius *E* cuncta] per cuncta O sublimis] sullimis *O*, sublimitas *E* cons.] consu. *PM* maximinus] maxinus *G*, maximus *HΦ* **40** ū in̅l̅ (inluster *OEL*) ex quaestore (quaestori *E*)] uel ex contore *G* nostri] nostrae *E* eminens] em. nos *L* martyrius] martiriis *X* **41** in̅l̅] inluster *OAE* comes (comis *G*, *om. L*)] et comes *A* nostrae] et nostrae *O* **42** appollodorus *GS*, apollodurus *X*, apolloderus *L* uiri (uir *XCPM Paris. 4409*) spectabiles (expectabiles *HGΦ*, expectabilis *XCL*, inlūs *E*) *libri* **42/43** sacri nostri (nostri sacri *O*) consistorii (constorii *Paris. 4409*) quid epigenes (*sic XCM*, epienes *H*, epineges *OA*, epiginis *N*, epigenus *P*, epigenius *E*, depigenius *L*, ephygenis *G*) ū. s̄. (expectabilis *HLΦ*, expectabiles *X*, spectabiles *N*, s̅u̅s̅ *Paris. 4409*, illustris *G*) com̄. (*om. Φ*) *om. S* **43/44** et (ex P^2) magister (magistro P^2, magisteri *S*) memoriae (militum *S*) quid procopius ū. s̄. (expectabilis *HXL*, s̅u̅s̅ *Paris. 4409*, illustris *G*) *om. Φ Paris. 4410* **44** com̅ (*om. HL*) et (*sic ΔONGEL Paris. 4409*, ex *brev. reliqui*) magister (*sic OAGEL Paris. 4409*, magistero *N*, magistro *brev. reliqui*) libellorum (liberorum *X*, iure libellorum *L*) *libri* conparandus *L*, conparandi *M* **45** florentinus *S* p̅k̅a̅a̅] *XPM*, p̅k̅. atq. a̅m̅. *Φ*, p̅a̅a̅ *G*, parens karissime atque amantissime *A*, praefectus aug̅. *S*, parens (p̄ *N*, *om. HC*) k(*vel* c)arissime (k̅l̅ *N*, *om. HC*) augustorum (aug̅. *N*, amantissime *C*, *om. HEL Paris. 4409*) *OHNECL Paris. 4408. 4409. 4411* inlustris] inluster *E*, in̅l̅ *PM* magnifica auctoritas tua] *sic verbis perscriptis plerique*, mag̅ a̅t̅ *PM*, m̅a̅g̅. a̅u̅. tua *Φ*, magistratus *S*, magister. a̅t̅. et magnifica auctoritas tua *G* **46** amicum] amico *N*, amicus *Paris. 4409* familiariae *X* principalibus P^b edictis] et dictis *G* prop.] propositum *S* **46/47** in (*om. E*) omnium populorum *om. X* **47** prouinciarum] prouincialium *L* notitia *H* magestatis *HGΦ* augustae] augusta *S*, angustae *X* faciat] facias *E* **48** dat. xu (*sic ΔHGΞ Paris. 4409*, ui *E Paris. 4410*, *om. *EL*, xui *reliqui*) k. mart. constantinopoli d. n. (*sic *Δ Paris. 4408*, d̅d̅ n̅r̅ *Leid.*, *om. reliqui*) theod. a. (aug̅. ag̅. *Leid.*) xui (xu *EΨΘ*, xu aug. *G*, xui a̅ *XCPM*, xuii *Leid.*, *om. L*) cons. (*om. NE Paris. 4414. 4415*, c. *post* nuntiatus *L Leid. Pith. [ad Sichard.]*) et qui fuerit nuntiatus (*sic E *EL Paris. 4408. 4414. 4415 Leid. Pith. [ad Sichard.]*, *om. ΓOA et reliqui*) *libri* **49** omnis *Fuld.*

II. DE CONFIRMATIONE LEGVM NOVELLARVM DIVI THEODOSII A.

ii] *om.* *OEXCΞ* nouellae theodosii incipit epistola eiusdem ad ualentinianum imperatorem occidentis *O* *hinc novellas incipiens recte, nam Theodosii novella I quae hodie numeratur vere locum suum habuit ante corpus legum* confirmata *L*, confirmanda *Φ*, puplicacionem *Fuld.* *(context.)*, publicatione id est confirmatione *Leid.* legum] lege *Φ* diui theodosii (theodosiani *HES*) ā.] domino th̄. post theodasianum codicem latarum *Leid.*, *om.* *Φ* *Fuld.*

Nov. II [= BREV. II] (447 Oct. 1).

DOMINO VALENT(INIANO) INCLITO VICTORI AC TRIVMPHATORI SEMPER AVGVSTO FILIO THEO-
D(OSIVS) P(ER)P(ETVVS) A(VGVSTVS) PATER. Postquam in corpus unius codicis divorum retro
principum constitutiones nostrasque redegimus, aliam mox legem nostra pietas promul-
gavit, quae tam confecto codici vires auctoritatemque tribueret nec aliter in iudicio quas
contineret leges, nisi ex ipso proferrentur, valere praeciperet, quam si quid iuris ab
altero nostrum postea conderetur, id demum in alterius quoque principis regno vires
proprias obtinere, quod generatim constitutum esset et divinis prosequentibus scriptis ad
1 alterum principem fuisset emissum. Quia igitur diversis emergentibus causis per hoc
transacti temporis intervallum ferri leges alias emergentium rerum necessitas persuasit,
quae, nobis perpetua rerum publicarum occupatione districtis, ad scientiam perferri tuae
maiestatis minime potuerunt, necessarium duximus eas nunc saltem universas tuae sere-
nitati cum nostrae maiestatis subnotatione transmittere, quo subiectis et provinciis et
populis sollemniter innotescant earumque vis etiam in occiduis partibus incipiat obser-
2 vari. Ac lites, quas inchoatas quidem necdum tamen finitas eo tempore quo publican-
tur invenerint, secundum earum tenorem volumus terminari; illas autem, quae iam vel
3 sententiis definitivis vel transactionibus decisae sunt, minime resuscitari. Eas igitur,
domine sancte fili Auguste venerabilis, cunctis ex more facias divulgari et invicem mihi

---

1 domno *EL* ac (*vel* hac)] *reliqui*, et *O Paris. 4408. 4409* 1/2 augusto (augusti *S*) filio (filius *G*, et alio *Paris. 4409*) theod. p̄p̄. (perf. *E*, imp̄ **E*, imp̄p̄. *M*, semper *G*, praepositus *S*, *om.* *Φ*) a. (augusti *S*, *om.* **EΦΞ*) pater (*om.* **E*) *libri* 2 diuorum .... 4 codici *bis posuit G* diuorum] duorum *N* 3 nostrasque] nostras quas *E* redegimus] *sic OCP^2S Paris. 4409*, redigemus *N*, redigimus *reliqui* aliam] alia *EL* legem] lege *NEL* nostra pietas] pietas nostra *O* 4 tam] tamen *OGP^2*, iam *CP^3* confecto] confecta *E* codici] codicis *HG^a Paris. 4409*, codicae *S* uires] uiris *NE*, iuris *G Paris. 4409*, iures *S*, ueteres *H* tribuerit *NGESLΦ Paris. 4409* nec] ut nec *S* in *om.* *G* quas] aliquas *O* 5 contineret] *HGXCPM*, continet *S*, continere *NELΦ Paris. 4409*, contineri *O* nisi] si *O Paris. 4409* ipso] ipso hoc *OL Paris. 4409* proferentur *NGXCL*, proferuntur *O*, feruntur *E* praeciperet] *sic OH*, praeciperent *XCPM*, praeciperint *GΦ*, praeceperint *S*, praeceperit *reliqui* quam si] quas *Φ*, qua *L* quid] qui *NE* iuri *N* 6 altero nostrum (nostrorum *G*)] alterutro *Paris. 4409^a* id] *scripsimus*, ita *reliqui*, quod ita *O* in alterius quoque (quo *XCPMS*)] quoque in a. *G* regno uires (iures *S* **E*)] res noui iures *Paris. 4409* 7 obtinere] *L*, obtinent *N*, obtineret *reliqui* quod] quod si *Paris. 4409*, sicut *E*, si *O* generatim] generaliter *E*, generationi *Φ* esset et] *O*, esse *G*, est et E^b, esset si *editiones* 7/8 ad alterum principem] ab altero principe *GE* 8 fuisset] *OH*, fuisse *reliqui* diuersis] in diuersis *E* 9 alias *om.* *O* 10 quae] qua *Φ* perpetua (perpetuo *N*) rerum] perpetuarum *E* districtis] destrictis **EXCPM* tuae] ui *XCPMS* 11 potuerint **E* necessarias *G* diximus *X* eas] *OHNGEΦ Paris. 4409*, has *XCPMSL* uniuersis **E* 11/12 serenitatis *HPMSΦ* 12 cum *om.* *S* nostram *Paris. 4409* quo (quas *G*, quod *Φ*) subiectis (subicitur *S*)] quos obiectis *E*, quos abiectis *Paris. 4410* 13 innotescat *G* earumque] ea namque *G*, earum quam *Paris. 4409*, earum qui eius **E* etiam] et *E* occiduis partibus] occidentibus *N*, occidentis partibus *Paris. 4410* 16 sententiis] a sent. *E*, de s. *G* definitiuis] definitiui *Paris. 4409*, definitis *G* decisa *E* 17 auguste *om.* *Φ* more] maiore *Paris. 4409* facias] *fortasse scr.* faciat

et provincialibus et populis orientalibus cavenda observandaque cum suae manus adumbratione transmitti, quaecumque per idem temporis spatium vestra perennitas generaliter promulgavit. DAT. KAL. OCT. CONSTANTINOPOLI ARDABVRE V̄. C̄. CONS. ET QVI FVERIT NVNTIATVS.

INTERPRETATIO. Haec lex Novellarum legum constitutiones praecipit confirmari.

BREV. (*Δ*O* [*om. int.*] *HNGE* **EXCPMSL* [*textus verba finiunt* 7 obtinere, *sequitur subscriptionis initium* dat. *et interpr.*], *item selectis tamen lectionibus* Φ [*om. int.*] *et ex decurtatis Paris. 4409. 4410, praeterea prima verba usque ad* 3/4 promulgauit *Paris. 4409* [*post integram novellam*] = *Vat. reg. 1048* = *Bern. 263, usque ad* 2 retro *Paris. 4408, reliqui textum totum omittunt*).

18 et prouinc.] prouinc. *E Paris. 4409* cauenda] cauendam *Paris. 4409*, habenda *H* obseruandaque cum] et obseruanda quecumque *G*, obseruandam quecumque *Paris. 4409* 18/19 adumbrationem *G*, adumbratione *E*, obumbratione **E* 19 transmittit *G* per idem] *ONE*, per (*om.* Φ) id *reliqui*, ad *Paris. 4409* generaliter perhennitas *O* 20 dat. kal. (uiiii id̄. *N*, uiii kl̄ *Paris. 4410*) oct. constantinopoli ardabure (ardaburi *H*, ardabore *GE*Φ) uc̄. (uic. **EΞ Leid.*) cons. et qui fuerit nuntiatus (et qui fuerit nuntiatus cons. **Δ solus cum Leid.*, et q. f. nunt. *om. reliqui*) *libri* 21 nouellarum] nullarum *PM* legum *om. GS* constitutionis *N*, constitutionem *G*, constitutionum *L*, constitucionibus *Fuld.* precepit *L*, praecipet *E* confirmari] confirmare *Fuld.*, obseruari *editiones*.

III. DE IVDAEIS SAMARITANIS HAERETICIS ET PAGANIS.

iii] i. *O*, *om. C* iudecis *Fuld.* sam. haer. (et h. *S Fuld.*) et paganis (et pag. *om. Fuld.*)] et ceteris *O*

Nov. III [= BREV. III.] (438 Ian. 31).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Inter ceteras sollicitudines, quas amor publicus pervigili cogitatione nobis indixit, praecipuam imperatoriae maiestatis curam esse perspicimus verae religionis indaginem; cuius si cultum tenere potuerimus, iter prosperitatis humanis aperimus inceptis. Quod usu longae aetatis experti piae mentis arbitrio ad posteros usque perennitatis iure fundare decrevi-
1 mus caerimonias sanctitatis. Quis enim tam mente captus, quis tam novae feritatis
inmanitate damnatus est, ut, cum videat caelum divinae artis imperio incredibili celeritate intra sua spatia metas temporum terminare, cum siderum motum vitae commoda moderantem, dotatam messibus terram, mare liquidum et inmensi operis vastitatem finibus naturae conclusam, tanti secreti, tantae fabricae non quaerat auctorem? Quod sensibus excaecatos Iudaeos Samaritas paganos et cetera haereticorum genera portentorum audere cognoscimus. Quos si ad sanitatem mentis egregiae lege medica revocare conemur, severi-

---

1 imp̄. *E* ualentiñ. et theod̄. Φ florentino *GS* p̄p̄o] *HNEXCPM*Φ *Iust.*, p̄p̄o orientis *L* ΘΨΩ *Paris. 4408. 4413*, preposito orientis *O*, preposito *S*, pfū *G* inter] in *G* 2 ceteras *om. O* cogitationes *N* induxit *S*Φ 3 perspicimus] praespicimus *HGE*, praecepimus *N*, precipimus Φ si] se *N* 4 potuerimus] *sic O Pith.* (*ad Sichard.*), potueris *reliqui*, *fortasse recte* iter] inter *GN* prosperitates humanas *G* aperimus] operibus *E*, *fortasse scr.* aperies inceptas *G* longae] longeuae *G* 5 mentis] maiestatis *H* 5/6 decreuimus fundare *G* 6 caerimonias] *OG*Φ, cheremoniae *N*, caerimonia *reliqui*, caermionia *C*, querimonia *H* tam *om. H* quis tam] *O*, tam *HC*, quae *N*, quam *reliqui* 7/8 celeritati *E* 8 intra sua] i. sui *GXCPS*, intransui *M* spatia metas] spatium aetates *S* cum siderum] cousiderum *N* uitae] uita *N*, uice *G* 9 moderantem (moderatim *N*, terminare moderantem *G* dotatam (dotata *N*, donatam *GS*)] moderatam *H* messibus] mensibus *H*, mentibus *G* liquidum] dum *E*[1] inmensi (emensi *O*) operis uastitatem] inmenso per sua statim *G* 10 naturae (nutare Φ, terrae *O*) c. t. s. t. f. non *bis posuit N* auctorem] uictorem *G* quod] quo[e] *H*, quid *P*[2] 11 excaecatos] *OEP*[2], excitatos *H*, excitatus *N*Φ, excaecauit *reliqui* samaritas] samaritanos *OHGE*[2] samaritas hereticos *E*[b] cetera] ceteros *N* audire *S* 12 cognoscimus] cognouimus *E* quos si] *sic OE*, quod *G*, quod si *reliqui* egregite *G* lege medica] legem medicam *H*, lege edicta Φ conamur *G*

tatis culpam ipsi praestabunt, qui durae frontis obstinato piaculo locum veniae non relinquunt.
2 Quam ob rem cum sententia veteri desperatis morbis nulla sit adhibenda curatio, tandem, ne ferales sectae in vitam, inmemores nostri saeculi, velut indiscreta confusione licentius evagentur, ‖ hac victura in omne aevum lege sancimus neminem Iudaeum, neminem Samaritam ⸢neutra lege constantem⸣ ⸢ad honores et dignitates accedere, nulli administrationem patere civilis obsequii⸣, nec defensoris ⌈ fungi saltem officio ⌈. Nefas quippe credimus, ut supernae maiestati et Romanis legibus inimici ultores etiam nostrarum legum subreptivae iurisdictionis habeantur obtentu ‖ ⸢et adquisitae dignitatis⸣ auctoritate muniti adversum Christianos et ipsos plerumque sacrae religionis antistites velut insultantes fidei nostrae iudicandi vel pronuntiandi
3 ⸢quod velint⸣ habeant potestatem: illud etiam pari consideratione rationis arcentes ⌈, ne qua ⌈⌈ synagoga in novam fabricam surgat, fulciendi veteres permissa licentia quae ruinam ⸢praesen-
4 taneam⸣ ⸢minitantur⸣. ‖ ⸢His adicimus⸣, quicumque servum seu ingenuum, invitum vel suasione plectenda, ex cultu Christianae religionis in nefandam sectam ritumve transduxerit, cum dispendio fortunarum capite puniendum ⌈,
5 ‖ ⸢ut quisque⸣ igitur vel infulas ceperit, ⸢adquisitis⸣ dignitatibus non potiatur, ⌈ vel synagogam

‖ IVST. 1, 9, 18

⸢neutra l. constantem⸣ *om.* | ⸢quibus omnes administrationes et dignitates interdictae sunt⸣

⌈ ciuitatis

⌈ nec patris honorem adripere concedimus *fin.*

‖ *redit* ⸢ne (*al.* nec) adquisiti sibi officii⸣

⸢quamlibet⸣

⌈ praecipimus | ⌈⌈ Iudaica

⸢praes.⸣ *om.*

⸢minantur⸣ | ‖ IVST. 1, 7, 5 | ⸢eum⸣

⌈ censemus

‖ IVST. 1, 9, 18 | ⸢quisquis⸣ | ⸢quaesitis⸣

⌈ uel si ad officia uetita subrepserit, his penitus repelletur,

---

13 praestabunt] praesentabunt *NXCPM* qui durae] quid ore *N* obtinat opiaculo *N* locum] cum *X* **14** sententia veteri] *laudant editores locum Hippocratis περὶ τέχνης vol. 1 p. 7 Kühn = vol. 6 p. 4 Littré: νομίζω ἰητρικὴν εἶναι . . . τὸ μὴ ἐγχειρεῖν τοῖσι κεκρατημένοισι ὑπὸ τῶν νοσημάτων εἰδότας ὅτι ταῦτα οὐ δύναται ἰητρική et p. 22 Kühn = p. 26 Littré: οὐκ εὐδιορθώτοισι δικαίως οὐκ ἂν ἐγχειρέοι τῇσι νούσοισιν* disperatis *NGEΦ*, disperatio *H* morbi *H*, moribus *Φ* nulli *H* **15** feralis *NGEΦ* sectae] recte *G* inmemores] inque mores *O* confusione] *OE*ᵃ*XC*, discretione confessione **E*, confessione *reliqui* **16** hac] ac *G* aeuum] euo *Φ* **17** neminem] nullus *H* **17/18** samaritanum *OES* **18** neutra (neutram *N*, ne ultra *S*, nec ultra *E*, nec cetera *Φ*) lege (-gem *N*) constantem] *sic libri omnes*, neutra lege constante *edd.*, *fortasse* neutro lege constante (= consistente) **18/19** ad honor. et dign.] ad honoris dignitatem *G* **19** accedere] uccedere *M*[1], succedere *M*[2] administratione *GS*, administrantem *N* **19/20** patere] partem *G*, petere *Φ* **20** ciuilis] cilis *G* defensores *NGE* **20/21** saltem (salute *X*) fungi *O Meld.* **21** nefas] nec eas *G* ut] quod *Φ* **22** maiestati] *sic O*, maiestate *H*, maiestatis *reliqui* ultores] *ONXPMSL*, ultoresque *C*, cultores *H(?)G Pith. (ad Sichard.)* **23** etiam *om. O* iuriditionis *G*, iurisdictione *H*, iurisdictionibus **E*, iuris lectionis *N* **25** auctoritatem *NS* muniti] munitis **E*, unici *S* aduersus *HΦ Iust.*

26 plerumque *om. G* sacri *Φ* **26/27** antestitis uel insultanter *E* **27** indicandum *N* uel pronuntiandi *om. Φ* **28** quod uelint (uellint *N*, uellent *ES*) *om. O* **29** pari consideratione rationis (ratione *E*, *om. Φ*) arcentes (arcientes *Φ*)] pari cons. sacertentes *N*, pari consideratione rationis arguentes praecipimus *Iust. (Lat.*, *διὰ τῆς ὁμοίας ἡμῶν φροντίδος προστάττομεν ἀναπληροῦντες Graeci)* qua] quam *E* **30** synagoga] ut sinagoga *G*, synagogam *EΦ* nouam] bonam *E* fulciendi] fulgendi *G*, concidendi *H* **31** ueteris *HNGESP*[2] permissam licentiam *Φ* quae] *OE *EP*[2] *Iust.*, quam *S*, quas *HNΦ* **31/32** ruinam praesentaneam] *ONE *EP*[2], ruinam *Iust.*, ruinam praecessent an (in *X*) eam *XC*, ruina praesentanea (praesentianea *H*) *reliqui* **32** minitantur] minitatur *P*[1]*SΦ*, iniatur *G*, ministrantur *N* his adicimus (addicimus *G*) *om. C* **32/33** quicumque] *scripsimus*, ut quicumque *libri*, eum quicumque *Iust.*, eum *ins. post* transduxerit *Pith. (ad Sichard.)* **33** seu] *HXCE *E Iust. Meld.*, uel *O*, sibi *S*, siue *reliqui* uel] *libri et Iust. (PL)*, seu *Iust. (CRM)* **34** plectenda] plectanda *X*, plectent. dum *S*, tendat *G* excultto *G* **35** nefandam] eandem *H* rituue *Φ* transduxerit] *sic O *EΦ Pith. (ad Sichard.) Iust. (PL)*, transducerit *H*, traxerit *G*, traduxerit *reliqui et Meld.*, transduxit *Iust. (CRM)* **37** ut quisque] ut quisquis *GC *E*, quisquis *O Iust.* uel *om. G* inf(*vel* -v)olas *HG* **38** potiantur *HΦ* uel] *libri et Iust. (CRM)*, uel si *Iust. (W et Graeci)* sinagoga **EΦ*

extruxerit, conpendio ecclesiae catholicae noverit se laborasse. ⸢Immo⸣ qui ad honores ⌈ inrepsit, habeatur, ut antea, condicionis extremae, ⸢etiamsi⸣ honorariam ⌈ promeruerit dignitatem. Et qui synagogae fabricam coepit non studio reparandi, cum damno auri quinquaginta librarum fraudetur ausibus suis. Cernat praeterea bona sua proscripta poenae mox sanguinis destinandus qui fidem alterius expugnavit perversa doctrina. ||

6 Et quoniam decet imperatoriam maiestatem ea provisione cuncta conplecti, ut in nullo publica laedatur utilitas, || curiales omnium civitatum ⸢nec non cohortalinos⸣, onerosis quin etiam militiae seu diversis officiis facultatum et personalium munerum obligatos, suis ordinibus, cuiuscumque sectae sint, inhaerere censemus, ne videamur hominibus execrandis contumelioso ambitu inmunitatis beneficium praestitisse, quos volumus huius constitutionis auctoritate damnari. ||

7 Hac exceptione servata, ut adparitores memoratarum sectarum in privatis dumtaxat negotiis iudicis sententias exsequantur nec carcerali praesint custodiae, ne Christiani, ut fieri adsolet, nonnumquam obtrusi custodum odiis alterum carcerem patiantur, incerto an iure videantur inclusi.

8 Hinc perspicit nostra clementia paganorum quoque et gentilis inmanitatis vigiliam nos debere sortiri, qui naturali vesania et licentia pertinaci verae religionis tramite discedentes nefarios sacrificiorum ritus et funestae superstitionis errores occultis exercere quodammodo solitudinibus dedignantur, nisi ad supernae maiestatis iniuriam et temporis nostri contemptum eorum scelera professionis genere publicentur. Quos non promulgatarum legum

⸢et⸣ | ⌈ et dignitates
⸢etsi⸣
⌈ inlicite
|| *finit*
|| IVST. 1, 5, 7
⸢nec n. coh.⸣ *om.*
|| *finit*

---

39 extruxerit] struxerit *Φ*, extruere *G* eccl. catholicae (-ca *G*)] catholicae ecclesiae *O Iust.* **39/40** nouerit se laborasse] so nouerit laborasse *OH*, nouerit *G* **40** immo] hymmo *S* qui ad] quia *E*ᵇ inrepserit *Iust.* **41** habeantur *N* antea] *OE Iust.*, ante *reliqui et Meld.*, tante *M* extremae] extraneae *G* **41/42** etiamsi] etsi *Iust.* **42** promeruerit] promeruerunt *G*, promouerit **E* **43** synagogae fabricam] synagogam *O* coepit] ceperit **E*, coeperit *Iust.* **44** auri *om.* *C* **44/45** fraudentur *N* **45** ausibus] abusibus *O* **E* cernant *XΦ* **46** poenae (paene *PM*, poena *X*) mox] mox poenae *Iust.* **47** peruersa expugnauit *O* **48** decet] dicit *E* imperatoria maiestate *EΦ* ea] mea *G* **49** cunctas *G* conpleti *NS* **49/50** ut i. n. p. l. utilitas (ut electas *N*)] nulla p. l. ut. ut in *Φ* **50** omn. ciu.] ciuitatum omnium *C* **51** coartalinos *X*, chohortalinus *G* honerosi *H*, honerosus *G*, uniuersos *O* quin] qui *G* **51/52** militiae] maliciae *G* **52/53** personalium] personarum *G* **53** munerum] numerum **E*, numero *O* suos *X* **54** sint] sunt *GC* censemus] censuimus *GE* ne] et ne *S* **55** uideamus *E* **E* execrandi *G* contumeliosae **E* **56** inmunitatis] inmutatis *N* beneficio *Φ* quos] quod *N* **57** auctoritatem *Φ* **57/58** damnari] *E Iust.*, damnare *reliqui* **58** haec *GES* exceptatione *G* seruata] damnata *E*ᵗ **58/59** adparitores] adpetitores *E*, apertores *N* **59** memoratorum *EΦ*, memoratum *G* sectarum] secretarum *H* iudicis] *scripsimus*, nullius (nullus *E*, si ullius *XPMS*, ullius *C*) iudicis (iudicis *post* sententias *O*) *libri* sententias] sententia *NGΦ* **59/60** exsequatur *XΦ* **60** carceralis *H* presunt **E* ne] nec *G* **E* adsolet fieri *E* obtrusi] obstruxi *X*, abstrusi *Meld.* **61** custodum] in custodiam *G* alterum] *sic libri, fortasse* ea ultra *vel* atrociorem carcere *X* incerto] *S*, incertum *reliqui*, incertam *G* **62** perspicit] *NGXCΦ*, prospicit *OS*, praespicit *HEPM* nostrae clementiae *N* paganorum] paganos *O* quoque *om.* *N* gentilis (*sic NE*, gentilibus *Φ*, generalis *H*, gentiles *O et reliqui*) inmanitatis (*sic ONE*, inmunitatis **E*, inmanitates *reliqui*) *libri* uigilia *HNE* nos] non *O* **63** sortiri] sortire *HN* qui] quia *E*, quo *Φ* uesaniae *GE* licentiae *G* pertinaci uerae] *HN* **E*, pertinacia uerae *O*, pertinaciue *XC*, pertinaci uel *EP*¹*MS*, pertinacia *P*², uel *G* discedentes] *scripsimus*, dissidentes *plerique*, dissidente *E*, desidentes *S*, desserentes *H* **64** et funestae . . . . **65** supernae maiestatis *om.* *G* occulti *HS*, occulte *M* exercere] exigere *Φ* quod admodum *E* **E* **65** dedignantur] dedignentur *GPMS* **65/66** contemptu *HXC Φ*, contentum **E* **66** eorum scelera *post* prof. genere *E* genere] tempore **E* **66/67** promulgatarum (promulgatorum *Φ*) legum (legem *G*) mille] promulgatur ille *E*

mille terrores, non denuntiati exilii poena conpescunt, ut, si emendari non possint, mole saltem criminum et inluvie victimarum discerent abstinere. Sed prorsus ea furoris peccatur audacia, iis inproborum conatibus patientia nostra pulsatur, ut si oblivisci cupiat dissimulare non possit. Quamquam igitur amor religionis numquam possit esse securus, quamquam pagana dementia cunctorum suppliciorum acerbitates exposcat, lenitatis tamen memores nobis innatae trabali iussione decrevimus, ut, quicumque pollutis contaminatisque mentibus in sacrificio quolibet in loco fuerit conprehensus, in fortunas eius, in sanguinem ira nostra consurgat. Oportet enim dare nos hanc victimam meliorem ara Christianitatis intacta servata. An diutius perferemus mutari temporum vices irata caeli temperie, quae paganorum exacerbata perfidia nescit naturae libramenta servare? Unde enim ver solitam gratiam abiuravit? unde aestas messe ieiuna laboriosum agricolam in spe destituit aristarum? unde hiemis intemperata ferocitas ubertatem terrarum penetrabili frigore sterilitatis laesione damnavit? nisi quod ad inpietatis vindictam transit legis
suae natura decretum. Quod ne posthac sustinere cogamur, pacifica ultione, ut diximus,
9 pianda est superni numinis veneranda maiestas. Superest, ut, quae in Manichaeos deo
semper offensos, quae in Eunomianos haereticae fatuitatis auctores, quae in Montanistas
Frygas Fotinos Priscillianistas Ascodrogos Hydroparastatas Borboritas Ofitas innumera-
bilibus constitutionibus lata sunt, cessante desidia celeri executioni mandentur, Florenti
10 p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur et magnifica auctoritas tua,

---

67 terroris *E* denuntiati] denuntiare *G*P^1*M*, denunciata *S*, denuntiatae P^2 poena] poenae P^2 conpescunt] compescuit **E* possint] possent *O*, possunt *HΦ* **68** discerent] discerint *G*, discernerint *N*, discederent **E* abstinere] optinere *G* **68/69** ea (eo *ON*, se a *Φ*) furoris *(sic HXCΦ*, furore *ON*, furens *EPS*, casurens *M*, ferens *G)* peccatur *(XC* **E*, peccator *HPMSΦ*, peccatoris P^2, peccatorum *G*, peccator expectatur *E*, spectatur *ON*, plectatur *Pith. [ad Cuiac.])* audacia (audaciam *Φ*) *libri* **69** iis] *edd.*, his *plerique*, et his *O* ut] *sic OHN*P^2, aut *reliqui* cupiat] cupiant *NGΦ* **70** possit] *OGE* P^2, possint *reliqui* quamquam] quidquid *P MS*, quid *G* amor] non inuenit amor P^{2t}, non ligat amor P^{2v}, amore *G*, *om. N* religio *N* securos *G*, securum P^2 **71** quamquam] quidquid *GPMS* pagana] paganam *E*, paganorum *C* dementia] clementia *GX* aceruitatis *NGE*, aceruitate *H* exposcant *GXPMS*, exposcunt *E* **72** memores] mores *G* nobis *om. O* innatae (inlatae *H*, *om. O*) trabali] innatam et trauali *Φ*, in naturali *E* iussioni *Φ* ut *om. G* quicumque] qui cum *G* pollutus *Φ* **73** in *om. G* sacrificium *N* fuerit] fieri *G* conprehensus] deprehensus *HE* fortunas] fortunam *N*, fortunis *H* **73/74** in sanguinem] in sauguine *HNΦ*, in sang. nostrum *O*, de sanguine *G*, et sanguine *E: praecedentibus haec contraria sunt; fortasse ab imperatore secundis curis ante* in sanguinem *deletum est* non *adiectumque comma quod sequitur* **74** iram nostram *X* nos dare *O* ara] aram *H*, moram *E*, hora *G* **75** intacta seruata (seruamus *GPMS*)] intactam *H* an] aut *E* perferemus] *ONS*, perferimus *HECPM*, perferrimus *X*, perferremur *Φ*, primus *G* temporis uice *H* irata] iterata seruata *E* **76** paganarum *N* exacerbata] exegranda *Φ* libramenta] libamenta *O*, libera mente *G* **77** uer] uir *E*, uel *HNG* aestas] aestus *G*, aetas *NEΦ* messe] missa *N* laboriosum] laboriosam *Φ*, labori suo *G* **77/78** in *(om. HG)* spe *(om. G)* destituit (distituit *H*) aristarum (arestarum *G*)] expeditus aurarum *E* **78** unde] ut de *E* hiemis] hiemps *N*, gemis *S* ubertate *NΦ* **78/79** penetrabili] penetrali *E*, penetrabilis *G*, inpenetrabili *H*, inpenitrabile *Φ* **79** frigore] frigoris *N*, frigus *G*, rigore *S* sterilitatis] isterelitatis *H*, sterilitas *GS* laetione *G* quod] quid *X* uindicta *N* leges *NGE* **80** naturae *NGEXC* decretum *om. N* ne] nec *EΦ* post haec *G*, post hanc *EΦ* cogamur] cognoscamur *H* pac. ultione (-nem *X*) ut dix.] p. ut d. ult. *O* **81** pianda] expianda *G*E^t*Φ*, pandenda E^v numinis] *OCPM*, nominis *reliqui* manichaeos] macheos *N* **82** offensus *NG* quae *om. G* eunomianos] eonomianus *NG*, eunominianos *EX*, neominianos *Φ* montanistas] montanae stas *G*, montanis *H* **83** frygas] frigas *ONEXC*, phrigas *PS*, prigas *G*, catafrigas *HΦ* fotinos] fotynos **Δ*, fotinas *H*, futinus *N*, focinus *G*, fotinianos *O* priscillianistas] *sic O*, priscillianitas **Δ*, priscianistas *reliqui*, priscianustas *N*, priscianaestas *G*, prisciaritas *H* ascodrogos] *sic XCPMSL*, ascodrogus *NG*, ascudrucos **Δ*, ascothogros *H*, aschodrogas *E*; *vere Tascodrogi, quamquam alibi quoque reperitur forma* Ascodrogi *(cf. Stephani lex. s. v. Τασκοδρούγοι)* hydroparastatas] idroparastatas E^a*CPMS*, idreparastatas *X*, idroparastatos *GΦ*, idroparastas E^b, introparastas *H*, ydroparatas *O*, edroparatas *N* borboritas] *sic* **ΔOHNC*P^2, borbaritas *X*, barboritas *PM*, barbaristas *E*, burboristas *Φ*, barbaricas *S*, barbarica *G* ofitas] *XCPM*, ophitas *NSL*, offitas *Φ*, sophitas *O*, sophistas *E*, sustitas *G*, obid. *H* **83/84** in muneralibus *G* **84** cessante *G* celeri] lerici *Φ* executioni] *sic O*, executione *reliqui*, excusatione *GΦ*, executiotione *X* mandantur *G*, mundentur *ES* florentio *G*, florentine *S* **85** pkaa] **ΔPM*, parens karissime (k̄ *E*) atque amantissime *EΦ*, pf. k̄. (kl̄. *C*) aa̅. *XC*, parens (p̄ *NG*) karissime (k̄ *G*, kl̄ *N*) auguste (aug̅. *NG*) *NGS*, parens

cui cordi est cum divinis tum principalibus adhibere iussionibus famulatum, quae insatiabili catholicae religionis honore decrevimus, propositis excellentiae suae sollemniter edictis, in omnium faciat pervenire notitiam, provinciarum quoque moderatoribus praecipiat intimari, ut et eorum pari sollicitudine cunctis civitatibus atque provinciis quae necessario sanximus innotescant. DAT. PRID. KAL. FEB. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVI CONS. ET QVI FVERIT NVNTIATVR.

INTERPRETATIO. Haec lex specialiter iubet, ut nullus Iudaeus, nullus Samaritanus ad nullum militiae aut administrationis honorem possit accedere neque defensoris officium nulla ratione suscipere neque carceris esse custodes, ne forsitan sub specie cuiuslibet officii Christianos vel etiam sacerdotes sub quacumque occasione iniuriis audeant fatigare, ne supra scripti qui inimici legis nostrae sunt legibus nostris aliquos aut condemnare aut iudicare praesumant. Nullam denuo audeant construere synagogam. Nam si fecerint, noverint hanc fabricam ecclesiae catholicae profuturam et quinquaginta pondo auri auctores fabricae esse multandos. Sed hoc sibi sciant esse concessum, ut ruinas synagogarum suarum debeant reparare. Hoc etiam specialiter in hac lege conprehensum est, ut nullus Iudaeus servum aut ingenuum Christianum audeat quacumque persuasione in suam legem transferre. Quod si fecerit, amissis facultatibus capite puniatur. De reliquo vero haec lex damnat sectas, quae nominatim in hac lege continentur insertae.

Γ (incipit 86/87 quae insatiabili*).* — BREV. *(*ΔO [om. int.] HNGXCPMSL [om. text. et subscr.], E*E, qui et textum integrum habent loco suo et particulam textus [a* 24 obtentu *ad* 70 religionis*] insertam constitutioni Sirmondianae 3* 'de episcopali iudicio' *post verba* 'omnium sacerdotum': vol. 1 p. 910 v. 12 *[huius particulae, cum ad eam collatus non sit E, varias lectiones tantum dedimus codicis *E], item selectis tamen lectionibus Φ [om. subscr. et int.] et ex decurtatis Paris. 4410; reliqui textum totum omittunt; Fuldensis interpretationis epitomen habet [finit* 102 puniatur*]; ex actis concilii Meldensis [a. 845: v. Mansi Conc. Coll. XIV p. 837] c. 73 selecta dantur).* — *IVST. 1, 5, 7. 1, 7, 5. 1, 9, 18.*

(p̄ *H*) karissime (k. *H*) *OH* inlustris] ii. s *G*, *om. H* magnifica auctoritas tua] *sic verbis perscriptis plerique*, mag̅ (magis. *G*) ā (auc. *Φ*) t̄. *GPMΦ*

86 cui cordi (corde *N*, et cordis *Φ*) est] cui tu concordas *E* cum *om. G* tum] tam *H*, tuum *E*, *om. Φ* adhibere] adire *N* **87** honore] honorem *Φ*, amore *Pith. (ad Sichard.), fortasse recte* excellentiae] caelestiae *Φ* suae] tuae *E* **87/88** sollemniter edictis] sollemnitate redactis *G* **88** faciat] *ΓOHGES*, facito *N*, faciet *reliqui* notitiam (noticia *N*)] sciencia *Γ* **88/89** praecipiat] praeceptum *PMS* **89** et *om. OHESΦ* pari] patri *Γ* sollicitudini *G*, sollicitudinem *N* **90** necessario] *ΓHEXC*, necessaria *O et reliqui* sanximus] *libri*, sancimus *edd.* innotiscant *PM* **90/91** dat. prid. *(om. H)* kal. (id. *G*) feb. constantinopoli *(om. O)* d. n. (domno nostro *Leid.*, do **Δ, om. reliqui*) theod. a. xui *(sic ΓNE Iust. 1, 5, 7 [Hal.]*, xu *Iust. 1, 7, 5 [Hal.]*, ui *Leid.*, xuiii *Paris. 4413*, xuii *O et reliqui. Iust. 1, 9, 18 [Hal.]*, xiii *Iust. 1, 9, 18 [PL])* cons. *(om. NGEX*, cons. [ā. cons̄. *Leid.*] *post* nuntiatus **Δ* cum *Leid.)* et qui fuerit (fuerint *Leid.*) nuntiatus (et q. f. nuntiatus **ΔE Paris. 4414 Leid.*, et fausto *Iust. 1, 5, 7 [Hal.]*, et ualentiniano iiii aa. *Iust. 1, 7, 5 [Hal.]*, et festo *Iust. 1, 9, 18 [PL Hal.]: quorum supplementorum Iustinianorum primum recte procedit, secundum aptatum est ad consulatum Theodosii XV a. 425, tertium ad consulatum Theodosii XVII a. 439 codicum O et aliorum, om. ΓO et reliqui). Vere constitutionem anni esse 438, ut observavit Haenelius, ordo declarat.*
91 *Post consules* eodem exemplo uiro illustr. praefecto (p̅p̅o̅ *ed. Cui. 1*) illyrici *add. *Δ cum ed. Cui. 1 reliquisque editionibus, errore orto ex inscriptione* p̅p̅o̅ *male soluta; ficticia haec esse eo minus dubium est, quod in similibus adscriptionibus magistratus nomen nusquam omittitur* **92** specialiter iubet] precipit *Fuld.* nullus *om. H* iudeis *Fuld.* **93** ullum *C*, nullus *X* aut *(om. H)* administrationis] administracionem *Fuld.* accidere *Fuld.* defensoris] defensoris his *G*, defensor *E Fuld.* officium *om. Fuld.* nulla] *HGP Fuld.*, ulla *reliqui* **94** esse *om. Fuld.* custodem *C*, custodis *Fuld.* ne forsitan . . . **95** scripti *om. Fuld.* sub *om. S* species *H* **96** inimicis *Fuld.* legis nostra *S*, nostre lege *Fuld.* legibus . . . **97** synagogam *om. Fuld.* adiudicare *NE²CPMS Meld.* **97** denuo] denouo *HPM* construere] distruere *N*, struere *Meld.* si fecerint] feri *G* **98** profuturam et *om. Fuld.* et *om. E* pondo] pondera *G Meld.*, ponderibus *S* auctores (auctoris *N*, actores *G*) fabricae *om. Fuld.* multandos] mutandos *S*, multandis *Fuld.* sed . . . **99** ut *om. Fuld.* **98/99** sed (et *E*) hoc *om. N* **99** synagogarum] ad synagogarum *E* **100** in hac lege specialiter *G* aut] uel *H* **101** quacumque persuasione (prouasione *N*, suasione *ΣΩ*) *om. Fuld.* in suam legem] *sic E*, in sua lege *reliqui* quod] quo *M* amissas *Fuld.* **102** puniantur *Fuld.* in hac lege] hac lege *Σ*

IIII. NE DVCIANI VEL LIMITANEI MILITES AD COMITATVM EXHIBEANTVR.

iiii] xxiiii *O*, xlui *ΔΔ Fuld.*, *om.* Γ¹, ii *add.* Γ² duciani uel *om. O* *(in contextu).*

Nov. IIII (438 Febr. 25).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Opem
atque auxilium nostrae clementiae limitaneorum poscit utilitas, qui adeo quorundam
querimoniis vel exhibitionibus diversorum iudicum dicuntur adflicti, ut inter privatam
vitam et militarem scientiam neutri nascantur. Adde, quod usum armorum dediscere
conpelluntur observatione fori civilis officii et in vita peregrinantur aliena expertes litium,
actionum ignari, quas inverecunda facundia et doctrina popularis instituit. Haec ad-
sertio viri sublimis Anatolii magistri per Orientem utriusque militiae nostris sensibus
intimavit. Quapropter non ulterius patimur tantae commoditatis dissimulare iacturam,
cum constet dispositione maiorum vallo limitis ab excursione barbarica defensari quid-
1 quid intra Romani nominis concluditur potestatem. Quam ob rem victura in omne
aevum lege sancimus neminem ducianum, neminem limitaneum militem per totum trac-
tum Orientis ex ultimis solitudinibus qui exiguis solaciis vix aegreque miseram famem
repellunt, penitus exhiberi ad nostrum sacratissimum comitatum nec sacra nostri numinis
iussione nec divino responso ad preces adeuntis elicito, non denique perennitatis nostrae
mandatis vel cuiuslibet sententia iudicis, dispositionibus insuper integris viri magnifici
custodiendis in posterum, quas ad utilitatem limitaneorum sedula investigatione con-
2 stituit, remissis omnibus iam nunc ad propria sacramenta qui videntur exhibiti. Verum
ne condicionem militum praedictorum in quandam arcem videamur quodammodo conlo-
casse peccandi concessa licentia semel exhibitionis submota formidine, sub conpetentibus
militaribus iudicibus adversus eos agentibus ianuam aperimus, cum ea videlicet definitione,
ut, si limitaneus fuerit confutatus in contractibus seu legibus deliquisse, sumptus litis
dare cogatur, etiamsi hoc sententia prolata non teneat et negotium trecentorum solidorum
summam excedat, eadem in actorem poena servata, si limitaneus calculum meliorem et
victricem sententiam reportarit. Aliter quippe litigantium tumores et execranda studia
iurgiorum conpesci non poterunt, nisi animus excitatus in litibus imminentis damni

---

1 $\overline{\text{aa}}$ *om. O* $\overline{\text{ppo}}$] Γ *Grom.*, $\overline{\text{pf}}$ $\overline{\text{po}}$ *Δ*, preposito *O* 1/2 ope atque auxilio *Grom.*
2 nostrae clementiae] *ΔO Grom.*, nostra clementia Γ qui] que *Δ* 4 neutri nascantur] *ΔO*, neutri noscantur Γ *Pith.*, *expectamus* neutra nascatur 4/5 usum armorum (armarum Γ) dediscere conpelluntur (coguntur *O*)] usum armorum discere conpelluntur *Grom.* 5 fori ciuilis] forici.ullis Γ, fori et ciuilis *O* in uita] in uitam Γ peregrinantur Γ expertis *Δ*
6 quas] *Rittersh.*, quos *libri* fecundia *Δ* populares Γ instituet Γ 6/7 adsertio] *sic* Γ*O*, adiectio *Δ*, suggestio *Pithoeus* 7 sullimis *O* sanatoli Γ 9 ab] *O Pithoeus*, ad Γ*Δ* excursione barbarica] excursionem barbarecam Γ defensare Γ 10 nomine *Δ* potestate *Δ* quam ob rem *om.* Γ 12 solitudinibus] *sic* Γ*O Pithoeus*, solicitudinibus *Δ* qui] ubi *Pithoeus* aegreque] Γ, aegre *ΔO*
13 repelluntur *Δ* numinis] *sic O*, nominis Γ*Δ* 14 iussioni Γ elicito (eliceto Γ)] Γ*O*, subito *Δ*, subiecto *(del.) vel* subdito *Pithoeus* 15 sententiam Γ iudicis] *ΔO*, iudicantis Γ dispositiones *Pithoeus* integri *Δ*, *del. Pithoeus* uiri magnifici] mag(ist)ri mil. *vel* supra dicti uiri magnifici *Pithoeus* 16/17 custodiendis *(sic* Γ *Pithoeus*, custodientes *Δ)* i. p. q. a. u. l. s. i. constituit *om. O* 17 rem iam nunc omnibus *O* qui] que *Δ* 18 condicionem] *O Pithoeus*, conditione Γ*Δ* praedictorum] Γ, *om. ΔO* quandam arcem] *Pithoeus*, quadam arce *O*, quadam artem *Δ*, quandam artem Γ
19 peccande Γ submota] sullata *O* 20 militaribus] militariis Γ acentibus Γ diffinitione *O* 21 limitaneus] *O Pithoeus*, militaneu(*vel* -o)s Γ*Δ* delequisset Γ 22 prolatae *O* teneant *ΔO* 23 eandem Γ in actore Γ seruatam Γ limitaneus] *O Pithoeus*, militaneu(*vel* -o)s Γ*Δ* 24 reportarit. aliter] reportari taliter *Δ* tumores] *sic O coniectura probabili*, timores *Δ*, timoris Γ exegranda *Δ* studia] *sic* Γ, iudicia *ΔO* 25 poterunt] *O Pithoeus*, poterint *Δ*, potuerunt Γ excitatus] Γ, exercitatus *ΔO*

periculum pertimescat, ut correctionis metu conpressus aeterno silentio conticescat. Quem enim avaritia terminum sortietur, quam si laqueis cupiditatum suarum circumdata intra saepta propria damnata calumnia conprimatur? Et profecto aut hoc est remedium diu vexatis aut, si nec hoc quidem prodesse potuerit, alia ratio commodorum, alia provisionis flagitanda cautela est, scilicet opperiri, scilicet optare debemus, ne libeat audacibus exercere litigia, ut liceat nostris militibus otiari, quos in extrema parte Romani saeculi
3 sacramentorum legibus amandatos calumnia latentes invenit? Quamobrem, Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime), inl(ustris) et magnifica auctoritas tua, quae statuta maiestatis augustae cura pervigili et congruo semper fine conclusit, nunc etiam edictis propositis ad omnium notitiam faciat pervenire. DAT. V KAL. MART. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVI CONS.

Γ. — ΔO *Fuld.* (*incipit* 30 -licet optare, *finit* 32 invenit). — *GROMATICI p. 273, 10 (Lachm.) inscriptionem primaque verba (ad* 2 clementiae *et deinde* 4 ustum .... 5 conpelluntur) *usurpant.*

26 pertimiscat ΓΔ ut corr. metu (metus Δ) c. ae. s. conticescat *om.* O 27 quam si] ΓΔ, nisi O *emendans* 28 damnata] clamata Γ profectu Γ 29 potuerit] Γ, poterit ΔO 30 cautela flagitanda O scilicet] ΓΔO, si licet *Pithoeus* opperiri (operiri O)] ΔO, oPperire Γ scilicet] *sic* Γ, licet Δ *Fuld.*, licet quod O libeat] liceat O 31 liceat] leticias *Fuld.* nostris] nostras *Fuld.* otiari] sociare *Fuld.* in *om. Fuld.* romanae *Fuld.* saeculi] *libri, fortasse* caeli 32 amandatos] amandatus Γ, emendatos ΔO, emendatas *Fuld.* latentis Γ *Fuld.* 33 pkaa] ΓO, pka. Δ inl.] inlustra Δ 34 magestates Γ *post* nunc etiam *add.* hanc legem O 35 ad omnium] domnium Γ[1] 36 theod. a. (*om.* Γ) xui (xix O) cons. (uc. cons. Γ) *libri*

V. DE PATRIMONIALIBVS REI DOMINICAE ET LIMITOTROFIS FVNDIS PER ORIENTEM SITIS.

u] xii *ΔΔ *Fuld.*, x O, *om.* Γ[1], iii *add.* Γ[2] patrimoniabus *Δ, patermonialibus *Fuld.* et limitotrofis (*sic* Γ, limitrophis *ΔΔ, limistrofus *Fuld.*) fundis (fundi Δ, fundus *Fuld.*) per (*om.* Δ, ad *Δ) orientem (orientis Γ) sitis (*sic* Γ, positis *ΔΔ, *om. Fuld.*) *om.* O

Nov. V, 1 (438 Mai. 9).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. MARCELLINO C(OMITI) R(ERVM) P(RIVATARVM).
Prope est, ut beneficium accepisse credamus, quoties offertur nobis causa praestandi, et diem perisse procul dubio suspicemur, quem nostri numinis munificentia non inlustrat. Fruimur quippe conscientia largitatis et benefaciendi provincia, quae cum deo meritum
1 hominis adplicet, tum inter imperatorias primasque virtutes obtinet principatum. Valuerit igitur in fundis patrimonialibus sitis per Asianam dioecesim, sitis per Ponticam in diem praesentem et consulatum sextum decimum nostrae clementiae lex divae memoriae Constantini, quae aedes per Constantinopolitanam urbem sacratissimam dominos exigebat. Sed nequaquam ulterius felicitas patitur civitatis non suis meritis, verum porro quaesitis conpendiis aestimari, nequaquam utriusque obsequiis elementi contenta suae fortunae

1 aa. *om.* O crp] *sic* Γ *cum Pith. (ad ed. F 2240)*, comite pf Δ, comiti s. l. *Pithoeus*, comiti O 2 beneficium] befilium *Fuld.* accepisse] totiens acc. O credimus Γ[a] 3 procul dubium Γ suspicemur] Γ[2] *Pithoeus*, suspicamur O *Pithoeus*, suspicimur Δ, suspecimor *Fuld.*, suscipimur Γ[1] numinis] *Pithoeus*, nominis ΓΔ*O 3/4 non inl. fruim. q. conscientia *om.* Γ 4 prouincia] prouidentia O 5 adplicet, tum] *sic* Γ, adplicitum Δ, applicans O uirtutis Γ obtinet] ΔO, obtenerit Γ 6 diocesim ΓO *Pithoeus*, diocesem Δ 7 consulatum] consules Δ nostrae clementiae xui[um] O diuae] ΔO, diuinae Γ 8 quae aedes per] O, queadedesper Δ, quedisperque Γ sacratissimam urbem O dominos] *scripsimus*, dns (= dominus) ΓΔ, dnis O, decimas *Pith. (ad ed. F 2240)* 9 ulterius] alterius Γ patitur felicitas O 10 nequaquam] quae nequaquam O obs. elementi (clementi Γ)] elementi obsequiis O contenta] obtentas Γ

desiderat incrementa subsidio praediorum, quae, in caelum usque provecta gloria nominis
2 sui, in societatem admittere dedignatur aliena fata terrarum. Quare cum divinum consilium principis memorati processus temporis vicerit et legis proposito in augenda urbe pace superni numinis sit satisfactum, reddit nostra maiestas gratam possessoribus novitatem, ut petitionis vacante formidine cui Romae desunt penates securus vomerem, securus falcem possessor exerceat, quod paraverit relicturus heredi. Pertinet hoc quoque profecto ad pretium civitatis, ad famam tanti splendoris, amantium ambitu frequentari
3 cessante legis imperio. Quam ob rem pro suggestione magnitudinis tuae victura in omne aevum lege sancimus, ut, quisque patrimoniales possidet fundos seu praedia per dioeceses memoratas donationis aliove titulo, firmiter in aeternum veluti privato et inconcusso iure possideat, etiamsi domum, etiamsi domicilium in Constantinopolitana urbe non habeat: ad heredum quoque suorum vel emptorum legitimorum, quin etiam retentatorum, si dominus quoquo pacto abalienaverit, ius commodis migraturis, omni petitionis
4 exclusa molestia, instructionis quin etiam officio cuius interest licentia denegata. Quam si quis tractator temerario spiritu contra iussa divalia, quod non opinamur, offerre temptaverit, quinquaginta librarum auri cum amissione militiae dispendio ferietur, quatenus cuncti cognoscant firmius nos possessoribus praesenti lege donasse quae exceptionibus et
5 ceteris formulis vacillabant, Marcelline frater amantissime. Inlustris igitur auctoritas tua statuta nostrae clementiae pro devotione sincera sollemniter edictis propositis ad omnium notitiam faciat pervenire. DAT. VII ID. MAI. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVI ET FAVSTO CONSS.

ΓΔO Fuld. (*incipit* 2 prope, *finit* 3 suspicemur).

12 quamre *Γ* 13 principes *Γ* processus] *Γ*, progressus *ΔO* uicerit] *ΓO*, subiecerit *Δ* 14 superni] *Amadutius*, superna *Γ*, superi *ΔO* numinis] *Pithoeus*, nominis *ΓΔO* reddit] *Γ*, reddat *O*, reddo *Δ*, reddet *Pithoeus* nostra] *O Pithoeus*, nostro *ΓΔ* cratam *Γ* 15 petitionis uacante formidine] *sic Γ*, petitioni sue ante formidinem *Δ*, ante petitionis suae formidinem *O*, petitionis cessante formidine *Pithoeus* romae] *expectamus* romae nouae penetes *Γ* 15/16 sec. falcem sec. uomerem *O* 16 parauerat *O* herede *Γ* 17 pretium ciuitatis ad *om. Γ, recte ut videtur* amantium] amanitum *Γ* ambitu] *Γ Pithoeus*, ambitum *ΔO* 18 cessante] censente *O* quam ob rem] quam *Δ*, quapropter *Pithoeus* magnitudinis] celsitudinis *O* uictura] uicture *Γ*, uictoria *Δ* 19 omnem *O* quisque] *Γ*, quisquis *ΔO* patrimunialis *Γ* fundus *Γ* 20 diocessis *Γ*[1], dioceses *O* donationes *Δ*, donatione *O* 21 etiamsi domum *om. ΔO* constantinopolitanam *ΓΔ* urbem *Δ* 22 ad] ad ius *O* quoque *om. ΔO* emporum *Δ* legitimorum *om. Γ* 22/23 retentorum *O* 23 quoquo] quoque *Δ* ius] *scripsimus*, eius *libri* petitioni *Δ* 24 officio] ex officio *O* licentiam *Γ*, molestia *ΔO* 25 tractatur *Γ* diualia iussa *O* opinamus *Δ* 27 firmius] firmus *Δ* pr. l. d. q. exc. *om. Γ* 28 ceteris] certis *Γ* inlustre *Δ* 29 statuta] in statuta *Γ* debutione *Γ* 30 faciet *Γ* 30/31 uii (*sic Γ*, ui *ΔO*) id. mai. constant. theod. a. (aa. *Γ*) xui (*sic Δ*, xiii *Γ*, *om. O*) et fausto (*sic Γ*, *om. ΔO*; et fausto *fortasse venit ex supplemento*) conss. (*om. Γ*) *libri*

Nov. V, 2 (439 Iun. 8).

IDEM AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Suggestionem tui culminis salutarem debita cum laude divinus amplectitur nostrae perennitatis adsensus, per quam suggeritur providendum, ne redituum praestatio minor videatur expensis neve erogatio conlationis functionem excedat. Quod evenire monstratur patrimonialibus fundis ac limitotrofis nec non etiam saltuensibus pro libidine petitorum ad ius privatum securitatemque translatis. Cui rei, ne ulterius adtemptetur, hac lege perpetuo valitura remedium credidimus ad-

---

1 idem aa. *om. O* florentio] ad florentium *Iust.* ppo] *ΓΔ*, preposito *O* 2 debitam *Δ* diuinis *Δ* perennitatis] perhennetates *Γ*, serenitatis *ΔO* 4 patrimunialis *Γ* 4/5 ac limitotrofis (*sic O*, limitrofis *Δ*) nec n. etiam *om. Γ* 6 perpetuum *Γ* 6/7 adferendum] *Pithoeus*, offerendum *ΓΔO*

ferendum omnes eiusmodi post hanc legem peti-
1 tionum materias inhibentes. ‖ ˹Praecipimus
itaque nulli iam in posterum licere˺ patri-
moniales seu limitotrofos vel saltuenses fundos,

> IVST.
> ‖ *incipit* ˹nulli iam in post. licere praecipimus˺

qui per tractum Orientis positi sunt, ad ius transferre privatum, sive dempto, sive salvo canone iuris fundorum inmutatio postuletur, legis temeratores quinquaginta librarum auri poena coercentes, tam videlicet petitorem quam officium, quod petitionem concedit admitti, licet adnotatio nostra, licet divina pragmatica contra vetitum pro-
2 feratur, ‖ Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris itaque
et magnifica auctoritas tua edictis propositis quae sanximus ad omnium notitiam perferri praecipiat. DAT. VI ID. IVN. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO V̄. C̄. CONSS.

> IVST.
> ‖ *finit*

ΓΔO. — IVST. 11, 62, 13.

7 hac lege *Δ* 8 inhibentis *Γ* praecipimus (praecepimus *Γ Iust. [O]*) . . . . . 12 postuletur] *cf. constitutionem a. 415 (Cod. Th. 5, 12, 2)*: nulli penitus liceat, siue saluo ca[nonis seru]ato iure siue cum inminutione canonis pa[trimoniali]s, uel limitotrofos siue saltuenses per ori[entem uel fu]ndos patrimoniales postulare praecepimus *Γ* 9/10 patrimunialis *Γ* 10 limitotrofos] *O Iust.*, limitrofos *Δ*, militotrofius *Γ* saltuensis fundus *Γ* 11 tractus *O* transferri *Γ* 12 fundorum] *Γ Iust., om. ΔO* 14 nostra] nostram *Γ*, nostre *Δ* 15 inlustris *om. ΔO* 16 et *om. ΔO* ad] ei ad *Δ* 16/17 proferri *Γ* 17 percipiat *Γ* dat. ui id. iun. (*sic ΔO Iust. [V]*, iul. *Γ*) constantinopoli (*om. Iust. [V]*) theod. a. (a̅a̅. *Γ Iust. [V]*) xuii (*sic ΔO*, xui *Γ*, uii *Iust. [V]*) et festo (fausto *O*) ūc. (*sic Γ, om. ΔO Iust. [V]*) conss. (*om. Γ*) *libri*

Nov. V, 3 (441 Iun. 26).

IDEM AA. CYRO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. In omnibus quidem rebus publicam convenit utilitatem privatis commodis anteponi, sed tum praecipue, cum saluti pariter provincialium ac imperii nostri felicitati consulitur, unde singulorum quoque fortunis ac
1 securitatibus prospici debere non habetur incertum. Quoniam igitur per consultissimam
tuae sublimitatis suggestionem conperimus Armeniae tractum in ipso paene limitis aditu Persarum constitutum, pridem regalium fundorum copiis ac praesidiis munitum, in praesenti Persicis eruptionibus expositum fuisse eo, quod eosdem fundos et maxime Theodosiopolitanae et Satalenae civitati contiguos vel propinquantes quorundam petitio diversis retro temporibus in propria iura mutato pristino canone transtulerit, hac in perpetuum victura lege censuimus statuendum, ut universi, qui nostram in his munificentiam meruerunt, sub ea condicione possessiones habere donatas concedantur, si contatos et bastagas et paraveredos et species nec non coemptiones secundum pristinam consuetudinem dispositione tuae magnificae sedis iniungendas et alia universa fisci calculo sollemniter sine mora dependant et agnoscant aut resistentes pro utilitate communi publicae possessioni continuo praedia refundant; sub ea scilicet observatione, ut nulli deinceps eosdem fundos liceat insidiosis et derogantibus rei publicae precibus emereri aut ad sua conpendia despectis publicis utilitatibus transferre, centum pondo auri poenae nomine

1 p̅p̅o̅] *ΓΔ*, preposito *O* 2 saluti] *Pithoeus*, salute *Γ*, salutis *ΔO* 3 felicitati] *O Pithoeus*, felicitate *Γ*, felicitatem *Δ* consoletur *Δ*, consuletur *Pithoeus* 4 securitatis *Γ*ᵃ debere *om. Δ* incertum] *Γ Pithoeus*, incestum *Δ*, incognitum *O* 5 conperimus] conterimus *Δ* 5/6 aditu persarum] persici aditu *O* 6 copiis] corpus *Δ* 7 persicis] *Γ Pithoeus*, perspicis *Δ*, perspicuis *O* 8 ciuitatis *Δ*, ciuitatibus *Pithoeus* 9 canone] numine *Δ*, nomine *Pithoeus* 10 statuendum] instatuendum *Γ* nostre *Δ* munificentia *Δ* 11 concedentur *Δ* contatos] *scripsimus (cf. Forcellini s. v. contarii)* contatus *Γ*, cunctatus *ΔO*, comitatus *Cuiacius* 12 bastagas] *sic Pithoeus*, pastacas *ΓΔ*, pastacos *O* *post* parauerедos *videtur excidisse* exhibeant *vel simile vocabulum* nec non] nec non et *ΔO* 12/13 consuetuetdinem *Γ* 13 iniungendas et] *Γ*, in iungenda sed *Δ*, ininngendas set et *O* uniuersa] munera *Pithoeus* calculo] calculos *Δ*, calculis *Pithoeus* 13/14 sollemniter *om. O* 14 resistentes pro utilitate] resistente cura utilitate (-ti *corr. Pithoeus*) *Δ* communi] priuata *O* 15 possessione *Γ* continuo praedia] cuncti praedia *Δ*, praedia cuncta *O* ut] *O Pithoeus*, cum *ΓΔ* 16 emereri] *Δ*, emerire *Γ*, mereri *O* aut (et *O*) ad (a *Δ*) *om. Γ* 17 sua] suarum *Δ* dispectis *ΓΔ* publicis] publice *Δ*, rei publicae *Pithoeus* pondos *Δ*

tam his, qui preces offerre temptaverint, quam scriniariis vel aliis quorum interest, si supplicationes oblatas ausi fuerint instruere, feriendis, Cyre p(arens) k(arissime) a(tque)
2 a(mantissime). Sublimis igitur et magnifica auctoritas tua hanc saluberrimam legem edictis ex more propositis ad omnium notitiam faciat pervenire. DAT. VI KAL. IVL. CONSTANTINOPOLI CYRO V. C. CONS.

ΓΔO.

19 subplicationes oblatas] *sic Γ*, suplicatione oblata *O*, supplicatione sublata *Δ*, supplicationes oblate *Pithoeus* ausi] *sic O*, aut si *ΓΔ* instruere] *Haenel.*, struire *Γ*, instructe *Δ*, interuenire *O* cyre] c *Δ* 20 hac saluberrima lege *Δ* 21 ad] *Γ*, in *ΔO* 21/22 dat. ui (uii *Γ*) kal. iul. const. cyro (ciro *O*, c *Δ*, *om. Γ*) uc. *(om. Δ)* cons. *(om. Δ) libri*

VI. DE BONIS FABRICENSIVM.

ui] iiii *Γ*, xiii **ΔΔ Fuld.*, xi *O*

Nov. VI (438 Nov. 4).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. AVRELIANO C(OMITI) R(ERVM) P(RIVATARVM).

Fabricensium corpus invenit necessitas dura bellorum, quod inmortalitatis genere principum scita custodit, ne deficiente principio successus generis laberetur: hoc enim armat,
1 hoc nostrum ornat exercitum. Hinc ‖ iure provisum est ⌜artibus eos propriis⌝ inservire, ut ⌜exhausti⌝ laboribus
2 ⌜inmoriantur⌝ cum subole professioni cui nati sunt. Denique quod ab uno committitur, totius delinquitur periculo numeri, ut constricti nominationibus suis sociorum actibus quandam speculam gerant, et unius damnum ad omnium transit dispendium. Universi itaque velut in corpore ⌜uniformi⌝ uni decoctioni, si ita res tulerit, respondere ⌜coguntur⌝ ‖, ut viri inlustris atque magnifici magistri officiorum
3 suggestio nostrae clementiae patefecit. Quae cum ita sint, praesenti sanctione perpetuo valitura legis in morem decernimus, ut, ‖ ⌜quisque fabricensium⌝ sine liberis vel legitimo herede decesserit non condito testamento, eius bona, cuiuscumque summae sint, ad eos ⌜nutu nostrae mansuetudinis⌝ pertinere, qui velut creatores decedentium adtinentur, qui fisco pro intercepto respondere coguntur. Hoc enim ⌜pacto⌝ contingit, ut et rei publicae ratio salva permaneat et fabricenses collegarum suorum solaciis perfruantur, qui damnis ac detrimentis tenentur obnoxii, ‖ omni in posterum ab eorum facul-
4 tatibus, ab eorum patrimoniis petitione cessante, Aureliane frater amantissime. Inlustris

‖ IVST. 11, 10, 5 ⌜fabricenses art. prop.⌝ | ⌜exhaustis⌝ ⌜inmorentur⌝

⌜unius formae⌝

⌜cogentur⌝

‖ *finit*

‖ IVST. 6, 62, 5 ⌜si quis fabricensis⌝

⌜nutu n. mans.⌝ *om.*

⌜facto⌝

‖ *finit*

---

1 crp] *Γ Pithoeus*, cons̄. pb̄ (= publico) *Δ*, consulari *O* 2 frabricensium *Γ* inuenit] subuenit *Δ* necessitas dura] necessitas cura *Δ*, necessitati et curae *Pithoeus* quod] quo *Δ* 3 principio successus] *scrib.* principe ob successus generis] *sic O*, generes *ΓΔ*, degeneres *Pithoeus* laberetur] *sic Γ*, haberetur *Δ*, non habetur *O*, haberentur *Pithoeus*; *scrib.* laboretur 5 artibus] *Γ Iust. Pithoeus*, arbitribus *Δ*, arbitriis *O* exhausti] exadu *Δ* 6 professioni] *ΔO Iust. (X)*, professione *Γ*, professionis *Iust. (KOI)* 7 derelinquitur *Δ* 8 sociorum] in sociorum *O* actibus] acte sunt *Γ* 9 quendam *Δ* 11 uni decoctioni si] *scripsimus*, uni decoctionis *Γ*, unius (uisus *Δ*) decoctionis si *ΔO Iust. (K)*, *ex quo Pithoeus* 12 magnifice *Γ* 13 suggessio *Δ* ita] ista *Δ* 14 legis in morem] *sic Γ*, leges et morem *O*, ergo si timore *Δ*, solito more *Pithoeus* 15 ut *delendum* quisque] *ΓΔO*, quisquis *Pithoeus* 16 herede] here. *Γ* 17 summae (sume *Γ*) sint] *ΓO Pithoeus Iust.*, sumpserint *Δ* mansuetudines *Γ* 19 pacto] facto *Iust.* 20 contigit *Δ*, continget *Pithoeus* 20/21 fabricensis *Γ Iust. (CR)* 21 collegarum] collarum *Γ* 23 frater amantissime] *scripsimus*, frater *Γ*, pk̄a *O*, pk̄a *Δ* inluster *Γ*, inlustra *Δ*

igitur auctoritas tua post hanc legem nullius petitionem admittat vel instructionem fieri patiatur super bonis fabricensis defuncti. Quod si ulla processerit instructio, non sacra adnotatio, non divina pragmatica habeat locum contra generalem nostri numinis sanctionem. Quinquaginta etenim auri libras officium palatinum fisci viribus inferre cogetur, si postquam susceperit huiusmodi divinum oraculum, vel instructionem dare temptaverit. DAT. PRID. NON. NOV. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVI ET FAVSTO V. C. CONSS.

ΓΔO Fuld. (incipit 26 quinquaginta, *finit* 28 temptauerit*). — Iust. 6, 62, 5. 11, 10, 5.*

24 instructione *Γ* 25 processerit] *Γ Pith. (ed.)*, processit *ΔO* adnotatio] notatio *Γ* 26 numinis] *Pithoeus*, nominis *ΓΔO* 27 enim *O* auri libras] *Γ*, a. librarum (liberarum *Fuld.*) *Δ Fuld.*, librarum auri multam *O* palatinum *om. Fuld.* cogitur *Fuld.* si postquam] *O Pithoeus*, si post quod *Δ Fuld.*, ut quod *Γ* 28 uel instructionem (-ne *Γ*)] *ΓΔ*, uel ad construcionem *Fuld.*, instructionem *O emendans* 28/29 dat. prid. non. nou. constantinop. theod. *(sic Γ Iust.* 6, 62, 5 *[Q]*, ipso *ΔO)* a. xui *(sic ΓΔO*, xuii *Iust. [l. c.])* et fausto *(sic ΓΔO*, festo *Iust. [l. c.] Pithoeus)* uc. *(om. Δ)* conss. *(om. Γ) libri*

VII. DE AMOTA MILITANTIBVS FORI PRAESCRIPTIONE.

uii] ui *Γ*[2], xiiii **ΔΔ Fuld.*, xii *O*, *om. Γ*[1] foro *Fuld.*

Nov. VII, 1 (439 Ian. 20).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Iuratur in militiae sacramenta, ut necessitates publicae procurentur, sed suggestione culminis tui conperimus quosdam ideo tantum sortiri militiam, ut alienorum praediorum idonei possint fieri conductores. Quod nisi numinis nostri fuerit auctoritate correctum, in contumeliam aulae divinae proficiet, si iisdem privilegiis muniantur qui in privatis negotiis occupantur, quibus iure militiae servientes obsequiorum praemiis gloriantur. Quare praesenti

<table>
<tr>
<td>lege sancimus ‖ omnes omnino domesticos, ⌈ agentes in rebus et quaecumque alia praetenditur ⌜militiae⌝ dignitas, sub moderatoribus provinciarum ⌈ ‖ functionibus publicis respondere, nulla fori praescriptione valitura ⌈, si hac qui exiguntur debita publica uti temptaverint. ‖
1 Immo et in aliis privatis actionibus occupatos ⌜malumus⌝ respondere qui per provincias otiantur vel conductorum vocabulis ⌈ defenduntur, sive domorum divinarum sive virorum potentium seu cuiuslibet condicionis sint conductores, nisi forte commeatu ad rem propriam conponendam unius anni indutias</td>
<td>‖ IVST. 3, 25
⌈ et
⌜militia uel⌝
⌈ pro
⌈ sancimus
⌜uolumus⌝
⌈ cum non armata militia praediti sunt add.</td>
<td>‖ IVST. 3, 23, 2, 1
Super publicis autem functionibus et debitis nemini liceat fori praescriptionem opponere praeter eos qui specialiter excepti sunt ‖</td>
</tr>
</table>

1 impp. th. et ual. aa.] idem augusti *O* ppo] preposito *O* 2 necessitatis *ΓΔ* 3 conferimus *Γ* sortiri] sortibus *Δ* possint idonei *O* 4 conductoris *Γ* numinis] *Pithoeus*, nominis *ΓΔO* auctoritatem *Γ* contumelia *Δ* 5 iisdem] *O*, hisdem *ΓΔ* 5/6 qui i. pr. n. occupantur *om. Γ* 6 quare] quam *Γ* 7 omnis *Γ* omnimodo *O* 7/8 domesticus *Γ* 12 perscriptione *Γ* 13 hanc *Γ* 13/14 debita (debet *Γ*) publica] publ. deb. *Iust.* 15 in aliis] *libri et Iust.*, *scr.* aliis in 17 otiantur] *ΓΔ Iust. (R*[b]*M*[t]*)*, sociantur *O Pithoeus Iust. (R*[a]*M*[v]*)*, sociatur *Iust. (C)*, ociati *Pithoeus*, negotiantur *Pith. (ed.)*; *cf. Bas.* *ἐμπορευόμενοι* 19 domorum] dominorum *Δ* 20 uirorum] uinorum *Δ* 21 sint] sunt *Iust.* conductores] conductos *Δ*, conductus *O* 22 commeatu] *Γ*, commeatum *ΔO Iust.*

ostenderint ⌈ accepisse, ‖ Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(man-
2 tissime). Inlustris igitur et magnifica auctoritas tua, quae provisionum titulis et commodis publicis inlustrantur noverit praesenti lege nostram clementiam statuisse, omnes conductores, omnes qui per provincias otiantur vel suis vacant conpendiis sine beneficio, ut dictum est, commeatus, suis adversariis agentibus respondere, ne sub praetextu militiae privatum seu publicum debitum deseratur, ‖ eadem forma ⸢servata⸣ in his etiam, qui mercandi et militandi ⸢divalia⸣
3 beneficia meruerunt ⌈. Scita sane nostrae perennitatis edictis ex more propositis ad omnium notitiam tua magnificentia faciat pervenire. DAT. XIII KAL. FEB. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII CONS.

⌈ se *add.* | ‖ *finit*

‖ *redit*

⸢servanda⸣

⸢sacra⸣

⌈ ut etiam ipsi rectoribus provinciarum respondeant *finit*

ΓΔO. — Iust. 3, 23, 2, 1. 3, 25, 1.

24 ostenderit *O* 25/26 p̄k̄ā *Δ* 26 inlustra *Δ* 29 inlustrantur] *Δ*, inlustratur *ΓO* 30 instatuisse *Γ* 30/31 omnis conductoris omnis *Γ* 32 otiantur] *ΓΔ*, sociantur *O Pithoeus*, negotiantur *Pithoeus* 33 beneficium *Γ* 37 deseratur] *Γ Pithoeus*, deferatur *Δ*, differatur *O* eandem *Γ* 39 mercandi et militandi] *Γ Iust.*, in mercandum et militandi *Δ*, mercando uel militando *O*, et mercandi et militandi *Pithoeus* 43 dat. xiii *(sic ΓO, iii Iust. [Hal.], xiiii Δ)* k. feb. *(sic Γ,* mai. *ΔO, om. Iust. [Hal.])* constantinop. theod. a. (āā *Γ*) xuii *(sic Γ Iust. [Hal.],* xuiii *ΔO)* cons. *(sic ΓΔO,* et festo conss. *Iust. [Hal.]) libri*

Nov. VII, 2 (440 Sept. 21).

IDEM AA. CYRO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Omnes odiosae sunt fraudes et hae maxime quae legibus fiunt, quae contra commoditatem publicam exquiruntur. His itaque legum convenit auctoritatem obponi. Fori praescriptiones noxia quidam interpretatione suis adsertionibus aptare festinant, qui cinguli praerogativa iudiciarias eludere posse cognitiones existimant, nescientes veteres quoque leges specialiter eiusmodi praescriptionibus et contractus et negotia gesta et delicta subtrahere nec pati eum, qui aliquid in qualibet provincia criminose commiserit vel qui alicubi contraxerit vel qui in quodam loco
1 negotia gesserit aliena, memorata se posse praescriptione defendere. Sed tua celsitudo per suggestionem edocuit quosdam eorum etiam, qui ad curiam vocantur quive cohortalibus deberi dicuntur officiis vel qui debitis publicis obligantur quive superexactionum vel concussionum criminibus involvuntur, in tantum audaciae processisse, ut sub specie militiae excelsae tuae quoque sedis iudicio praescribere non horrerent: cui quis dubitat

---

1 p̄p̄o] preposito *O* otiosae *O* hec *Γ* 2 commoditatem publicam] *O Pithoeus*, commoditate publica *Δ*, commodotatibus (-tates *Γ*²) publicas *Γ* 3 perscriptiones *Γ*, prescriptionis *Δ* interpretacioni *Γ*, interpretationis *Δ* 4 cinguli] singuli *Γ* qui cinguli .... 5 existimant] *cf. huius tituli novellam 3, 8—10* eludere] *Γ*, excludere *Δ*, a se excludere *O* 5 estimant *O* nesciens *Δ* ueteris *Γ* perscriptionibus *Γ* 6 delecta *ΓΔ* eum qui aliquid] *sic Γ*, eum aliquid qui *O*, aliquid *Δ*, aliquem qui quid *Pithoeus* 7 uel qui alicubi contraxerit *post* 8 aliena *O* 8 perscriptione *Γ* 9 suggesionem *Δ* qui] si *Γ* 11 in tantum] intantur *Γ* processisse] prorupisse *O* 12 quoque tuae *O* perscribere *Γ* non horrerent .... 14 praescribere *om. Δ*

nullam personam in quocumque negotio posse
2 praescribere? Ideo divinis sensibus callida memoratorum resecantes incepta ‖ hac perpetua lege sancimus excelsae quidem tuae sedis neminem sub specie fori praescriptionis in quolibet negotio declinare posse sententias. Sed ne provincialibus quoque iudiciis posse fori praescriptionem obponere eos, qui ad curiam vocantur vel cohortalibus deberi dicuntur officiis, vel eos, qui debitis publicis obligantur, eosve qui superexactiones vel concussiones perpetrasse firmantur quive criminose quid arguuntur in provincia commisisse quive contraxisse vel alienum dicuntur gessisse negotium in ea provincia, in qua conveniuntur, hac saluberrima lege decernimus, licet talis officii videatur adparitor, quod specialiter, ut apud suos tantum iudices responderet,
3 de nostri numinis inpetravit clementia. Quod si quis contra tam saluberrimam legem pertinaciter voluerit inpetratis sibimet vel suo corpori scitis uti caelestibus, sciat tam tua sublimitas quam moderatores provinciarum adversus eum tamquam in contumacem sententiam proferendam ‖, Cyre p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua legem saluberrimam edictis propositis ad omnium notitiam perferri praecipiat. DAT. XI KAL. OCT. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO V̄. C̄. CONSS.

IVST.

‖ Hac perpetua lege sancimus provincialibus iudiciis non posse fori praescriptionem opponere eos qui ad ..... officiis vel aliis corporibus obnoxii sunt, eos etiam qui superexactiones .... firmentur. *(Sequuntur quae attulimus ad novellam huius tituli 3:* exceptis .... defendant, *item adlata ad eiusdem tituli novellam 4:* ita tamen ut ..... huiusmodi quaestiones.*)* Super publicis autem functionibus et debitis nemini liceat fori praescriptionem opponere praeter eos qui specialiter excepti sunt *(cf. novellam huius tituli 1)*. Ceteros excelsae tuae sedis et rectorum provinciarum in quolibet negotio declinare minime posse iudicium decernimus, ita ut qui tam saluberrimam legem pertinaciter violare temptaverint sciant a moderatoribus provinciarum adversus se tamquam in contumaces sententiam proferendam. ‖

ΓΔO. — Iust. 3, 23, 2.

13 negotio *om. O* 14 perscribere *Γ* 15/16 *cf. quae attulimus ad v. 4/5* 15 incepta] in quo epta *Γ* hac] ne hac *Δ* 17 perscriptionis *Γ* 18 posse] post *Δ* ne] nec *Pithoeus* 19 posse fori] possessori *Δ* 19/20 perscriptionem *Γ* 20 opponi *Δ* qui ad curiam .... 21 officiis uel eos *om. Γ* 22 publicis *om. O* 22/23 superexactionis *Γ*, exactiones *O* 23/24 firmantur] firmentur *Iust.*, noscuntur *O* 24 quiue] quidue *O* 26 in ea] ut ergo in ea *O* 27 conueniuntur] conueniuntur respondeant *O* discernimus *Δ* 28 tales *Γ* uideatur officii *O* 29 ut *om. ΔO* responderit *Γ*, respondere *Pithoeus* 30 numinis] *Ritter*, nominis *libri* clementia] dimentia *Γ* 31 contra tam] contractam *Δ* saluberrima lege *Γ* 31/32 pertinaciter] pertinaciter attentare *Pithoeus* 32 imperatis *Γ* suo corpore *Γ*¹, corpori suo *O* 33 uti] utique *Δ* 35 in *om. O* 36/37 p̄k̄aa] *ΓO*, p̄k̄a *Δ* 37 inlustra *Δ* 37/38 et magnifica a. t. legem (lege *Γ*) saluberrimam (saluberrima *Γ*, hanc *Pithoeus. Cui. ed. 2*) edictis (ex more *add. Pithoeus. Cui. ed. 2*) propositis ad *om. Δ* 38 percipiat *Γ* 38/39 dat. xi (xu *Iust. [P]*, xii *Iust. [Hal.]*) k. oct. constantinop. ual. a. (aaa. *Iust. [P]*) u *(om. O)* et anatolio (anatorio *Iust. [P]*) u. c. *(sic Pithoeus. Cui. ed. 2*, ā *Δ*, *om. ΓO Iust. [P]) (pro consulibus his* cyro ūc̄. *Iust. [Hal.])* conss. *(om. Γ) libri*

Nov. VII, 3 (440 Dec. 29).

IDEM AA. CYRO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Nos quidem semper singulis atque universis ea provisionum maiestate consulimus, qua res Romana paulatim ad totius orbis terrarum processit imperium. Quibus enim adquiruntur artibus bona, iisdem scimus etiam adqui-

---

1 p̄p̄o] *ΓΔ*, prefecto *O* 1/2 semper *(sic O*, semper per *Γ)* singulis a. u. ea prouisionum (prouisione cum *O*)] *ΓO*, cum *Δ* 2 magestatem *Γ* consulimus] consulum *Δ*, consuluimus *Pithoeus* res] regio *O* ad] *O emendans*, et *ΓΔ* totius] totus *Δ* 2 orbis terrarum ..... 3 bona] urbana *Δ* 3 iisdem] *O*, hisdem *ΓΔ*

sita servari. Quis dubitat suis commodis veteres rei publicae commoda praeferentes
mundi finibus fines inposuisse Romanos? Sic nos in legibus maxime promulgandis non
quid forte quibusdam separatim, sed quid universis in commune prodest, divinis sensibus
ponderamus. Sed nonnumquam ea, quae saluberrime promulgantur, interpellatione qui-
1 dam non recta deformare contendunt. Nuper curiis civitatibus, ipsis etiam provinciis
consulentes cavimus lege perpetua non debere passim cinguli praerogativa vel inlustrissi-
mae praefecturae vel rectorum provinciarum declinari sententias. Hanc legem etiam de
nostris militibus quosdam conperimus dicere promulgatam. Ne itaque male interpretandi
scita nostra quibusdam detur occasio, sciat sublimitas tua
de scholaribus nostris, comitibus etiam ac tribunis nec militari-
bus consuetudinem observari velle nos hactenus observatam ||,
de ceteris vero militibus armatis vel de tribunis, qui nume-
ros agunt, prorsus legem nuper promulgatam non loqui cer-
tissimum est, || Cyre p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime).
2 Inlustris igitur et magnifica auctoritas tua legem perpetuo
valituram edictis propositis ad omnium notitiam perferri praecipiat. DAT. IIII KAL. IAN.
CONSTANTINOPOLI VALENT(INIANO) A. V ET ANATOLIO $\bar{V}$. $\bar{C}$. CONSS.

Iust. 3, 23, 2:
|| exceptis uidelicet his qui armata militia praediti sunt uel aliis qui speciali beneficio principali sese defendant ||

ΓΔO. — Iust. 3, 23, 2 pr.

4 quis] quis enim *O* ueteres] *ΔO*, ueteris *Γ* praeferentis *Γ* 5 finis *Δ* maximis *Γ* non] num *Γ* 6 sed quod *O* 7 eas *Δ* interpellatione] interpretatione *scrib. cum Rittero* 8 contendant *Δ* curiis (*sic Γ*, turiis *Δ*, tyriis *Pithoeus*) ciuitatibus] ciuitatibus curiis *O* 9 consulientes *Δ* lege perpetua (perpetuam *Γ*)] *scilicet lege huius tituli 2* cinguli] cingola *Γ*, pro cinguli *O* 10 prefecto *Δ* declinare *Δ* h. etiam legem *Δ* 11/12 interpretandi scita (interpretandis scita *Δ*) nostra (nostre *Δ*) q. d. o. sc. s. tua] intelligatur dicimus de *O* 13 sc(h)olaribus] *ΓO Pithoeus*, solaribus *Δ* ac] *ΔO*, et *Γ* tribunis nec] *scripsimus*, tribunis et *Γ*[1], tribuni *ΔO*; *intelleguntur* tribuni et notarii 14 consuetudinem] constitucionem *Pithoeus* 15 uel de] uel *Γ* 16 lege *Γ* non *om. O* 17 $\overline{\text{pkaa}}$] *scripsimus*, post. $\bar{\text{k}}$. $\overline{\text{aa}}$ *Γ*, $\bar{\text{p}}\bar{\text{k}}$ *Δ*, parens karissime atque amantissime *O*(?) 18 inlustra *Δ* lege perpetuam *Γ* 19/20 dat. iiii (*sic ΓΔ*, iii *O*) k. ian. constantinop. ualent. a. (*om. Δ*) u (*sic Γ Pithoeus, om. ΔO*) et anatolio $\overline{\text{uc}}$. (*om. Δ*) conss. (*om. Γ*) *libri*

Nov. VII, 4 (441 Mart. 6).

IVST. 3, 23, 2. 12, 54, 3
⌜Cyro $\overline{\text{ppo}}$⌝

IDEM AA. ⌜ARIOBINDO MAGISTRO MILITVM⌝. Quae de fori
praescriptione nuper saluberrima lege decrevimus, ipsius legis definitionibus demonstran-
tur. Sed suggestione tuae sublimitatis admoniti quosdam etiam de adparitionibus magis-
teriae potestatis excipi postulantis, ad eam quoque partem ordinandam divina moderatione
pervenimus. Itaque neque pulsatis ab adversariis suis vel in amplissimae praefecturae
iudicio vel in provinciis ad praescribendum sufficiat adparitorem magisteriae se dicere
potestatis, et sint certi, quos obsequiis magistri militum deputatos ad alia iudicia incon-
1 sulto suo iudice trahi non liceat. Per singula officia virorum inlustrium magistrorum
militum trecentos excipi lege pridem promulgata decrevimus, quos nec in provincialibus
nec in praetorianae vel urbicariae praefecturae
iudicio sine permissu viri inlustris magistri mi-
litum litigare conveniet; || ceteros ⌜omnes⌝, qui

|| *Iust. 12, 54, 5* | ⌜vero⌝

2 perscriptione *Γ* saluberrima lege] *l. 2 huius tituli* 2/3 demonstratur *ΔO* 3 suggessioni *Δ* tua *Γ* quoddam *Δ* adparitionibus] *ΓΔ*, adparitoribus *O* 4 excepi *Δ* postulantis] *scripsimus*, postulantes *ΓO Pithoeus*, postulante *Δ* diuinam *ΓΔ* 5 pulsatis] *sic Γ*, pulsante(s) *Δ*, pulsatos *O Pithoeus*, pulsantes neque pulsatos *Pith. (ed. adnot.)* ab *om. Γ*[a] in *om. Γ* 6 iuditium *Γ* in *om. ΔO* perscribendum *Γ* adparitores *O* magisteriae se dicere] *Γ*, se dicere magisteriae *ΔO* 7 potestis *Γ* et sint certi quos] *Γ*, et inceste q. *Δ*, et incesti q. *vel* exceptis q. *Pithoeus*, et *O* magistrum *Γ* iudici *Γ* 8 liceat] licere *O* 9 excepi *ΓΔ* lege pridem promulgata] *cf. Cod. Iust. 12, 54, 4 lata a. 438:* eos qui in officiis vestris merentes statutorum tantummodo numero inserti sunt fori praescriptione muniri 10 praetorianae] praeturia nec *Γ* urbicane *Δ* perfecture *Γ* 11/12 sine permissu uiri inlustris (u. inlustri *Γ*, illustris u. *O*) magistri militum] *sic ΓO*, se permissum uirum magistrum militum *Δ*, sed permissum uirum inlustrem *M* . . . magnificum (*del.*) *vel* sine permissu uiri magnifici magistri militum *Pithoeus*

supra ˹praedictum sunt numerum˺ quasi nec militantes et apud inlustrissimas praefecturas et apud ˹viros˺ clarissimos rectores provinciarum de quolibet ˹negotio pulsari et conveniri et respondere sine cinguli praescriptione decerni-
2 mus˺. || Probari ˹autem˺ adparitores magisteriae potestatis neque curiales neque cohortales
3 neque censibus volumus adscriptos ||. Quo autem sit certum, qui trecentorum numero continentur, in sententiis vel praeceptis, quae adparitoribus magisteriae potestatis exsequenda mandantur, vel in commeatibus, si forte quis eorum ad sua reverti voluerit commeatu, virum magnificum magistrum militum subnotare censemus de numero trecentorum eum esse, cui praecepta vel sententiae mandatae sunt exsequendae vel cui ad sua per
4 commeatum reverti concessum est. Si quis igitur conventus ex sententia tuae excelsae sedis vel urbicariae praefecturae vel moderatoris provinciae adparitorem se magisteriae potestatis dicat nec magistri militum talem subscriptionem protulerit, fori eiusmodi prae-
5 scriptionem in eius persona cessare decernimus. Quod si qualem diximus magistri militum subscriptionem protulerit, si quidem ille est, cui neque a curia neque a cohortali officio de statu moveatur controversia, nec tributa vel functiones debere firmatur, statim dimittendus est utpote fori alterius litigator.

˹huiusmodi num. militare noscuntur˺

˹viros˺ *om.*

˹pulsari et c. et sine c. praescr. respondere negotio sancimus˺ *finit*

|| *Iust. 12, 54, 3* | ˹autem˺ *om.*

|| *finit*

6 || Quod si ab eo proferatur saepe dicta subscriptio, qui a curia vel officio cohortali de statu patitur controversiam, vel ab eo, qui ut tributa vel functiones debens in provincia detinetur, de eius persona et ad virum magnificum magistrum militum, cuius se adparitorem dicit, et inlustrissimam praefecturam referri decernimus, ut, si intra quattuor menses non fuerit a magistro militum causa rectori provinciae delegata, tunc ex sententia tui culminis negotium vel in tuo iudicio vel apud rectorem
7 provinciae peroretur. || Quod si apud inlustrem atque magnificam tuam sedem postulatio contra talem fuerit adparitorem deposita, ab ea quoque sede ad virum magnificum magistrum militum scribi conveniet. Quo facto intra tres menses cum amplissima tua sede viro quoque magnifico magistro militum iudicante causam ordine legum
8 determinari censemus. Sed et || eo casu, quo

|| *Iust. 3, 23, 2 pr.*:
ita tamen ut, cui ex militaribus viris curiae nomen vel cohortalis officii quaestio ingeratur, rector provinciae super eius nomine tam in sedem tuae magnificentiae quam ad magisteriam vel ad conpetentem referat potestatem, ut hi qui velut debiti postulentur, provinciali iudicio destinati ibi eventum iudicii expectent, ubi iura moveri praecipiunt huiusmodi quaestiones. ||

|| *Iust. 7, 62, 33*

---

13 supra] Γ *Iust.*, super ΔO 15 uiros clarissimos (-us Γ)] ΓO, clarissimos *Iust.*, uecariis Δ, uicanos *vel* $\overline{uu}$ $\overline{cc}$ *Pithoeus* prou. rect. *Iust.* 16 pulsare Γ conuenire Γ 16/17 respondere] responderi Γ 17 proscriptione Γ 17/18 discernimus Δ 18 autem] auam Γ adparitores] ΔO *Iust. (K)*, apparitoris Γ, adparitiones *Iust. (OI)* 18/19 magisteri Γ 20 censimus Γ ascriptus Γ 21 autem] auam Γ sit] sed Γ 21/22 continentur] ΓΔ, contineantur O 22 potestates Δ 23 forte *post* ad sua O 23/24 commeatu] Γ, commeatui Δ, *om.* O 24 subnotari Γ censuim(u)s Δ, sancimus *Pith. (ed.) Cui. ed. 2* numerum Γ 27 magisteriae] Γ *Pithoeus*, magistrum Δ, magnificae O 28 dicant ne Γ magister Δ talem *om.* O 28/29 perscriptionem Γ 29 persona] Γ, personam ΔO discernimus Δ si] si quis O 30 a curia] curia ΔO a cohortali] coh. O 31 mouetur Γ uel] Γ, nec ΔO 32 demittendus ΓΔ litigatur Γ, litigetur Δ 34 qui a] qua Γ 37 et ad] ΓO *Pithoeus*, et Δ 39 dicet Δ 39/40 referre Γ 40 discernimus Δ 41 magistrum Γ 41/42 prouintii Γ 42 tui (cui Γ) culm.] Γ, culminis tui ΔO 43 in tuo] ΓO *Pithoeus*, inito Δ 45 sedem tuam ΔO 46 apraritorem Γ, *om.* Δ ea] eo Γ 47 ad] a Γ 48/50 scribi conueniet (*sic* O, conueniat Γ) q. f. i. t. m. c. a. t. s. uiro (uirum O) q. magnifico (*om.* O) magistro militum] ΓO, *om.* Δ 50 indicante] *sic* ΓΔ, iudicantem O *Pith. (ed.)* 51 determinare Γ censemus] concedimus O casu *om.* Γ quo] quod Γ

adparitor magisteriae potestatis ⸢ de statu ⸢supra dicto⸣ in provincia patitur controversiam ⸢, si sententia ⸢vel interlocutio⸣ rectoris provinciae fuerit appellatione suspensa, ⸢similiter utroque amplissimo iudice⸣ cognoscente causae iubemus merita ponderari, licet magister militum rectori provinciae causam delegaverit
9 perorandam. || In cognitionibus autem futuris omnes ex iure venientes adsertiones partibus
10 inlibatas servari censemus, Ariobinde p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur et magnifica auctoritas tua legem hanc edictis propositis ad omnium notitiam perferri praecipiat. DAT. PRID. NON. MART. CONSTANTINOPOLI CYRO V̄. C̄. CONS. EODEM EXEMPLO ASPARI VIRO INLVSTRI COMITI ET MAGISTRO MILITVM ET EXCONSVLI ORDINARIO.

ИVST.: ⸢ a curia vel officio cohortali *(depromptum ex v. 34)* ⸢supra dicto⸣ *om.* ⸢ vel ut tributa vel functiones debens in provincia detinetur *(cf. v. 36)* ⸢vel interlocutio⸣ *om.* ⸢cum tua sublimitate viro quoque magnifico magistro militum⸣ *(cf. v. 49 sq.)* || *finit*

ΓΔO Fuld. (incipit 62 igitur, *finit* 63 praecipiat). — *Iust. 3, 23, 2 pr. 7, 62, 33. 12, 54, 8. 5.* — *Scholion in margine Vaticani reg. 886 ad Cod. Theod. 11, 30, 42 adscriptum (v. Mommseni Prolegomena p. LV sq.):* no(ta) quod dicit 'ne reliqum negotium audiret' quasi dat intellegi p(ost) iam coeptum negotium p(os)se appellari, quod novella Valentiniani *(sic!)* dicit . . . . t(itulo) de fori p(rae)scrip(tio)ne a(ut) i(nter)locu(tio)ne appellari potest.

52 magisteri *Γ*, magister *Δ* 53 patiatur *Iust.* 53/54 controuersia *Γ* 54 sentenciam *Γ* rectores *Δ* 56 iudice] iudice eo *Γ* 58 denegauerit *O* 59 *post* cognitionibus *add.* cum *Δ*, cāūm (= causarum) *Pithoeus* 60 omnis *Γ* adsertionis *Γ* patribus *Δ* 61 illibatis *O* seruare *Γ* censuim(u)s *Δ*, sancimus *Pith. (ed.)* ariuinde *Γ* pkaa] *Γ*, pār ka *Δ*, parens karissime atque amantissime *O(?)* inlustra *Δ* 62 et *(om. O)* magnifica] *om. Γ* edictas *Fuld.* a dominum *Fuld.* 63 perferre *Fuld.* 63/64 dat. prid. non. mart. constantinop. cyro ūc. cons. (const. *Γ*, *om. O*). eodem exemplo aspari uiro inlustri *(om. Γ)* comiti (*Γ Pithoeus*, comite *Δ*, *om. O*) et *(scripsimus, ex ΔO, om. Γ)* magistro militum et *(om. Γ)* exconsuli (exconsule *Δ*, *om. Γ*) ordinario (*O*, ordinaria *Δ*, bis ordinario *Pithoeus*, *om. Γ*) *libri*

VIII. DE NAVIBVS VLTRA DVORVM MILIVM MODIORVM CAPACITATEM NON EXCVSANDIS.

uiii] uii *Γ*, xu **ΔΔ Fuld.*, xiii *O* danauibus *Γ* ultra duorum milium (*O [in lat.] Fuld.*, millium *Pithoeus*, militum *Γ*, milibus *Δ*) modiorum (*ΓO [in lat.] Pithoeus*, modios **ΔΔ*, medias *Fuld.*) capacitatem (capacitate **Δ Fuld.*, capacetate *Γ*) non excusandis *om. O (in contextu).*

Nov. VIII (439 April. 7).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Semina ferendi leges fragilitas humani generis subministrat, repetitio vero legum nostrae est humanitatis indicium, si quidem, cum priorum aculei adversus temeratores earum sufficerent corrigendos, admoneri tamen per legis repetitionem delinquentes volumus quam poenas exigi delictorum. Ideo calcatam legem, quae de navigiis non excusandis olim fuerat promulgata, suggestione tuae sublimitatis edocti humanis sensibus saluberrima repetere scita conpellimur ac || iubemus, nullam navem ultra duorum milium modiorum ⸢capacitatem⸣ ante felicem embolam vel publi-

IVST.: || *incipit* ⸢capacem⸣

---

1 p̄p̄ō] preposito *O*, praefecto *Iust. 1, 2, 10 (M)* sem(en) a *Γ* 2 ferendi leges (-is *Γ*)] *sic Γ*, ferendis (faciendis *O*) legibus *ΔO* fragilitatis *Δ* 3 indicium *Δ* aduersus] *fortasse scr.* ad 3/4 sufficient *Γ* 4 corrigendos] *ΔO*, correndum *Γ* admonere *Γ* leges repetitione *Γ* delinquentis *Γ* uolumus] magis uolumus *Pithoeus* 5 poenas] *Γ*, poenam *ΔO* calcatas *Γ* de] e *ΔO* 5/6 legem quae . . . promulgata] *cf. Theod. 13, 7, 2 = Iust. 11, 4, 1* 6 tuae sublimitatis suggestione *O* 7 scitam *O* 8 capacitate *Δ* 8/9 a. f. embolam *(sic Iust. ex quo Pithoeus*, enbolam *Γ*, immolat *Δ)* uel pub. specierum (speciaram *Δ*) transuectionem (transuectione *Δ*) *om. O*

carum specierum transvectionem aut privilegio dignitatis aut religionis intuitu aut praerogativa personae publicis utilitatibus excusari posse subtractam. Nec si caeleste contra proferatur oraculum, sive adnotatio sive sit divina pragmatica, providentissimae legis regulas obpugnare debebit.
1 Quod etiam in omnibus causis cupimus observari, ut generaliter, si quid huiusmodi contra ius ⌜contrave⌝ utilitatem publicam in quolibet negotio proferatur, non valeat, ‖ cum haud dubie subreptionem arguat precatoris.
2 Sed ne praesentis iuris videatur inpunita contemptio, ‖ quidquid ⌈ in fraudem istius legis quolibet modo fuerit adtemptatum, id navigii quod excusatur publicatione corrigimus ‖, Florenti p(arens) k(arissime) a(tque)
3 a(mantissime). Inlustris igitur et magnifica auctoritas tua legem perpetuo valituram ad omnium notitiam propositis edictis perferri praecipiat.
DAT. VII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII CONS.

[Margin: ⌜uel⌝ — ‖ *finit* — ‖ *redit* — ⌈ enim — ‖ *finit*]

ΓΔO Fuld. (incipit 16 sed ne, *finit* 18 corrigimus*).* — *Iust. 1, 2, 10 = 11, 4, 2.*

10 prerogatiue *Δ* excusare *Δ*, excussare *Γ* 10/11 posse (posset *Δ*) subtractam *om. O* 11 celestem *Γ* 11/12 sit siue *Iust.* 12 obpugnare] *ΓΔO Iust. 11, 4, 2,* expugnare *Iust. 1, 2, 10 (C),* excusare *Iust. 1, 2, 10 (RM)* debebit] *sic Γ Iust. 1, 2, 10 (RM). 11, 4, 2,* debet *ΔO Iust. 1, 2, 10 (C)* 13 cupimus] conuenit *O* 14 huiusmodi (huiusmodo *Γ*)] *ΓΔ Iust. 11, 4, 2 (OI),* in huiusmodi *O,* eiusmodi *Iust. 1, 2, 10. 11, 4, 2 (K)* contraue utilitatem (utilitate *Δ*)] *ΓΔO*, uel utilitatem *Iust. 1, 2, 10 (RM). 11, 4, 2,* utilitatemque *Iust. 1, 2, 10 (C)* in] *Γ Iust., om. ΔO* 15 haud] *O Pithoeus,* aut *ΓΔ* dubia *O* subreptione *ΔO* precatores *ΔO* 16 uideatur] uidiarum *Fuld.* contentio *Γ*ᵃ*Δ Fuld.* 17 stius *Fuld.* atempatem *Fuld.* quolibet modo *post* adtemptatum *O* id] *Γ Iust. Pithoeus,* in *ΔO Fuld.* 18 corregimus *Δ*, corregemur *Fuld.* 18/19 pkaa] *ΓO(?),* pka *Δ* 19 inlustra *Δ* 20 ualitura *Γ* ed. prop. ad omn. not. *O* perferre percipia. *Γ* 21 dat. uii *(sic ΓΔO,* uiii *Iust. 1, 2, 10 [C],* ix *Iust. 11, 4, 2 [Cui.])* id. april. constant. theod. a. (aa *Γ, om. Iust. 1, 2, 10 [C])* xuii (et festo *ins. Iust.,* uc. *ins. Γ*) cons. *libri*

VIIII. NE CVRIALIS PRAEDIVM ALTERIVS CONDVCAT AVT FIDEIVSSOR CONDVCTORIS EXISTAT.

uiiii] uiii *Γ*, ii *O*, iiii *Brev. (om. C)* ne curialis (curiales *ΓN*)] decurialis *Leid.* praedium] praelium *Γ*, praedio *L*, praediorum *XCPM* aut (cui *Paris. 4414,* et *Paris. 4410*) fideiussor (fideiussorem *X*) conductoris (conductelae *S*, conditoris *Paris. 4414*) existat (sit *O [in laterc.]*) *om. O (in contextu) LΦ*¹.

Nov. VIIII [= BREV. IIII.] (439 April. 7).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. ‖ Non dubium est in legem committere eum, qui verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem, nec poenas insertas legibus evitabit, qui se contra iuris ⌜sententias⌝ scaeva praerogativa verborum
1 fraudulenter excusat ‖. ‖ Curiales ne ad procurationem rerum alienarum accederent, cautum est providentissima sanctione, cuius in

[Margin: ‖ *Iust. 1, 14, 5* — ⌜sententiam⌝ — ‖ *finit* | ‖ *Iust. 4, 65, 30:* curialis neque procurator neque conductor *(cf. v. 16)* alienarum rerum nec fide-]

---

1 impp.] imp. *E,* imperatio *S* ualens et thos *Paris. 4414,* ualnus et ths *Paris. 4415* 2 florentino *GS* ppo] preposito *OS,* uiri inlt. ppo *Leid.*, uiro illustri *(om. Cui. ed. 1)* pfpo orientis exconsulari (et exconsule *Cui. ed. 1*) **Δ interpolans cum Cui. ed. 1: eadem interpolatio occurrit in nov. Theod. 11 inscriptione; cf. nov. Theod. 15, 1 § 1* non dubium] nondum *S* 3 est *om. Γ* lege *ΓGEPMS Iust. (C)* eum *ante* in *O* uerba] uertere *O* 4 amplexus contra legis *om. O* nititur] utetur *M* 5 inseras *M* euitabit *(sic O Iust.,* euitauit *reliqui)*] euitant *E* 6 sententias] sententiam *Iust.*, sententia *G* scaeua] *sic libri* (sola *C*², *om. C*¹) *et Iust. (M*ᵃ*),* seua *E Iust. (reliqui),* in seua *Iust. (PL*ᵃ*)* 7 curialis *ES* ne] sunt *H* 8 alienarum] alie *H* accederint *NG,* acceperint *E*ᵃ 9 cautum] causa *E*¹ prouidentissima sanctione (sanctionem *Γ*)] *v. Cod. Th. 12, 1, 92*

fraudem conducendi eos sibimet usurpare licentiam sublimitatis tuae suggestione conperimus. Quos licet pristinae legis laqueis inretiri cernamus — conductionem namque speciem esse procurationis certissimum est —, adtamen ne sub fraudis suae velamine legis lateant contemptores neve eis fucata suae calliditatis excusatio relinquatur, hac perpetuo lege valitura sancimus conducendi quoque fundos alienos licentiam curialibus amputari, locatas res fisci viribus vindicari.

2 Conductor itaque locatori vel contra locator conductori contra hanc legem nulla tenebitur actione. || Nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsecutum, qui contrahunt

iussor *(cf. v. 31. 36)* aut mandator *(cf. v. 35)* conductoris existat. Alioquin nullam obligationem neque locatori neque conductori ex huiusmodi contractu conpetere sancimus. *(cf. v. 18 sqq. 35 sqq.)*

|| *Iust. 1, 14, 5*

3 lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres quam novellas trahi generaliter imperamus, ut legis latori quod fieri non vult tantum prohibuisse sufficiat, cetera quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere: hoc est, ut ea quae lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licet legis lator fieri prohibuerit tantum nec specialiter dixerit inutile debere esse quod factum est. Sed et si quid fuerit subsecutum ex eo vel ob id quod interdicente factum est lege, illud quoque cassum atque inutile esse praecipimus. ||

4 Sed quo omne fraudis semen per hanc legem curialibus radicitus amputetur, nec fidem suam pro conductoribus fundorum interponere concedimus curiales. Cur enim conductio prohibetur, si conductionis periculum vel sollicitudo permittitur? || Secundum praedictam itaque regulam, quam ubique servari factum lege prohibente censuimus, certum est nec stipulationem eiusmodi tenere nec mandatum ullius esse momenti nec sacramentum admitti || nec actionem quolibet pacto adversus eum fideiussorem conpetere locatori, Florenti p(arens) k(arissime)

|| *finit*

|| *redit*

|| *finit*

10 fraude *GE* conducendi eos] c. eorum GP^1 *MS*, conducendorum P^2 usurpare] usus pari *G* 11 suggessione *HE*, suggestionem *Γ* 12 quoslibet *Γ* pristinae] priscae *O* inritari *H* 12/13 cernamus] *sic ΓO*, decernimus *S*, decernamus *reliqui* 13 conductiorem *N* esse *om. H* 15 fraude *G*, fraudi *S* 15/16 uelamine legis (leges *E*) lateant (ualeant *E*) contemptores neue (ne uel *PMS*, ne *ΓH*) eis fucata (fugata *Γ HS*, uel fugata *E*, pugata *N*) suae *om. G* 17 ac *N*, haec *G* perpetua *GES* ualitura lege *E* 18 fundis alienus *Γ* 19 amputare *G*, amputamus *E* locatus *G*, locatoras *M* res] nobis *GPMS* 21 contra locator (locatur *G*, loquatur *Γ*)] contradictor *H* hac lege *H* 23 conuinctionem *S* 24 uidere *N*, uiridi *Γ* contrahunt] *sic CPM Iust.*, contra hunc *Γ*, contra hanc *HNGS*, contractum *O* 25 lege] *sic ΓO C Iust.*, legem *reliqui* contrahere *(OHCP^2*, contrahire *ΓNEXPMS)*] contrahit *G* prohibente] prohibentem *E*, prohibentur *O* etiam *om. O* 26 nouellos *N* inpetramus *N* legislatoris *Γ*, leges latori *NE* 27 sufficiet *N* caeterum *G* quasi] quae M^1 *Iust. (P^1L^1)*, que quasi *Iust. (R)* expressa ex *(om. O)*] expressae M^1 28 ut *om. HN* ea *om. H* lege] ex lege *G*, in lege E^b prohibeantur *N* pro infectis (inprofectis *G*) *post* etiam *O* 29 licet *om. S* fieri] id fieri *H*, si ei *E* nec] non etiam *O* dixerit] dixet ut M^1, dixerit ut M^2 inutilem *E* 30 esse debere *Iust.* et si] est et *G* furit M^1, fierit *G* eo] eo tempore *H* 31 ob id] ut id *H*, ob est G^1, lex ob id *E* quod] quoque *N* interdicentem *G* factum est *(om. E)* lege] lege f. est *Iust.* legis *E* casum *HE* 32 praecipimus] *ΓP^2 Iust.*, praecepimus EM^2, praespicimus HNP^1 M^1S, perspicimus *OGXC* quo] quod *GE* omne] *sic Γ*, omnis (omnes *NG*) *Brev.* fraudis (fraudes *N*) semen per] fraudis sime *ΓH*, fraudes semper *G* 32/33 hac lege *N* 33 raditus *H(?)*, radicibus *E* ampuletur *H(?)* nec] ne M^1 34 fundorum *om. N* concaedamus *G* curiali *E* conductiones *M* 36 praedictum E^a seruare *Γ* factum *om. O* lege] sub lege *G* prohibente *om. O* 37 censuimus] censitus *G* stipulatione *Γ* huiusmodi *E Iust. (CR)* teneri *O* 38 ullius] illius *H*, nullius *GS* amitti *H* 39 eum *om. OG* fideiussor *E* conpeteret *N*, conpetere et *H* florentine *S* 39/40 pkaa] *ΓXOPM*, pk. aug. ag. *G*, prid k aug *N*, parens carissime aug(ust)e *S*, parens k adque arian *E*, parens k'me *O*, *om. H*

5 a(tque) a(mantissime). Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua providentissime constituta edictis propositis ad omnes provincias perferri praecipiat. DAT. VII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVII CONS. ET QVI FVERIT NVNTIATVS.

INTERPRETATIO. Nullus curialium in fiscali vel in privato agro conductor accedat nec pro aliquo conductore fideiussor existat. Quod si quis curialem in agro suo susceperit conductorem aut pro alio conductore fideiussorem acceperit curialem, actionem suam noverit in omnibus vacuari. Nam et ager ipse, qui a possessore curiali conductus est, fisci viribus vindicetur. Curialis vero pro supra scriptis condicionibus, etiamsi cautionem emiserit, non teneatur.

Γ. — BREV. (**ΔO [om. int.] HNGEXCPMSL [interpr. sola]; Φ et decurtati omnes textum omittunt, Fuldensis interpretationis particulam tantum exhibet (incipit* 44 si quis .... *finit* 46 uindicetur*). — Iust. 1, 14, 5. 4, 65, 30.*

40 inlustri *N*, *om. HG* magnifica auctoritas tua] *sic verbis perscriptis plerique*, mag̅ a̅a̅ *P*, mag̅ u̅c̅ *M*, magit a̅t̅ *G* 41 constituae dictis *E* ad] id *M* perferiri *X* 41/42 dat. uii (ii *O*, ui *NEΘ Leid.*, uiii *Ψ*, xuii *C*) id. (k. *O Leid.*) april. (febr. *O*) constantinop. (*om. O*) d. n. (domno nostro *Leid.*, domno *Paris. 4408*, do **Δ*, *om. reliqui*) theod. a. (a̅a̅ *E*, p̅p̅ a [a̅a̅ **Δ*] **Δ Paris. 4408*) xuii (xuiii *N Leid. Pith. [ad Sichard.]*, xui *Paris. 4409. 4414*, xu *E*, xii *Paris. 4415*, x *G*, *om. ΨΘ*) cons. (*om. Leid.*) et qui fuerit (-riut *Leid.*) nuntiatus (*sic *Δ* [cons. *post* nuntiatus] *Leid. Paris. 4408*, *pro his* u̅c̅ cons. *Γ*, et festo conss. *Iust. 1, 14, 5 [Hal.] Pith. [ad Sichard.]*, cons. *reliqui*) *libri* 43 fiscali] fisci *H* in agro suo curialem *G* 44 susciperet *G*, susciperit *Fuld.* 44/45 conductorem *om. Fuld.* 45 alio] aliquo *GEL* conductorem *S*, conductor *Fuld.* fideiussor *N* 46 uacari *Fuld.* nam *om. Fuld.* ipso *Fuld.* qui .... conductus est *om. Fuld.* curiali *om.* E^1 uindicatur *S*, uindicaretur *G*, adqueratur *Fuld.* 47 curiales *NE* uero *om. L* cautionem] accusationem *Ψ*, causationem *Θ* emisserit *N*, miserit *L*, fuerit *Θ* tenetur *CPM*, teneri *N*

X. DE POSTVLANDO ET DE PERPETVANDA ADVOCATIONE.

x] uiiii *Γ*, xui **ΔΔ Fuld.*, xiiii *O* et de (*om. *ΔΔ Fuld. O [lat.]*) perp. aduocatione (aduocatio *Γ*) *om. O (context.)*

Nov. X, 1 (439 Apr. 19).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Providentissime suggestis lege saluberrima subvenimus. Enervasse curias vel provinciarum officia effusam in amplissimae praefecturae iudicio postulandi cupiditatem inlecebris inmunitatis accensam tui culminis suggestione conperimus. Dispositiones itaque sublimitatis tuae in hoc quoque secuti negotio perpetuo lege valitura decernimus curiales, qui post sexaginta quattuor priores advocatos contra licitum iam in amplissimo foro postulandi sibimet usurpavere licentiam, per substitutum munia suae civitatis agnoscere nulloque sacrarum constitutionum, quae de advocatis latae sunt, beneficio frui, nisi ad fisci nostri pervenerint patronatum. Cum vero advocationem fisci susceperint, omnibus aliis perfruantur, substituto curiam non fraudantes, ulterius neque curiali neque cohortali advocatorum praefecturae consortio sociando.
1 Sed quo numerus, ut suggeritur, infinitus eorum, qui post centum quoque et quinquaginta passim matriculis continentur, quadam

---

1 a̅a̅ *om. O* p̅p̅o̅] *Γ*, p̅p̅o̅ (preposito *O*) orientis *ΔO* 2 saluberrimam *Γ* uel *om. O* 3 effusam] quefusam *Γ*, effusa *O* in] en *Γ*, *om. Δ* postulandi] *Γ Pithoeus*, postulando *ΔO* 4 suggessione *Δ*, suggestionem *Γ* dispositionis *Δ* itaque] *Γ*, que *O*, quoque *Δ* 5 secuti] sicut in *Δ* discernimus *Δ* 6 licitum] inlicitum *Γ* iam in] *Γ*, iam *Δ*, in *O Pithoeus* amplissimum *Γ* 7 usurauere *Γ* 8 fici *Γ* peruenerunt *Γ* 9/11 cum uero aduocationem (-ne *Δ*) .... sociando *om. O* 9 susciperint *Δ* 10 perfruantur] *Γ*, perseuerantur *Δ*, per se uel per *Cuiac. (ad ed. F 2240)*, *def. O* substituto] *Δ*, substitutum *ΓO Cuiac. (ad ed. F 2240)* fraudantis *Δ*, fraudantibus *Pithoeus. Cuiac. (ad ed. F 2240)* cohortalibus *Pithoeus* 11 perfecture *Γ* corsortio *Δ* sociando] *scripsimus*, sociandus *Γ*, sociamus *Δ*, *def. O* quo] *Γ Pithoeus*, quoniam *ΔO* numeris *Δ* 12 quoque *om. O*

valeat provisione deminui, nullum ad advocationem fori culminis tui post hos, qui iam matriculis continentur, iubemus accedere, nisi ad centum numerus advocatorum pervenerit. Hunc enim numerum utpote sufficientem litibus amplissimae praefecturae nec minui volumus nec augeri concedimus.

2 Sed ne dura illis, qui supra numerum veniunt constitutum, longi temporis expectatio videatur, liberam eis ad alia, si voluerint, fora migrandi tribuimus facultatem nulla e minoribus iudiciis praescriptione pellendis.

3 Superest non solum fugiendi provincias advocatis necessitatem extinguere, sed etiam amplectendi eas atque in advocationis earum officio perseverandi ministrare materiam. Quod ita credimus eventurum, si ipsis quoque advocationis praemium securitas proponatur. Sic factiones eorum non timeant, contra quos clientibus suis fideliter adfuerint, si officiis amplissimarum potestatum suas non viderint subiacere fortunas.

4 || ˹Quamobrem nihil advocatis provinciarum vel spectabilium iudicum quis existimet iniungendum, nulla eis˺ inspectio, nulla ingeratur peraequatio, nulla operis instructio, nulla discussio, nullum ratiocinium inponatur, ˹nihil˺ denique aliud eis mandetur praeter arbitrium in ˹ea dumtaxat provincia˺, ubi advocationis exercetur officium: quinquaginta librarum auri poena officio feriendo, quod legis istius regulas temerare temptaverit, || Florenti, p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime).

IVST.

|| ˹Sancimus, ut advocatis, qui apud tuam magnificentiam causas acturi sunt, a nullo iudice nec ab ipsa eminentissima praefectura sollicitudo ulla penitus iniungatur, sed nec advocatis provinciarum vel spectabilium iudicum quisquis existimet aliquid iniungendum. Nulla igitur togatis˺

˹nullum˺

˹eodem d. loco˺

|| *finit*

5 Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua legem hanc curiis civitatibus provinciis profuturam edictis propositis ad omnium notitiam perferri praecipiet. DAT. XIII KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII CONS.

ΓΔ (finit 38/39 amantissime*) O Fuld. (incipit* 34/35 quinquaginta, *finit* 37 temptauerit*).* — *Iust. 2, 7, 6.*

13 ualet *O* prouisionem *Δ* diminui *O* nullum] *ΔO*, nulli *Γ* fori *om. O* 13/14 matr. iam *O* 14 iubemus] *ΔO*, iubentur (tur *erasum neque aliud substitutum*) *Γ* centum numerus (-ros *Δ*)] numerum c. *O* 15 enim] *ΓO*, etenim *Δ* 16 augeri concedimus] concedere concedemus *Γ* 16/17 constitutum] constituta *vel* constituti *Pithoeus* 17 expectatio] statio *O* uideatur *om. Γ* 18 nulla e] nulle *Γ*, nullo *Δ*, nulla a *Pithoeus* perscriptione *Γ* 20 amplectendi] *Γ Pithoeus*, plectendi *ΔO* eas] eos *O* aduocationis] *O Pithoeus*, aduocationes *Γ Pithoeus*, uocationes *Δ*, uocationis *Pithoeus* earum] eorum *O* materia *Δ* 21 proemium *Δ* praeponatur *Γ* 22 sic] *Γ*, si *ΔO* adfuerint] *Γ*ᵃ, adfuerunt *Γ*ᵇ*ΔO* 23 officiis] *Γ*, officio et (etiam *O*) *ΔO*, officio *Pithoeus* potestatem *Γ* 25 aduocati *Δ* 26 expectabilium *Δ*, epectabilium *Γ* 27 qui *Δ* estimet et iniungendum *Γ* 28 eis] eius *Γ*ᵃ 29 instructio] *Γ Iust. (CR)*, exstructio *ΔO Iust. (dett.)* 32 praeter] *Γ Iust. Pithoeus*, illud praeter *Δ*, praeter illud *O* 33 eadem taxat *Γ* 35 liberarum *Fuld.* pene *Δ*, poene *Fuld.* offitium *Γ* 36 quod] qui *Fuld.* istius *om. Γ* 37/39 pkaa] *ΓO*, pka *Δ* 39 magnifica auctoritas tua] m. a. t. *O* 39/40 curiis prof. et ciu. et prou. *O* 40 perferre *Γ* praecipiat *O* 40/41 dat. xiii (uiii *Iust. [Hal.]*) k. mai. (mart. *Iust. [Hal.]*) const. theod. (et *ins. Γ*) a. xuii (*sic Γ Iust. [Hal.]*, xuiii *O*) (et festo *ins. Iust. [Hal.]*) cons. *libri (def. Δ)*

Nov. X, 2 (439 Apr. 19).

IDEM AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Eloquentia non ut aliae res senio deterioratur. Nullus enim eius est finis, nisi exercitationis eius cottidianae studium denegetur. Unde advocationem certo tempore artare litigatoribus noxium, grave iudicantibus aestimantes constitutionem abrogamus, quae XX annorum curriculis silentium imperat

1 ppo] preposito *O*, propositi *Γ* 1/2 deteriorantur *Γ* 2/3 nisi enim ei exercitationis cotidianae studium denegatur, nullus eius est finis *O* 3 artare] *Γ*, coartari *O* ... mantes *O*, extimantis *Γ*

1 advocatis, Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua saluberrimam legem edictis propositis ad omnium notitiam pervenire praecipiat, quo praeter advocatos virorum inlustrium praefectorum, quos ad finem advocationis specialium privilegiorum fructus, proposita etiam palma dignitatis hortatur, sciant alii, lege priore sublata, postulandi sibi licentiam datam nullo tempore praescribendam. DAT. XIII KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII CONS.

ΓΔ (redit 5 inlustris) O.

5 inlustra *Δ*   5/6 magnifica auctoritas tua] m. a. t. *O*   6 peruenire] per. *O*   7 quo] quos *Γ*   quos] quod *Pithoeus*   8 fructos *Δ*   propositae *O*   dign. palma *O*   ortantur *Γ*   9 priore] *Δ*, priori *ΓO*   9/10 prescribenda *Δ*   10 xiii] *ΔO*, xiiii *Γ*   dat. xiii (xiiii *Γ*) k. mai. th. a. xuii cons. *(sic edd.*, th. a. xui cons. *Γ*, th. a. xuiii cons. *O*, cons. supra scribt *Δ [inde conss. suprascribtis Pithoeus])* *libri*

XI. DE TVTORIBVS.

xi] x Γ^{1}, iii *O*, *om.* Γ^{1}*C*, u *reliqui*   tutoribus] tucorebus *Fuld.*, curialibus *Savignianus*   pupillorum *add. O (context.)*, pupillis (pupillorum *O [lat.]*) nominandis *add. O (lat.) ΩΨΘΞΣ Paris. 4413 (hi quinque in context.) Pith. (ad Sichard.). Lex R. Burg. 36, 4.*

Nov. XI [= BREV. V] (439 Iul. 10).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Cum in omnibus rebus tum vel maxime moderamen desideratur in legibus, per quas delinquentes pro qualitate criminum convenit emendari. Nec enim utile est vel a iudicibus observandum, quod modum emendationis excedit. Sic constitutionem, quae matres pupillis vel minoribus defensionem legitimam non petentes vel relictarum rerum inventarium non facientes mori praecepit intestatas, utpote amaram ac matres inmoderata poena plectentem, antiquari decernimus.

1 Sed ne superflua vel inhumana resecantes inpunitatem delinquentibus promittere videamur, hac saluberrima lege pupillorum quoque utilitatibus censuimus providendum. || Sciant ⌜itaque⌝ qui ad successionem vocantur pupilli mortui, si defuncto eius patre tutorem ei secundum leges non petierint intra annum, || omnem ⌜eis⌝, sive ab intestato sive iure substitutionis, ⌜successionem

2 eius, si inpubes moritur, denegandam⌝. || ⌜Idemque observari volumus, et || si mater⌝ legitima

|| IVST. 6, 58, 10 | ⌜itaque⌝ *om.*

|| IVST. 6, 56, 6. 6, 58, 10 | ⌜matri⌝ 6, 56, 6 ⌜si filius inpubes moritur denegandam volumus successionem⌝ 6, 56, 6

|| IVST. 6, 56, 6 | ⌜si ea⌝ 6, 56, 6

|| IVST. 6, 56, 6. 8, 14, 6

---

1 imp̄ *EX*, imperatio *S*   ualentinus *S*   aa.] *om. ΓO*   florentino *GS Iust. 6, 56, 6 (SM). 6, 58, 10 (M)*, ad florentium *Iust. 8, 14, 6; 6, 58, 10 (PLCR)*   ppo (opfpo *X*)] proposito *O*, pfu *G*, *om. S*, pfpo u. inlustris orientis *Paris. 4408*, uiro inlustri ppo orientis et excs. *Pith. (ad Sichard.)*   cum *om. GS*   2 rebus *om. G*   tum] tuum *GXPMS*   moderamen] moramen *Γ*   desideratus *G*   derelinquentes *G*, derelinquentis *H*, derelinquentibus *Paris. 9653*   3 crminis *C*   conuenient *Γ*   emendare *Γ*   uel] ut *E*   a iuditibus Γ^{b}, aditibus Γ^{a} 4 quod modum *(om. G)*] quomodo *Γ*   emendationes *ΓL*, mendacionis *Paris. 9653*, ordinationis *O*   excedit *om. G*   sic] *O solus*, si *Γ et reliqui*   constitutionem] *de hac lege cf. Mommsen. ad C. Theod. 3, 18, 2; Neues Archiv* [illegible]   matris *ΓNXCPM*, *om. G*   pupullis *G*, [illegible]   5 potentes *N*, conpetentes *L*, [illegible] relectarum *S*   inuentarum *G*   6 praecepit] *ΓONEXC*, praecipit *HGPMSL*   intestatus *E*, *om. G*   utpote] ut pute *GE*, ut puta et *N*, ut post *B*, ut postea ΓL^{b} amarum *NS*, amarem L^{a}, matrem L^{b} matris *ΓNEL*, matri *G*   inmoderatam *H*   poenam *H*, poene *G*   6/7 plectentes *GS*   7 decernimus] precipimus *O*   nec Γ^{a} uel] et *G*   inhumana] humana *GXC*   8 hac] hac in *E*   saluberrimam *ΓG*   legem *G*   pupillarum *XC*   9 censuimus] consueuimus *N*   prouidendo *N*   itaque *om. G*   qui ad] quia *ΓS*   10 pupilli mortui uocantur *O*   11 tutore *XCL*   ei] eis Γ^{b}*NEL Iust. 6, 58, 10 (CB)*   legem *ONGS*   11/12 petierit *L*, poterint *C*   intra annum *post* leges *O*   12 omne *N*   eis] eius *G*   siue] sibi *E*   12/13 ab intestatum *Γ*   13 iuris *G*   substitutionis] substitionis *G*, testationis *O*   14 eius *om. O Iust. 6, 58, 10 (L)*   inpubes] impubis *OGC*, inpuuer *Γ*, in pupillis *N*   denegandum *S*   14/15 idemque] id et p̄ *G*   15 obseruare *Γ*

liberorum tutela suscepta ad secundas contra sacramentum praestitum adspiraverit nuptias, antequam ei tutorem alium fecerit ordinari eique quod debetur ex ratione tutelae gestae persolverit. ||

3 Quod si contra huius legis auctoritatem, antequam haec adinpleverit, secundo se marito crediderit copulandam, || mariti quoque eius praeteritae tutelae ratiociniis bona iure pignoris tenebuntur obnoxia, || Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime).

|| IVST. 6, 56, 6. 8, 14, 6 *finiunt*
|| IVST. 8, 14, 6 *redit*
|| *finit*

4 Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua legem perpetuo valituram edictis propositis ab omnibus observari praecipiat. DAT. VI ID. IVL. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO VC. CONSS.

INTERPRETATIO. Lex ista liberat matres a poena illa, quae fuerat in Theodosiani codicis corpore constituta, ut, si non providissent filiis tutores vel rerum inventarium non fecissent, faciendi de rebus suis testamenta vel donandi cui voluissent non haberent liberam potestatem et insuper notarentur infamia. Sed haec constitutio, ut matrem de praedicta poena liberat, ita minoribus in hac parte consuluit, ut, si mater tutelam filiorum gerendam legitime susceperit et se iurisiurandi interpositione constrinxerit, si ad alias nuptias contra promissa transierit et alium tutorem filiis deducta ratione non dederit aut quae eam constiterit debere non ante persolverit contra legis huius ordinationem veniens, non solum eius bona, si debitrix extiterit, filiis teneantur obnoxia, verum etiam secundi mariti, qui obligatae personae coniunctus est, facultas in eo quo debitum processerit loco pignoris teneatur, donec omne debitum quod ratio tutelae invenerit suppleatur. Nam etiam pupillis in ea parte lex ista praestat auxilium, ut patre defuncto filio inpubere, id est infra annum quartum decimum, hae personae, quae ei defuncto possunt

---

17 sacramentum] testamentum *H* praestitum] *sic N Iust. 8, 14, 6 (PLCM),* pristitum *Paris. 9653*, praestitutum *ΓO et reliqui. Iust. 8, 14, 6 (R)* 18 ei] et *G*, eis *HE Iust. 8, 14, 6 (CRM)* tutorem] auctorem *Paris. 9653* ordinare *Γ* 19 debitor *XCPM* ex ratione] extra ratione *L*, extra rationem *O* gestae *om. H* 20/21 quod si c. huius legis (legis huius *O*) auctoritatem (-te *L*) anteq. h. adinpleuerit (impleuerit *C*) *om. G* 21 secundum se *GL*, se secundo *H* 22/23 praeteritae (praeterit et *N*) tutelae] praeterita et utili *G* 23 ratiociniis] rationis *Paris. 9653* bona] bana *G* iure] iura *E*, iuris *N* 24 obnoxiae *N* florentine *S* 24/25 pkaa] *sic OXCPM Pith. (ad Sichard.)*, pok aa *Γ*, pk aug. aug. *G*, pk aq am aa *L*, pk nsr *H*, prid kl aug *NS*[b] *(del.)*, parens carissime auguste *S*[a], parens k adq. amantissime *E* 25 inlustris *om. H* 26 magnifica auctoritas tua] *sic verbis perscriptis plerique*, mag aa *PM*, ma ā t *L*, m. a. t. *O*, mag. auct. u *G* lege *XC* ualitura *XC* propositis] propter *L* 27 praecipiant *N* dat. ui (uii *GS Epit. Monachi. Iust. 6, 56, 6 [Hal.]*, uiii *Paris. 4409*, u *Iust. 6, 58, 10 [Hal. PL]*) id. (kl *S*) iul. *(om. Iust. 8, 14, 6 [Hal.])* constantinop. *(om. L)* d. n. *(scripsimus*, do *Paris. 4408*, *om. reliqui)* theod. *(om. L)* ā. *(om. NL)* xuii (xui *E Epit. Monachi. Iust. 6, 56, 6 [Hal.]*, xuiii *Θ Paris. 4414*, xii *G*, uii *Paris. 4409*, ui *Bern. 263*, *om. L*) et festo (fecto *X*, fessio *N*, fisco *Paris. 4413. 4414 Iust. 6, 56, 6 [Hal.]. 6, 58, 10 [PL]. 8, 14, 6 [Hal.]*, fausto *O*) uc. (uu. cc. *H*, uiro claro *S*, uic. *G*, *om. E Iust.*) conss. *(om. NE) libri* 28 matrem *G* poenalilla *G* theudosiano *E* codices *N*; *cf. v. 4* 29 ut] quod *ΣΩΞ* inuentariam *M*, inuentorium *CΣ*[1]*Ξ*, inuentarum *GΣ*[2] non *om. GEXCPMS* 30 donandi] rerum donandi *ΨΘΩΣΞ* 31 ut *om. ΣΞΩ* de] a *C Bern. 263*[2] liberat (liberet *E*) ita] liberati tam *NS* 32 minoribus] moribus *N* consulit *L* gerendam (gerenda *NL*, generandam *XCPS*, gerandam *M*) legitime *om. Fuld.* susciperit *Fuld.* 33 se iurisiurandi interp. constrinxerit si *om. Fuld.* se] si *EΨ* interpositionem *Ω* construxerit *S*, constrixerit *Ψ* contra promissa *om. Fuld.* et alium . . . 35 ueniens *om. Fuld.* alium] ad alium *P* 34 deducta (ducta *N*) ratione] reductam rationem *X* non dederit] uendiderit *XC* quae] quicumque *Paris. 9653* debere] non debere *XC* 35 ordinationem] ordinem *Σ*[1] eius] de eius *G* bone *Fuld.* si] sed *Fuld.* debitrix extiterit] debet re texerit et *E* filiis teneantur . . . 37 loco pignoris teneatur] sed a secundi mariti loco pignoris filiis teniantur obnoxii *Fuld.* 35 filiis] a filiis *Ω* teneatur *GEΣΩΨΘ* 36 obnoxiae *NPM*, noxia *S* secundi] secundum *N* mariti qui] antiqui *N* 36/37 in eo quo] *sic EXΣ*, in eum quo *Ω*, in eo quod *NCLΘΨ*[b], si in ea *PMS*, si in eo *G*, quod *Ψ*[a] 37 processerit] praecesserit *G* locum *N* teneatur] teneantur obnoxia *S* debitum omnem *E* 38 etiam] et *G* in ea parte] et in ea parte *XCPMS* prestet *S* 39 filio inpubere] *scripsimus*, filio inpuberi *ΨΘ*, si filio (filii *C*) inpubere *reliqui* infra] intra *NPMS* hae] haec *NGES* ei *om. E*

legibus et iure succedere, si non aut agendam tutelam ipsi susceperint aut petierint tutorem, qui res eius aut ipsum minorem debeat gubernare, ab eius successione habeantur extranei: illis sine dubio profutura successione, qui ad petendos tutores lege non tenentur adstricti et defuncto cognationis gradu inveniuntur esse propinqui.

Γ. — BREV. *(O [om. int.] H [deficit* 29 fecissent*] NGEXCPMSL Φ [om. subscr. int.]; textum ex decurtatis Paris. 9653 fere integrum exhibet [deficit* 24 obnoxia*], quem librum passim attulimus, reliqui omittunt; Fuldensis interpretationis tantum frustum epitomatum* [32 si mater . . . . 37 teneatur] *proponit).* — *Lex Romana Burgundionum 36, 4:* Si uero mater tutorem filio intra annum non petat et ad secundas nuptias transeat aut forte non transeat, successionem filii, qui intra pubertatem moritur, pro culpa non petiti tutoris amittit: quae agnatis uel si hi defuerint cognatis qui ad successionem iure ueniunt adquiratur. Secundi uero mariti bona praeteritae tutillae ratiociniis teneantur obnoxia secundum legem nouellam de tutoribus pupillis nominandis. — *Iust. 6, 56, 6. 6, 58, 10. 8, 14, 6.*

40 legibus] ex legibus *Bern. 263*, et legibus *Paris. 4409* iure] non iure *PM*, ludere *Paris. 9653* non *om. NΨ* aut] autem *N*, *om. G* ipsi] ipse *L*, ipsius *XCS* susceperint (susciperint *GXPML*)] non susceperint *NΨ*, coeperint *C SΣ* 41 ab eius] aut ab eius *PM* 41/42 habeantur extranei illis (illi *E*, *om. G*) sine dubio profutura (s. d. p. *om. E*) successione *(sic edd.,* successio *GELΣΩΨΘ Paris. 4409. 9653. Epit. Monachi, qui soli comma hoc habent) propter vocabulum* successione *iteratum om. NXCPMS, def.* Ξ 42 non *(om. Σ)* tenentur (tenetur Σ^{1})] notentur *L*, continentur *XCPMS* adstricti] adscripti *Paris. 4409* 42/43 defuncti *NΨ* 43 agnationis *L* inueniatur *G* propinquus *G* *post* propinqui *add.* habeantur extranei *S*

XII. DE REPVDIIS.

xii] xi *Γ*, xuii **ΔΔ Fuld. Σ (lat.)* Ξ, xui *O (lat.)*, xu *O (context.)*, xiiii *Σ (context.)*

Nov. XII (439 Iul. 10).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O.

‖ IVST.
⌜solvi⌝
‖ *finit*

Consensu licita matrimonia posse con trahi, contracta non nisi misso repudio ⌜dissolvi⌝ praecipimus. Solutionem etenim matrimonii difficiliorem debere esse favor imperat liberorum. ‖ Sed in repudio mittendo culpaque divortii perquirenda durum est veterum legum moderamen excedere. Ideo constitutionibus abrogatis, quae nunc maritum, nunc mulierem matrimonio soluto praecipiunt poenis gravissimis coerceri, hac constitutione repudii culpas culparumque coercitiones ad veteres leges responsaque prudentium revocare censemus, Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime).

1 (at "esse favor imperat liberorum. ‖ Sed in repudio mittendo …")

2 Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua quae providentissime constituta sunt edictis propositis publicari praecipiat. DAT. VI ID. IVL. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO $\overline{\text{VC}}$. CONSS.

ΓΔOΣΞ Fuld. (incipit 7 hac, *deficit* 8 censemus*).* — *Lex R. Burg. 21, 1 (ad v. 2/3).* — *Iust. 5, 17, 8 pr.*

1 impp. th. et ual.] idem *O* $\overline{\text{ppo}}$] $\overline{\text{pro}}$ *Σ*, $\overline{\text{poc}}$ Ξ, $\overline{\text{pp}}$ *Γ*, $\overline{\text{ppo}}$ (preposito *O*) orientis *ΔO* 2 consensum *ΔΣΞ*, conscissa *O* licita] *Iust.*, licet a *ΔΣ*$Ξ^{a}$, lecit a $Ξ^{b}$, licet *ΓO* matrimonio Σ^{b} contracto Σ^{2} 3 dissolui] *libri et Iust. (M)*, solui *Iust. (reliqui)* praecepimus *Σ* matrimoniis *O* 4 fauor imperat] *ΓOΞ Iust.*, f. impetrat *Δ*, per falorem penat Σ^{1}, fauore et pena Σ^{2}, propter furorem penat Σ^{v} in repudio mittendo] repudio Σ^{a}Ξ, repudii Σ^{b} culpaque] culpatum *Σ* diuorcio Σ^{b} 5 leg. uet. *O* moderamine *Σ* 6 quae] qua *Σ* mulierum *Δ*Σ^{a}Ξ matrimonium Ξ 7 cohercere *O* hac] hec *Γ* constitutionem *Γ*Ξ repudii] *Σ*, repudia *O*Ξ, repudia a *Fuld.*, rupidia *Γ*, repudio *Δ* cohercitiones *Δ*, co(h)erciones (-nis *Γ*) *ΓOΣ*, co(h)arcionis *Fuld.* Ξ 8 ueteris Ξ legis Ξ, lege *Fuld.* reuocari *O* censimus *ΓΔ*Ξ, consuimus *Σ* 8/9 $\overline{\text{pkaa}}$] *Γ O*, $\overline{\text{pka}}$ *ΔΣ*, prid. $\bar{\text{k}}$ $\overline{\text{ag}}$ Ξ 9 inlustra *Δ* auc(ac-)toritate *Σ*Ξ 10 sunt *om.* Ξ et dictis *Σ*Ξ poplicare Ξ 10/11 dat. ui id. iul. const. th. a. ($\overline{\text{aa}}$ *Γ*) xuii et festo (fisto *Σ*, fistu Ξ, fausto *O*) $\overline{\text{uc}}$ (uic Ξ, *om. O*) conss. *libri*

XIII. CONTRA SENTENTIAS PRAEFECTORVM PRAETORIO INIVSTAS POST SVCCESSIONEM INTRA BIENNIVM SVPPLICANDVM.

xiii] xii *Γ*, iiii *O*, *om. C*, ui *reliqui* sentencia *Fuld.* praefectorum (praefecti *C*, praefa[-e *lat.*]ctoris *Fuld.*, praefatorum *L [lat.]*) praetorio (praeto[*vel*-u]rii *O [lat.] N [lat.] ECL Fuld.*, pp *G*, *om. O [context.] N [context.]*) iniustas (iniusta *GL [lat.] Fuld. Leid.*)] praebt et iustas *X* post (*om. Fuld. Leid.*) successionem (-ones *CS [context.]*, -one *L [lat.] Leid. Fuld. [context.]*) intra (infra *G*) biennium supplicandum (supplicantur *Fuld. [lat.] Leid.*, subplic *Fuld. [context.]*, publicandum *N [context.] Paris. 4409*)] *om. O (context.).*

Nov. XIII [= BREV. VI] (439 Aug. 13).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. THALASSIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O ILLYRICI.

Suggestio sublimitatis tuae et nobis non probatae legis abrogandae materiam ministravit
et, quae sit in examinandis litigatorum allegationibus tua celsitudo, monstravit. Quid enim
litigantibus in amplissimo tuae sedis iudicio relinquitur, si post sententiam, quam nefas
est appellatione suspendi, nec nostrae sereni-
1 tatis inploretur auxilium? Ideo hac lege per-
petuo valitura || litigantibus in amplissimo prae-
torianae praefecturae iudicio, si contra ius se
laesos adfirment, ⌈ supplicandi licentiam mini-
stramus, licet pro curia vel qualibet ⌜alia⌝ pu-
blica utilitate ⌈ dicatur prolata sententia. Nec
enim publice prodest singulis legum adminicula
denegari ||, Thalassi p(arens) k(arissime) a(tque)
2 a(mantissime). Inlustris itaque et magnifica
auctoritas tua constitutione, quae adversus sen-
tentiam pro curia latam supplicare prohibuit,
omni parte cassata sciat preces || ⌈ intra biennium
tantum nostro numini contra cognitionales sedis
⌜tuae⌝ sententias ⌜offerendas⌝, post successionem

Iust. 7, 42

|| *incipit*

⌈ non provocandi sed

⌜alia⌝ *om.*

⌈ seu alia causa

|| *finit*

|| *redit* ⌈ ita videlicet ut

om. ⌜praetorianae praefecturae⌝ | ⌜offerendas⌝

1 impp.] imperatio *S* theod. et ualent. (ualentinus *S*)] constantinus *G* thalassio] *sic O Iust.*, thalasio *NLΦ*, talasio *$Γ^{v}$ESΨΘ*, thalasso *CPM*, talasso *$Γ^{t}$*, thasa *X*, florentio *Leid.*, *om. G* ppo] preposito *OS*, u. pfpo *Paris. 4408*, u. inl. ppo *L* illyrici] hilliricis *G*, illyricae *ΨΘ Paris. 4408*, *om. Leid. Paris. 4410* 2 suggestio] *bis posuit G*, suggessio *NEΦ*, *om. L* sublimitati *M* non (*om. L*) probatae (probandae *Φ*)] inprobatae *N* legis (leges *GE*)] *scilicet Cod. Theod. 11, 30, 16 = Iust. 7, 62, 19 (a. 331)* abrogandi *O* 3 quae] quam pia *O* sit] sint *NGLΦ: fortasse* secuta sit examinandis (exseminandis *S*) litigatorum allegationibus (alligationibus *E^{2}S*, alligantibus *E^{1}*, in examinationibus *G*)] all. ex. lit. *O* 4 amplissimae *Φ* tuae *NE* tuae . . . . 7 amplissimo *om. S* sedis tuae *O* relinquetur *G*, relinquatur *L*, relinquantur *Γ* sentiam *G* quam] quem *C^{2}*, in quem *XC^{1}* 5/6 serenitatis] seruitutis *L* 6 imploratur *O* auxilio *GXPM* hac] hec *L* 7 ualitura] ualentura *N* 8 praefecturae] praeturae *E* indicio (iuditium *L*) si (*om. M*)] seditiosi **Δ* contra ius] contagius *N* 9 laesos] lesis *$Γ^{a}$*, lesus *$Γ^{b}$*, l (*spatio vacuo quinque litterarum*) *C* 10 pro curia] pronocaria *N*, pro curiale *S* alia *om. Γ* 11 prolata] probata *P* 12 publice] *sic nostri libri*, publicum *Iust. (V)*, publico *Iust. ($CR^{b}M^{b}$)* prodeest *EPM* singuli *G* 13 denegarit *M*, denegare *ΓSL* thalassi] talassi *O*, thalasi **Δ LΦ*, talasi *E*, talasie *S*, thalasse *NCPM*, talasse *X*, telasse *Γ*, adlasse *G* 13/14 pkaa] *ΓO XCPM*, pk *GΦ*, pk aq am *L*, parens karissime aug. *S*, parens k adque amantissime *E*, pf aug. *N* 14 itaque *om. Φ* 14/15 magnifica auctoritas tua] *sic verbis perscriptis Γ et plerique*, magt (mag *Φ*) auctoritas tua *GΦ*, mag aa *PM*, mfa at *L*, m. a. t. *O* 15 constitutionem *GSL* quae aduersus] qua aduersus *P^{2}*, non aduersus *$GP^{1}S$*, non tibi uersus *M* 16 pro curia (curiam *EΦ*) latam (lata *Γ*)] proculatam *M* supplicare] *bis posuit Γ*, supplicari *XC* prohibuit] prohibetur *GPMS* 17 precis *S*, proces *G* 18 tanto *XC* nostrum *Γ* numini] *sic P^{2} Iust. (VPLC)*, nomine *NLΦ*, nomini *reliqui et Iust. (RM)* contra *om. Φ* sedis] sed his *N* 19 afferendas *XC*

3 ʳvideliceṭ iudicis numerandum ‖⌈. Huius legis ne quem latere possit utilitas, edictis propositis eam ad omnium notitiam venire praecipiat. DAT. III ID. AVG. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO V̄C̄. CONSS.

ʳvideliceṭ *om.* | ‖⌈ supplicandi eis tribuatur facultas *finit*

INTERPRETATIO. Contra iudicem, adversus cuius potentiam non licuerit appellare, iubet haec lex, ut, cum privatus effectus fuerit, intra biennium liceat cuicumque qui iniuste obpressus est rerum dominis supplicare, ut illis iterum audientia deputetur. Quod si intra biennium post successionem illius non supplicaverint, quae contra eos fuerant indicata serventur et perpetuam teneant firmitatem.

Γ. — BREV. (**ΔO [om. int.] NGEXCPMSLΦ[finit* 21 edictis*]; decurtati omnes textum omittunt, Fuldensis interpretationis principium deformatum exhibet* ['si contra potencia iudecis nun licuerit appellare cum privatis effectus fuerit intra bienium agere non moritur']*). — Iust. 7, 42.*

20 indices *NG* numerandam *C* **21** ne quem] neque *ΓNGL* **22** eam] ea *E*, eadem *G*, *om. O* omnium] omnem *S* praecipiat] recipiat *L* **22/23** dat. (datur *X*) iii (iiii *NGP Epit. Monachi*, uii *M*, *om. Paris. 4409*) id. (kal. *Paris. 4408*) aug. constant. *(om. L)* d. n. (domno n̄r̄o *Leid.*, domno *Paris. 4408*, d. **Δ*, *om. reliqui*) theod. *(om. L) (ins.* p̄p̄ **Δ Leid.)* a. *(om. ONL Leid.)* xuii (xuiiii *Paris. 4409*, xuiii *Bern. 263*, xui *E Epit. Monachi*) et *(om. Γ)* festo (fausto *OE*, eseysto *G pro* et festo) ūc̄. (uiro claro *S*, uic *Leid.*, *om. OGE Iust.*) conss. *(om. N) libri* **24** licuerit] decuerit *L* appellare] *ΓΩ Fuld. Paris. 4409*, appellari *reliqui* **25** fuerit effectus *G*, affectus fuerit *XC* **26** rerum] reum *S* dominos *Paris. 4409* illum *ΨΘ* audientiam *N*, audientiae *ΨΘ*ᵛ inter *G* **27** supplicauerit *NGEΩΣ¹ΨΘ*ᵛ contra] inter *N* eos] eum *E* fuerint *NG* et *om. E*

XIIII. DE PATERNIS SIVE MATERNIS BONIS.

xiiii] xiii *Γ*, u *O*, uiii *(sic) Fuld. (context.)*, uii *reliqui*, *om. XC*
siue] *ΓNELΦ*, et *OG*, seu *reliqui*

Nov. XIIII [= BREV. VII] (439 Sept. 7).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Officium est imperatoriae maiestatis his etiam, qui nondum nati sunt, providere et in parentum contractibus futuris quoque liberis fructum naturae debitum praeparare.

1 Praeteritae constitutiones mulierem, morte mariti matrimonio dissoluto communibus liberis extantibus, donationem ante nuptias resque alias certis modis ad eam devolutas ex mariti persona isdem liberis quibusdam condicionibus servare praeceperant.

2 Haec divus nostrae mansuetudinis avus humana mente viros quoque, morte mulieris extantibus liberis matrimonio dissoluto, circa dotem resque alias certis modis ad eum ex persona mulieris devolutas isdem condicionibus suaserat observare.

3 Nos feliciter vinculo legis haec a viris observanda censemus. Nam ‖ generaliter ⌈, quoquo

Iust. 5, 9, 5
‖ *incipit* | ⌈ censemus

---

1 īm̄p̄. *E* et *om. G* ualentinus *S* āā *om. O* p̄p̄ō] preposito *O*, p̄p̄ō orientis *EL Paris. 4408*, *om. S* **2** magistatis *L* nondum] non domi *N*, numdum *L* **3** fructum nat. debitum *om. L* praeparare] reparare *G* praeterito *Γ* **4** constitutionis *ΓNGEL* muliere *Γ* mortem *NGEL* communibus] commonemus *N* **5** donationem] donationibus *G* alias] aliis *ΓL* certis modis *(om. L)*] certissimo dos *G* eam] eandem *ON* deuolutos *E*, deuouolutas *G* **6** isdem] hisdem *libri* condicionibus] conductionibus *G* praeceperant] praeciperant *P*ᵃ *L*, praeceperunt *G*, praecipiant *P¹M*; *cf. C. Theod. 3, 8, 2 (= C. Iust. 5, 9, 3) pr.* diuus] edictis *G* **7** mansuetudinibus *L* humana] huma *G* mentem *Γ* uiros] uiro *O* mortem *L*, *om. G* mulieris] muliere *E* **7/8** extantibus liberis *post* dissoluto *O* **8** circa] circam *L*, certa *E*ᵛ alias] aliis *Γ* certis (certi *N*) modis] certissimo iure *S* **8/9** diuolutas *M* **9** isdem] his idem *L*, hisdem *reliqui* obseruari *ΓE* **10** nos] ne *M¹* uincolum *Γ* leges *L* haec *om. O* a uiris] auaris *XC*, uiris *N* **11** censemus] *sic Γ*, censuemus *M*, censuimus *reliqui* quoquo] quoque *ΓNEL*, quaeque *O*

casu constitutiones ante hanc legem mulierem liberis communibus, morte mariti matrimonio dissoluto, quae de bonis mariti ad eam devoluta sunt servare sanxerunt, isdem casibus ⌜nos per huius legis auctoritatem⌝ maritum quoque quae de bonis mulieris ad eum devoluta sunt, morte mulieris matrimonio dissoluto, communibus liberis servare ⌜censemus⌝ nec interesse ⌜volumus⌝, si alter pro marito donationem ante nuptias vel pro muliere dotem crediderit offerendam. Haec observari praecipimus, licet res ante nuptias donatae, ut adsolet fieri, in dotem
4 a muliere redigantur; ‖ nam et si culpa mulieris repudio matrimonium fuerit dissolutum, maritus totam donationem, non partes ut in altera dote, retinebit. ‖ Dominium autem rerum, quae liberis ⌜vel huius legis vel praeteritarum constitutionum auctoritate⌝ servantur, ad liberos pertinere decernimus. Itaque defuncto eo, qui eas liberis reservabat, extantes ab omni possessore liberi vindicabunt, consumptas ab heredibus eius exigent, qui eas servare debuerat.
5 Alienandi sane vel obligandi suo nomine eas res, quae liberis reservari praeceptae sunt, eis qui reservaturi sunt adempta licentia est. Negotia vero liberorum patri utiliter administrare concedimus. Dividendi quoque res inter eos ipsos liberos parentibus pro suo
6 arbitrio vel eligendi quem voluerint licentiam non negamus. In his autem casibus, in quibus res ut paternas mater liberis communibus servare praecepta est (hoc est ubi morte mariti matrimonio dissoluto mulier ad alias nuptias venit) vel ubi ut maternas patrem liberis communibus servare censuimus (hoc est ubi morte mulieris matrimonio dissoluto vir ad alias nuptias venit), si hereditatem eius parentis qui prior mortuus est non adierint liberi, licebit eis, tamquam eius tantum res fuerint ⌜, eas sibimet vindicare, scilicet si vel eius qui posterior moritur hereditatem crediderint ad-

⌜n. p. h. leg. a.⌝ *om.*

⌜censemus⌝ *om.* (*cf. v.* 11) | ⌜uolumus⌝ *om.*

‖ *finit*

‖ *redit*

⌜per huiusmodi l. u. pr. const. auctoritatem⌝

⌜ qui posterior moritur

---

12 casum *G*, *om.* *O* constitutiones] *ΓOP*², constitutionis *reliqui*, contentionis *N* lege *N* 13 communibus] communionibus *S*, communibus extantibus *O* mortem *G* 14 eum *L* 15 sunt] est *E* isdem] *O*, his idem *L*, his de *GS*, hisdem *reliqui* casibus] causis *G*¹ 16 auctoritate *PM* 17 quae *om.* *G* 17/18 ad eum deuol. s. morte (mortem *GL*) mulieris (mulueris *G*) *om.* *NE* 19 seruari *G* censemus] *plerique*, censuimus *OGE* 20/21 ante nuptias] manente substantias *L* 21 mulierem *NPM* dote *PM* 21/22 offerendam] efferendum *M* 22 haec] hoc *G* obseruare *ΓNEL* praecipemus *Γ*, praecepimus *N* liceat *L* 23 in dote *NG* 24 redigantur] degantur *Γ* et] etiam *L* si] se *Γ* 25 repudium *G* fuerit] fecerit *O* dissoluto *E* 26 *post* maritus *add.* tamen *G* partes] partem *O*, in partes *G* 26/27 in altera dote (dotem *L*)] alteram dotem *O* 27 retinebit] retinerit *S* 28 quae liberis u. h. l. u. praeteritarum (praeteritare *Γ*, praeterita *N*) *om.* *E* 29 auctoritatem *Γ* liberas *N* 31 reseruabant *S*, reseruabit *N* extantis *N*, extante *E*, extantes biennii *G* 32 uindicabant *Γ*ᵃ eas] eius *Γ* debuerat] *O Iust.* (*M*ᵃ), debuerant *Γ et reliqui et nostri et Iust.* 33 sane] siue *N* reseruari] reseruare *Γ*, seruari *reliqui et Iust.* 5, 9, 5 (*M*ᵇ*N*), seruare *NGE Iust.* 5, 9, 5 (*CM*ᵃ) praecepta *NS* sunt] eis sunt *G* 34 eis *om.* *N* reseruaturi] res seruaturi *S*, non seruaturi *G* patrui *E* utiliter] utilitas *G* 34/35 amministrari *OG* 35 concedimus] condicimus *L*, decernimus *Γ*, praecipimus *G* res *om.* *O* ipsos *om.* *O* 36 uel eligendi] diligendi *G*; *cf. nov. Maioriani* 6 § 8; *nov. Severi* 1 quem] quem admodum *S* 37 ut] uti *G*, maternas pater uel *O* liberis] et liberis *G* hoc est] hoc *N* mortem *E* 38 mulier] uir *L* ut] et *N*, *om.* *OE Iust.* (*CM*ᵃ) patrem] parem *G* 39 liberis (*om.* *S*) comm.] c. l. *O* censuimus] censemus *N Iust.* 5, 9, 5 (*MN*), constituimus *Iust.* 5, 9, 5 (*C*) mortem *ΓGES* mulieris] uxoris *O* 40 hereditates *G* 41 parentis] *ΓO Iust.*, parentes *reliqui* prior] prius *NS* mortuus] mortuor *Γ* adierunt *Γ* 42 eis *om.* *G* fuerint] fuerit *E*, fuerint qui posterior moritur *Iust.* 5, 9, 5, *ex quo Pith.* (*ad Sichard.*) 43 uindicari *N* qui *om.* *E* 44 heditatem *S*, hereditatem eius *G* crediderit *N* 44/45 ad eundem *G*

eundam, ne, || quod favore ⸢liberorum indictum⸣ est, quibusdam casibus ad laesionem eorum
7 ⸢videatur inventum⸣. || Illud etiam humanis sensibus huic legi credidimus inserendum, ut eo quoque casu, quo lucratur vel mulier res, quae ad eam a marito perveniunt, vel maritus eas, quae ex bonis mulieris ad eum transeunt, (hoc est ubi primum matrimonium alterius morte dissolvitur nec superstes ad secundas nuptias venit), si res vel maritus vel uxor (hoc est qui superstes est) non consumpserit vel alienaverit, quod eis ad secundas nuptias non venientibus quasi rerum dominis concessum esse non dubium est, ⸢si hereditatem eius qui posterior moritur liberi adire noluerint, ut eis⸣ liceat res a patre profectas ut paternas, a matre ut maternas acci-
8 pere. || Quod ⸢autem⸣ scitis prioribus continetur, nec a filia quae in potestate est donationem ante nuptias patri nec a filio dotem adquiri, eo addito confirmamus, ut defunctis his adhuc in potestate patris, si liberis extantibus moriantur, ad liberos eorum eaedem res iure hereditatis, non ad ⸢patrem⸣ iure peculii transmittantur nec per nepotes avo videlicet adquirendae, || Florenti p(arens) k(arissime) a(tque)
9 a(mantissime). Inlustris itaque ac magnifica auctoritas tua legem saluberrime promulgatam ad omnes populos edictis propositis faciat pervenire. DAT. VII ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO VC. CONSS.

|| *Iust. 1, 14, 6* ⸢quorundam constitutum⸣ ⸢nolumus inventum videri⸣ *finit* || *Iust. 5, 9, 5 pergit* | *Iust. 5, 9, 5* ⸢liberorum inductum⸣

⸢liberis⸣

|| *finit, incipit 6, 61, 3* | ⸢autem⸣ *om.*

⸢patres⸣

|| *finit*

45 fauore] faborem *Γ* indictum] iudicium *G* 46 quibusdam] quibus *L* eorum *om. L* 47 illuc *S* 48 lege *ΓSL* 49 quoque *om. O* quo] quo*r* *E* mulier res] mulieres *N*, mulieris *G* 50 ad eam] eadem *P* a marito] ad marito *N*, amaritudo *S* peruenerint *G* 51 quae] quas *ES* ex] in *N* mulieris] mulieris ad eas mulieris *Γ* 53 nec] *ΓONEC Iust.*, ne *reliqui* superstis *NES*, super istis *L* ueniat *G* 54 uel] suae *N* superstis *N EPMS*, super istis *L* 55 non consumpserit (sumserit *G*)] et cum suppreserit *L* alienauerit] aliena uenerit *L* eis] est *M*ᵃ 56 rerum] seruum *E* 57 concessum esse] *cf. nov. Severi 1 pr.; Nov. Iust. 98, 1* 58 qui] cui *K* posterior] posterior est *L*, posteriori est *K* moritur] maritus *G* 59 adiri *K* ut eis] *Γ et reliqui*, eis *O corrigens*, *om. S* 60 paternis *Γ* 60/61 accipere] acceperint *G* 61 quod *om. N* scitis] scedis *G* 61/62 continentur *G* 62 a] *ΓOSK Iust. (L*ᵇ*CB)*, ea *reliqui*, *om. Iust. (PL*ᵃ*)* filia] filii *G* 62/63 donatione *N*, donationes *K*, donationis *EL* 63 patri] patris *KL* a *om. Iust. (PL*ᵃ*B)* dote *ES* 63/64 adquiri] adqui *N* 64 eo addito (eo adito *NG*, eo quod addito *XC*, eo edicto *E*) *post* confirmamus *O* 65 potestatem *Γ* liberis] beris *N* 66 moriatur *KL* liberos] liberis *Γ*, liberus *L* eaedem] *O Iust. (C et Schol. Bas.)*, easdem *GE SKL*, eadem *Γ Iust. (PLR*ᵇ*)* 67 hereditatem *Γ* patrem] *ΓOCP*ᵃ, patris *reliqui*, patres *Iust.* peculii] perculsi *N*, periculo *Γ* 67/68 transmittantur] transmittatur *P*ᵃ*K Iust. (PLR*ᵃ*)* 68 nec] ne *XC* 68/69 adquirendi *Γ*, adquirente *K* 69 florentio *G* pkaa] *ΓOXCPM*, pk. āq. ām. *KL*, pk. aūg. aūg. *G*, pkl. aūg. *N*, parens karissime auguste *S*, parens k adque amantissime *E* 70 inlustris (*om. N*) itaque] itaque inl. *PM* ac] et *GEP MSK* 70/71 magnifica (magnificata *S*) auctoritas tua] *sic verbis perscriptis plerique*, mag. aūc. tua *G*, mag. (mfa *KL*) ā. t. (āc *M*) *PMKL*, m. a. t. *O* 71 lege *N* promulgata *NL*, pronulgatam *Γ* ad omnes populos . . . . 73 confirmat *vacuo spatio relicto desunt C* faceat *N*, facias *K* 72 dat. uii (*sic nostri plerique et Iust. 6, 61, 3 [Hal.]*, ui *GEX*, uiii *Leid.*, prid. *Paris. 4411*, *om. Iust. 1, 14, 6 [Hal.]*) id. (*sic nostri reliqui et Iust. 6, 61, 3 [Hal.]*, kl. *Σ Paris. 4409. 4411. Iust. 1, 14, 6 [Hal.]*) sept. (octb. *Paris. 4414. 4415*, febr. *ΨΘ*, aug. *Iust. 1, 14, 6 [Hal.]*) constantinopoli (*hic finit L*) d. n. (domno nro *Leid.*, domno *Paris. 4408*, domni **Δ*, *om. reliqui*) theod. (*om. ΨΘ*ᵛ) a. (aa *Γ*, aūg. pp. *Leid.*, pp. aūg. **Δ*, ppo ā *Paris. 4408*) xuii (xui *S Epit. Monachi*, xuiii *G*, xii *Paris. 4409*, *om. Γ*ΔE*) et festo (*sic nostri plerique et Iust. 1, 14, 6 [Hal.]. 6, 61, 3 [Hal.]*, fausto *OS*, fisto *EΣΩ Paris. 4408*, fisco *Paris. 4409*) uc. (uiro claro *S*, uic. *X*, ūū. c̄c̄. *Paris. 4410*, *om. ONGE Leid. Iust.*) conss. (cont. *Γ*, *om. NK*) *libri*

INTERPRETATIO. Haec lex confirmat, ut, sicut mulier post mortem mariti omnia, quae ad eam de rebus mariti quolibet ordine pervenerunt, totum filiis profuturum debeat conservare, hoc etiam et patres de rebus maternis simili observatione custodiant (excepto quod eis fuerit filiorum morte quaesitum ea ratione, sicut lex Theodosiani in octavo libro declarat), si ad secunda vota venerint aut forte non venerint. Res quae filiis iussae sunt reservari, post quorum obitum si alienatae vel obligatae quoquo pacto fuerint, ubicumque eas potuerint invenire, ad suum dominium filios praecipit revocare. Nam permisit, ut mulier de sponsalicia donatione quam a marito percepit, si proprium mulier nihil habeat, dotem exinde ipsi marito possit offerre. Causas vero filiorum patres agere utiliter et cum summa strenuitate constituit et ut dividere aequaliter inter filios facultates maternas aut per se aut per quos elegerint habeant potestatem. Sane de omnibus rebus uxoris, quae ad proprietatem mariti quolibet titulo vel nomine, seu donatione seu testamento seu morte filii, pervenerunt, etiamsi ad alias nuptias non transierit, si mortuo eo hereditatem eius filii adire noluerint, omnia, quae de maternis bonis maritus quocumque ordine habuit adquisita, filii sibi, sicut reliquas maternas facultates, apud quoscumque invenerint vindicabunt. Simili ratione, si et mater marito mortuo, etiamsi ad secundas nuptias non venerit, si hereditatem eius filii adire noluerint, omnia, quae de patris facultatibus mater eorum quoquo modo, ut superius dictum est, adquisivit, filii post mortem matris cuius hereditatem repudiaverint ad integrum sibi vindicent ac defendant: quia iustitiae intuitu constat esse prospectum, ut, quia nihil de illius parentis rebus qui posterior moritur habere dinoscitur, vel ea, quae ex prioris mortui parentis bonis esse constat, ad filios debeant integra pertinere. Reliquum vero huius legis in aliis legibus habetur expositum.

Γ. — BREV. (*ΔO *[om. int.]* *NGEXCPMSK* *[incipit* 56 non venientibus*]* *L*; Φ *et decurtati omnes textum omittunt, Fuldensis interpretationem tantum epitomatam exhibet [finit* 83 potestatem*])*. — *Iust. 1, 14, 6. 5, 9, 5. 6, 61, 3.* — *Theodericus c. 54* (*ad vv.* 18 sq. 24—30).

73 sicut (si qua $NGC^2\Omega$) mulier *om. Fuld.* mariti *om.* C^1 omnia quae] quae C^1 74 eam] eum *Fuld.* mariti] mariti mulieri *Fuld.* peruenerunt] peruenerint *G*, peruenissit *Fuld.* profuturum *om. Fuld.* debeant *N* conseruari *G* 75 hoc etiam ... custodiant] similis racio est obseruandum et patri de rebus maternis *Fuld.* et patres] ex patris *E* eis] ei *E* fuerint $N\Psi$ 76 morte] matre Σ^t, mortem *L* quaesitum] adquisitum $E\Omega^2$ ea ratione .... 77 non uenerint *om. Fuld.* sicuti *G* theodosiani] theodosiaua *G*, theodosii *Epit. Mon.* in octauo libro] *cf. Mommseni ad Theodosianum Prolegomena p. LVIIII:* 'intellegit legem 8, 18, 4 non receptam in Breviarium aut deperditam aliam'. 76/77 secundam *L* 77 uenerint] $\Gamma EK\Omega^2$ *Paris. 4409*, uenerit *reliqui* non uenerint] ΓK^b, non uenerit *reliqui*, *om.* EM^t res q. filiis (filii *X*) iussae (iussi *GCPM*, iuste *E [altero loco] et Cui.*, iussa Ω) sunt reseruari (-re *G*, -te *E [altero loco]*) *om. Fuld.*, *post* 78 fuerint *repetit E et secundum eum librum transposuit Cuiacius (ed. 1), sed videtur interpres errasse* quorum] *requiritur* parentis *simileve quid* 78 opetum *Fuld.* alienatae] alienae *N*, alienati fuerint *Fuld.* quoquo pacto fuerint *om. Fuld.* quoque $NG\Sigma^a$ fuerit P^1 eas potuerint (putauerint *L*) .... 79 reuocare] filius inuenerint ad suum dominium posse reuocare *Fuld.* inueniri *E* 79 dominium] dominum *N* filios] eas *G* praecipit] *GPMS Paris. 4409*, praecepit *reliqui* reuocari E^b nam .... 80/81 offerre *om. Fuld.* 80 quam] qua *N* percepit] percipit *L*, praecipit *G*, suscepit *Paris. 4409* proprium] de proprio *GKL* mulier nihil] nihil *Paris. 4409. Cui. (ed. 1)* exinde *om. SKL* ipsi] ipse *N*, ipso Ω^b 81 causas] causa *E* uero *om. Fuld.* patres] pater *KL*, parentibus *Fuld.* et cum .... et ut *om. Fuld.* et cum] et *E* strenuitate] utilitate $\Psi\Theta$ ut *om. E Paris. 4409. Cui. (ed. 1)* 82 filiis facultate *Fuld.* maternas .... elegerint *om. Fuld.* aut per se *om. E* per quos] quos *G* eligerint *E* 83 potestate *Fuld.* de] si de *G*, *om. K* uxores *N* ad proprietatem (proprietate *E*, pro etatem *K*) mariti] ad maritum *XC* 84 seu donatione (donationis Ω)] suae donatione *N* filii] filiorum *KL* peruenerint Σ 85 transierint $G\Psi\Theta^a$ hereditate *PM* adire *om. L* 86 adquesita *K*, adquisitum *E* filii] filiis Σ 87 si et] et si *E* etiamsi ad] *sic libri* 88 uenerint $\Psi\Theta$ hereditate Ω fili *E* adire noluerint] adierint *GXCPM* de *om. N* patris] patribus *K*, paternis *Paris. 4409* 88/89 facultatibus] facultate Ω 89 quoquo modo] quomodo GP^aL post] has post *G* matris] patris Σ, *om. S* 90 ad].id *GPM* ac] atque Ω 91 prospectum] profectum *N* quia] qui Ω illius] illis *GE* parentis] $K\Sigma\Omega$ *Paris. 4409*, parentibus *G*, parentes *reliqui* 91/92 habere dinoscitur *om. SKL* 92 mortui] mariti *SKL* parentis] parentes $NGSL\Psi\Theta$, parentibus *E* debeant (habeant $\Psi\Theta$) integra (integre *PM*, ad integrum *KL*)] ad integrum debeant *E* 93 pertinere] peruenire *ESKL Cui. (ed. 1)* in *om. N* habeatur *PM*

XV. NE CVRIALIS AD SENATORIAM DIGNITATEM VEL AD ALIQVEM HONOREM ADSPIRET.

xv] xiiii Γ, ui *O*, uiiii *(sic) Fuld.*, uiii *(om. C) Brev.* ne curialis] Γ, ne curia *N (context.) Leid. Fuld.*, ne curiam *Paris. 4413*, decuriam *X*, ne curio *Paris. 4415*, decurio *Paris. 4411*, decurio si *C (context.)*, ne (de *O [lat.]*) decurio *O et reliqui* senato(*vel* -u)ria *L (lat.) Leid. Fuld.*, senatorum *L (context.)* dignitate *Leid.* uel *(om. Leid.)* ad *(om. KL Leid. Fuld.)* aliquem (aliquam *S [context.]*, aliqua *Paris. 4414*, alyque *L [context.]*, quem *Leid.*, aliquos *S [lat.^{a}]*) honorem (honore *ΓL [lat.]*, horem *L [context.]*, bonores *S [lat.^{a}]*)] *om. O (context.) Φ* adspiret] accedat *Φ*, adipiscat *L (lat.)*.

Nov. XV, 1 [= BREV. VIII] (439 Sept. 12).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. AD SENATVM VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE.

Splendidissimo coetui vestro, p(atres) c(onscripti), placere confidimus, si civitatum commodis consulatur. Vestrum nempe est velle civitates augeri. Vos curiis peculiariter prospicere consuestis, si quidem vobis nostro iudicio res publica solet gubernanda committi. Nam etsi otio frui vos quodam tempore patiamur, ne labore videamini fatigari continuo, non tamen ideo cura vos deserit optime regendae rei publicae. Quamobrem

1 lege curiis profutura vobis, p(atres) c(onscripti), vel maxime gratulamur. Suggestione viri inlustris atque magnifici p(raefecti) p(raetori)o Orientis et exconsule Florenti conperimus quosdam curiales iniuriis se praesidum subtrahere cupientes ad senatoriae dignitatis praerogativam confugere. Hoc curias enervare non dubium est: curialibus quippe praeturae munus inpositum patrias etiam functiones ac suae quemque munia civitatis,

2 patrimoniis eorum eo modo consumptis, denegare conpellit. Sed et quod motibus se iudicum reverentia subtrahunt dignitatis, publicis commoditatibus noxium esse perspicitis. Cessat enim debitorum conpulsio, si debitori deferat executor. Lege itaque perpetuo

---

1 imp̄p̄.] imp̄. *E*, imperatio *S* ualentinus *S* aa. *om. O* ad senatu *Φ* constantinopolitanae] constantinop̄. *PM*, constantinopolitano *Θ*, constantinopolim *Ψ*, romae *Leid.* 2 splendidissimo] splendissimo *G*, solendissimo *X^{a}*, solendidissimo *X^{b}*, colendissimo *C* coetui] coeui *E*, coetu *XK* p̄c.] patris (pactis *L*) conscripti *NEL*, patres conscriptum *G* si] si de *O* ciuitatum] ciuitatem *Γ^{a}KL*, curiarum *Pith. (ad Cuiac.)* 3 consolator *S* uelle] uel *GKL* ciuitatis *ΓES* augere *ΓSKL*, agere *E^{a}* curiis] curiae *L*, curia *K* peculiariter] peculariter *Γ*, specialiter *KL Pith. (ad Cuiac.)* 4 propicere *Γ* consuestis] consuistis *ΓEKL*, consuistes *N* uobis] nobis *E* nostro (uestro *G*) iud. res publ. solet *(sic Γ*, soleat *Brev.)*] res publica soleat nostro indicio *O* 5 etsi] si *O E^{a}* frui uos] frugibus *G* quodam] quadam *N* laborem *P* 6 regendae] gubernandae *O* rei publicae] rit publicae *M* 7 lege] *ΓONX C*, legem *reliqui; requiritur* de lege profuturam *GESK* uobis] a uobis *N* gratulamur] gratulemur *N*, gratulatur *E* suggestione] suggessione *N*, suggestionem *Γ*, suggestione itaque *O* 8 uiri] veri *M*, uir *K* illustres *G* magnifici] magneficis *Γ* p̄p̄ō *(sic ΓEK et sic fere reliqui*, praefecto praetorio *P^{1}M*, praefecti prepositi *O*, praefecti populi *S*, praeceptis praetorio *XC)* orientis *(om. N)* et *(sic ΓSP^{2}, om. reliqui)* exconsule (exconsulis *O*, *om. N*) *libri* florentii *O* 8/9 conperimus] conpetimus *X*

9 quosdam] quos dum *M* se *om. N* praesidum] praesidium *K*, praeside *Γ* subtrahere] subducere *O*, *om. Γ* senaturia *Γ*, senatoriam *N* 9/10 dignitates *N* 10 praerogatiua *NGK* confugire *ΓXP^{1}M* hoc] ac *ESK* curias eneruare] curias insenuare *E^{t}*, curias manifestare *G*, curia se (curias *K*) seruare *ΓK*, curia siue suasure *N* est *om. Γ* 11 praeturae] praetore *N*, praetorem *G*, praefurae *K^{a}*, praefuturae *K^{b}* munus] manus *G* inpositum] positum *C* (h)ac] hanc *G*, *om. E* suae] sua *C*, *om. E* quemque] queque *O*, quoque *G*, quemquam *E* munie *Γ^{a}*, moenia *N* ciuitates *N*, ciuitati *M* 12 eo (et *E*) modo (modis *N*)] com(m)odo *ΓG* consumptis] consumitis *Γ* deuegari *O* conpellit] *ΓOSK*, conpelletur *N*, conpellitur *reliqui* sed et] *ΓOES K*, et *reliqui* motibus] mutib; *N*, moribus *C; cf. D. 22, 5, 21, 3* se] secum *K*, *om. Γ* 13 iudicum] iuditium *ΓS* reuerentia] reuerentias *Γ*, reuerentiae *G* dignitates *S* commoditatibus] ciuitatibus *Γ* perspicitis] *sic OG*, prespicetis *Γ*, praespicitis *reliqui* 14 cessat] cessa *N* dubitorum *K* conpulsio si] conpulsatio si *G*, conpulsi *E* debitori] *ΓONXCS K*, debitorum *G*, debitum *E Cui. (ed. 1)*, debitorem *PM Pith. (ad Cuiac.). Cui. (ed. 2) ex Pith.* deferat] *ΓESK*, deserat *GXCPM*, deseruiat *ON*, desiderat *Cui. (ed. 2) ex Pith. (ad Cuiac.)* legem *K* perpepuo *G*, perpetua *E*, *om. S*

valitura decernimus nullum posthac curialem senatoriae sibimet dignitatis infulas usur-
3 pare, nulli curiali licentiam dari clarissimo se permiscendi consortio. Sed ne providentissime constituta quibusdam praeteritis semiplena reliquisse noscamur, illis etiam curialibus, qui iam senatoriam adepti sunt dignitatem, praeturae munus remitti decernimus, qui nondum praetores sunt nominati vel quos nominatos nondum amplissimi vestri coetus sententia praeturae muneri mancipavit obnoxios. DAT. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO V̄C̄. CONSS.

INTERPRETATIO. Haec lex hoc praecipit, ut nullus curialis natus ad aliquos honores adspiret nec dignitatem aliquam supplicando temptet adsumere, nisi tantum officia curiae debita se noverit subiturum.

Γ. — BREV. (**ΔO [om. int.] NGEXCPMSKL [deficit* 4/5 committi, *redit* 22 haec lex*]; Φ et decurtati omnes textum omittunt, Fuldensis interpretationis tantum principium exhibet [finit* 22/23 adspiret*]).*

15 ualituram *K* posthac] post ad P^1M sibimet] sibi et *K* dignitates *NSK* infulas] infulsas *N*, insulas *K* 15/16 usurpare] usurpato *M* 16 curiali] curiale K^a, curia *G* dare *Γ* clarissimo se] clarissimos et *E* permiscendi] comminiscendo *G* ne] nec *K*, *om. X* 16/17 prouidentissime] prouidentissimo *Γ*, prudentissime *G Pith. (ad Cuiac.)*, prouidentissime constantissime (constantiss. *C*) *XC* 17 praeteritis] recti *O* 17/18 semiplena (sime. plena *(sic) Γ*, semipleno *M*, simi. poena G^t, semel poena G^v, poenam *E*) rel. noscamur (noscemur *M*, noscatur *G*, uideamur *O*) i. et. curialibus (cursalibus *M*) *om. SK* 18 senatoriam] in senatoriam *GPM* adempti *S* praeturae munus] praetore munus *S*, praeterea munus *E*, praetorem nos *G* 18/19 remitti (committi *E*) decernimus *(om. K)*] remittimus *O* 19 qui nond. praetores (*ins.* usi *E*) s. nominati *om. K* nominatos] nominatus *G* amplissimae *K* uestri] quaestoris *G* 20 sententia] sentencie $Γ^a$, sententiae *XC*, sententiam *K* praeturae] praetore GE^bS muneri] munere *ΓS*, munire *GK* mancipauit (mancipiauit *Γ*) obnoxios (obnoxius *ΓNG*)] obnoxios nuncupauit *O* 20/21 dat. prid. (iii *G*, iiii *Paris. 4409*) id. *(om. Paris. 4414)* sept. constantinop. (constantino *G*, *om. ES*) d. n. (dom̄. n̄r̄. *Leid.*, domno *Paris. 4408, om. reliqui*) theod. *(ins.* p̄p̄o̅ *Leid.)* a. (a̅a̅ *Γ*) xuii (xui *EK*, xuiii *ΨΘ*) et festo (fisto *EΩ Paris. 4408*, fisco *Paris. 4413*, fis *K*, fausto *O*) ūc̄. (uiro claro *S*, ūic̄. *Leid.*, *om. ONEΨΘ Paris. 4409. 4413)* conss. *(om. NEK) libri* 22 haec] hae *K* praecipit] *GPMS*, praecepit *reliqui* curiales *N* natus] notus *Ω*, *om. Fuld.* honoris *Fuld.* 22/23 adsperat *Fuld.* 23 supplicando] supplicandum *NE* nisi] *requiritur* sed officia] ad officia *K* curiae] curia *K* debitae *KΩ* 24 subiturum] subditurum *K*

Nov. XV, 2 (444 Iul. 20).

IDEM AA. ZOILO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Non esset huius promulgandae necessitas sanctionis, si inproborum temeritas aut metu legum aut pudoris imperio frenaretur. Sed quoniam utrumque despexit audacia, nostrarum statim debet provideri remediis sanctio-
1 num, ne ultra serpat iniuria. Quantum igitur magnitudinis tuae suggestio patefecit, Valerianus Emisenae civitatis curialis, iuris publici legumque grassator, ob hoc sibi inlustris cingulum honoris inmerito per subreptionem adsumpsit, ut illius subnixus infulis dignitatis contumeliosum sui posset amplificare propositum. Magna enim stipatus barbarorum caterva secretarium provinciae moderatoris inrupit, priorem sibi locum ausus est vindicare, dexter adsedit ei, cui iura commisimus, cui fata provincialium duximus esse credenda, ita ut omne eius fugaret officium, vasta omnia ac sola relinqueret. Qui non magis opibus dives quam sceleribus plenus, aliis quoque curialibus domi suae susceptis, ut publica ratio fraudaretur, servile praesidium exactoribus contra publicam obposuit disciplinam, quo magnum dispendium nostrae serenitatis aerarium per eius pateretur vesaniam. In quem oportuerat acerbioribus legum aculeis vindicari, nisi nos mansuetudo, quae adsolet, temperaret et ad suam consuetudinem lenitatemque redigeret. Quapropter eum et cingulo et dignitate simul inlustri privari hac generali sanctione decernimus et curiae redditum per se aut substitutam personam, si ita v(iro) c(larissimo) mode-

---

1 idem] p̄ *Γ* 5/6 inlustrum *Γ* 6 absumsit *Γ* 7 possit *Γ* 8 ausus] auxus *Γ* 10 omni *Γ* sola] *fortasse* desolata 16 cingolum *Γ* dignitatem *Γ* inlustri] inlus̄ *Γ* generali] generale *Γ*; *fortasse delendum* 17/18 moderaturi *Γ*

ratori et curialibus visum fuerit, suarum periculo facultatum omnibus curiae fungi
2 muneribus, iudiciariis ad similitudinem ceterorum sententiis pariturum. Verum quia principale remedium generale esse oportet, ceteros quoque civitatum omnium curiales ab inlustri dignitate cum cingulo seu citra cingulum volumus in posterum probiberi nec
3 sibi infulas huius honoris adpetere. Quod si temere post hanc nostri numinis sanctionem huiusmodi honorem subreptione quadam impetrare potuerint, sciant infructuosum sibi hoc fore nec ullum inter eos atque alios curiales, qui talem non meruerint dignitatem, esse discrimen; illos autem, qui vacantem iam vel honorariam dignitatem adepti sunt, per substitutas personas omnium suarum periculo fortunarum muneribus curiae abs-
4 que ullo patrocinio respondere, Zoile p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur auctoritas tua hanc nostri numinis legem publicis commoditatibus profuturam edictis sollemniter ubique propositis ad omnium notitiam faciat pervenire. DAT. XIII KAL. AVG. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVIII CONS.

Γ.

18 periculum Γ 21 cingolum Γ citra] *Zirardinius*, cetra $Γ^b$, cetera $Γ^a$ 22 nominis Γ 23 subreptionem Γ 26 pericolum Γ 26/27 absque *bis posuit* Γ 27/28 inlus Γ 28 igitur] *Zirardinius*, ita igitur Γ nominis Γ 30 theod. a. xuiii cons.] *Zirardinius et Amadutius propter magistratum*, th. a. xuii con. Γ

XVI. DE TESTAMENTIS.

xui] xu Γ, uiiiii *(sic) Fuld. (lat.)*, uiii *X*, uii *O*, uiiii *Brev. reliqui (om. C)* testamento *G C (lat.)*.

Nov. XVI [= BREV. VIIII] (439 Sept. 12).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Ita prodest gentes barbaras nostri numinis imperio mancipari, ita nostrae victoriae videbuntur oboedientibus fructuosae, si pacis commoda legum regulis conponantur. Ideo divinis sensibus die noctuque res humani generis pertractantes gratum duximus deficientium quoque voluntatibus subvenire, ut pro suo quisque testetur arbitrio, ut in potestate sua suam habeat voluntatem, ut invitus nemo nec taceat nec loquatur. Illud quippe est
1 proprie testamentum, quod testantis meram continet voluntatem. Natura talis est hominum, ut quosdam diligant, alios timeant, quibusdam sint officiosae gratiae debitores, alios suspicentur, quorundam fidem intellegant eligendam, aliis nihil credendum existiment nec tamen audeant de singulis quae sentiunt confiteri. Ideo veteres testamenta scripta testibus offerebant oblatarumque eis tabularum perhiberi testimonium postulabant. Sed dum iuris antiqui cautelam paulatim mutat posteritatis inperita praesumptio et testes exigunt omnimodo quae testamento continentur agnoscere, eo res processit, ut,

1 ualentinus *S* florentio (ad flor $Φ^v$, laurentio *G*) ppo] *plerique*, f. preposito *S*, f. preposito orientis *O*, f. pfu *G*, pfpo florentio u. inluster ppo *Paris. 4408*, f. ppo uir inluster et exiſ *(sic) E*, f. u. inl. ppo. excons. *KL*, f. uiro illustri ppo et exconsule **Δ* ita] itaque *E*, ut C^2 1/2 prodest *XPM* 2 barbaris *N* nostri numinis (numminis *K*, nomenis *L*, nominis *reliqui*) imperio] nostri imperio nominis *PM*, nominis imperii nostri *G* mancipare *N* ita nostrae (si totum nostrae **Δ*, *om. N*) uictoriae u. ob. (obediendientibus Γ) *bis posuit K* 3 si pacis commoda *bis posuit K* conponantur] conputantur *N*, componamus *O* 4 gratum] gradum *S*, grauatum *KL* 4/5 deficientium (deficientibus *K*) quoque] deficientiumque *E* 5 testitur Γ, testentur *M*, testatur *NE* 6 suam *om. G* habent Γ uoluntatem *om. G* ut inuitus . . . . . . 7 uoluntatem *om. E* inuitu Γ quippe] quoque *G* 7 proprie] proprium *G* testamento *NS* testantes *NS*, testanti *KL* miram *G* continet] *sic* Γ*OK*, contenit *L*, contineant *S*, obtinet *GXCPM*, obtenent *N* natura talis] naturale N^b*SKL*, naturales N^a, naturalis *E* 8 quibusdam] quibus *K* officiosae] offiosae *G* 9 suscipentur Γ quorundam] quosdam *PM* fidem *om. K* 9/10 existimant Γ 10 de *(om. M^1)* singulis audeant *O* ueteres (ueteris *SL*)] et ueteres M^2 11 ablatarumque Γ*S*, oblatorum quae *K*, oblaturumque *E* perhiberi] *sic* Γ, perhibere *reliqui* 12 cautella *L* posteritatis] potestatis *G* inperitia *G* 13 et] si *G*, *om.* P^1M testis *L* exibunt *L* omnimodo] *sic* Γ*OESKL*, omnino *reliqui* quae] qui *X* testamentum Γ continetur *G*, conentur C^2

dum sua quisque nonnumquam iudicia publicare formidat, dum testibus testamenti sua non audet secreta committere, ne suis facultatibus inhiantes offendat, intestatus mori quam suae mentis arcana periculose patiatur ex-
2 primere. || Hac ⸢itaque⸣ consultissima lege sancimus licere per scripturam conficientibus testamentum, si nullum scire volunt quae in eo scripta sunt, signatam vel ligatam vel tantum clausam ⸢involutamve⸣ proferre scripturam vel ipsius testatoris vel cuiuslibet alterius manu conscriptam eamque rogatis testibus septem numero c(ivibus) R(omanis) puberibus omnibus simul offerre signandam et subscribendam, dum tamen testibus praesentibus testator suum esse testamentum dixerit quod offertur eique ipse coram testibus sua manu in reliqua parte testamenti subscripserit: quo facto et testibus uno eodemque die ac tempore subscribentibus et ⸢signantibus⸣ valere testamentum nec ideo infirmari, quod testes nesciant quae in eo scripta
3 sunt testamento. Quod si litteras testator ignoret vel subscribere nequeat, octavo subscriptore pro eo adhibito eadem servari de-
4 cernimus. In omnibus autem testamentis, quae ⸢vel absentibus vel praesentibus⸣ testibus dictantur, superfluum est uno eodemque tempore exigere testatorem et testes adhibere et dictare suum arbitrium et finire testamentum. Sed licet alio tempore dictatum scriptumve proferatur testamentum, sufficiet uno eodemque die nullo actu interveniente testes omnes, videlicet simul nec diversis temporibus,
5 subscribere ⸢signareve⸣ testamentum. Finem autem testamenti subscriptiones et signacula testium esse decernimus. Non subscriptum namque a testibus ⸢atque⸣ signatum testamentum

|| *Iust. 6, 23, 21* | ⸢itaque⸣ *om.*

⸢involutamque⸣

⸢consignantibus⸣

⸢praesentibus vel absentibus⸣

⸢signareque⸣

⸢ac⸣

---

14 dum sua (suo *L*, *om. O*)] ad suam *K* indicia] in indicio *E* testibus] testes *Γ* testamentis *L* sua] suam *K* **15** audeat *G* secrata *Γ*, secretam *K* ne] nec *G* **16** suae] sua *Γ* argana *Γ* patiantur *E* **17** banc *ΓXC*[a] itaque] igitur *SKL* **18/19** per testamentum scripturam (scriptura *Γ*) conficientibus *O* **19** nullam *ESKL* in eo (eos *E*) *om. K* **20** scripta] *ΓESKΦ Iust.*, conscripta *reliqui* signatum *GE*, signata *L* legatam *ΓXKL*, legatum *GE* **21** clausam] *sic OE*[b] *XKLΦ Iust. (PLM)*, clausum *G*, inclusam *Iust. (CR)*, clusam *Γ et reliqui* inuolutamue] inuolutumue *G* proferre] perferre *X* **22** manum *ΓK* **23** rogati *E*, rogantes *KL* **24** numerum *ΓK* c. r.] *sic Γ*, ciuilibus r. *G EP*, ciuibus r. *reliqui*, romanis ciuibus *C* **25** et subscribendam *om. X* **26** testatur *ΓG EXL* **26/27** esse dixerit testamentum *O* **27** offertur] profertur *PM*, offeratur *G Iust. (C)* eique] ei qui *C*[1], ibique *C*[2] **27/28** ipse coram] etiam *K* **29** et *om. KL* **30** tempore ac die *O* subscribentibus] subscribendi *G*

31 testamentum ualere *O* **32** quod] quo *K* **33** testamentum *Γ*, *om. E* testator (testatur *ΓE*[a]) litteras *O* **34** ignorat *E*[a]*K* **34/35** subscriptore (subscripsturae *K*)] scriptore *XCM*, scriptorem *Φ* **35** seruare *G* **35/36** decernimus] decernemus *K*, praecipimus *Φ* **36/37** in omnibus a. t. q. u. absentibus *vacuo spatio relicto om. C*[1] **37** uel praesentibus *om. GΦ* **38** dictantur] dicantur *C*[1]*K*[a]*Φ* uno *om. K* **39** testatorem (-orum *L*) et] testatorem *E* **40** et finire (-iri *E*)] finire *KL* **41** alio] et alio *L* **41/42** scriptumue] suscriptumue *KL* **42** proferat *O* sufficiat *K* **42/43** uno (unum *G*, *om. K*) eodemque (eodem *PM*) die (diem *K*)] uno tempore *C*[2] **43** acto *G EK*, actum *L* **44** uidelicet *om. O* [illegible] nec .... **45/46** finem autem *om. KL* [illegible] poribus] testibus *PM*, *om. C*[1] **45** subscribere *E*, *om. S* signareue] sign[illegible] testamentis *L* **46** suscriptionis [illegible] **47** discernimus *K* **48** a (he *K*, [illegible] bus atque (aque *L*) *om. Γ*

pro inperfecto haberi convenit. Ex inperfecto autem testamento voluntatem tenere defuncti, nisi inter solos liberos ⌈ habeatur, non volu-
6 mus ⌈. Per nuncupationem quoque, hoc est sine scriptura, testamenta non alias valere sancimus, nisi septem testes, ut supra dictum est, simul uno eodemque tempore collecti testatoris voluntatem ut testamentum sine scriptura facientis audierint ||, non ut suum, ut adsolet fieri, narrantis arbitrium, hoc est ut manifeste testari se sub isdem testibus sine scriptura eo ipso tempore dicat, non futurum suae voluntatis
7 promittat arbitrium. || Si quis autem testamento iure perfecto postea ad aliud pervenerit testamentum, non alias quod ante factum est infirmari decernimus, quam id quod secundum facere testator instituit iure fuerit consummatum, nisi forte, in priore testamento scriptis his, qui ab intestato ad testatoris hereditatem successionemve venire non poterant, in secunda voluntate testator eos scribere instituit, qui ab intestato ad eius hereditatem vocantur. Eo enim casu, licet inperfecta videatur scriptura posterior, infirmato priore testamento secundam eius voluntatem non quasi testamentum, sed quasi voluntatem intestati valere ⌜censemus⌝: in qua voluntate quinque testium iuratorum depositiones sufficient. Quo non facto valebit primum testamentum, licet in eo scripti videantur
8 extranei. Illud etiam huic legi ⌜perspicimus⌝

⌈ a parentibus utriusque sexus

⌈ *inseritur ex lege Constantiniana Iust. 3, 36, 26* si vero .... pro nullo haberi *add.* sed liberis adcrescere

|| *finit*

|| *redit*

⌜sancimus⌝

⌜perspeximus⌝

---

49 inperfecto] inperfectum *S*, inprofecto E^{t}, in inprofectu *K*, infecto E^{v} *Iust. (C)* habere *ΓGLΦ* 50 testamentum *Γ* teneri *OE* 51 i. solos (-us *L*) l.] solus inter liberos *G* habeatur *om. S* 53 testamenta .... 56 sine scriptura *om. O* testamentum *EK* alias] aliis K^{1} 53/54 sancimus] censemus *Φ* 54 nisi *om. PM* testes] testium *E*, testebus K^{a} 55 sumul *K* collecti] collectio $Γ^{a}$, collectis *G* 56 uoluntate *Γ* ut] aut *ES* scripturam *Γ* 56/57 facientis] *sic* $C^{a}SK$ *Iust.*, facientes *Γ et reliqui* 57 audirent *G* non ut suum (usum *X*)] non ut solum *PM*, non solum ut suum *G* ut] quod *C*, *om. E* fieri *om. O* 58 narrantis] *sic E*, narrantes *Γ et reliqui* arbitrio *Φ* 58/59 manifeste (-festi *G*) testari (testatori [-e *L*] *KL*) se sub (sint ubi *G*) isdem (sedem *Φ*)] manifesti dem E^{t} 59 eo *om. K* 60 dicant *G* suae] siue *G* 61 promittit *Γ* quis] quid $P^{1}M$ 61/62 testamentum *ΓGXCKΦ* 62 perfecta *L* ad (*om. S*) aliud peruenerit (*sic ΓE Iust. [PR]*, uenerit reliqui et *Iust. [M]*)] aliud fecerit *O* 63 testamentum n. alias ([illegible] *G*) quod (*Γ bis*) ante [illegible] *in relicto om.* [illegible]

iure (iuri *L*, in iure *GXCPM*)] institutiore *Γ* fuerit] fecerit *O* 66 priori *OE* testamentum *L* scriptis his] scripti sunt hi *O* 67 ad testatoris] attestatoris *G*, ad testatores *S*, adtestari *K* 67/68 hereditatem successionemue] *sic XCP*, hereditatem (-te *E*) successionem (-censione *Γ*, -cessione *OES*, -cessionis *G*) *ΓOGEMSΦ Iust. (M)*, hereditatem (*om.* successionemue) *Iust.* (C^{b}), successionem (-ones *KL*) (*om.* hereditatem) *KL Iust. (R)* 68 poterat *G*, poterunt *E* secunda] secundum *KL* 69 testatur *L* eos] eo *GS* scribere] inscribere *OKLΦ* qui] quia *S* 70 ad] ab *G* hereditate *ΓGK* 71 inperfecta] infecta *KL* 72 priori *GEK* secundam (-da *Γ*)] secundum *OGEKLS* 73 uoluntatem eius *G* 73/74 non quasi (quae sit *E*) testamentum (tamentum *P*, testamento *E*) s. q. uoluntatem *om. S* 74/75 intestati (-ta *SK*) u. censemus (consuimus *G*) in q. uoluntate *om. E* 75 iuratorum] duratorum *G* 75/76 depositiones] HC^{a} *Iust.*, depositionis *Γ*, depositione *SKL*, depositioni $XC^{1}PM$, dispositiones *G*, suscriptione *E* 76 sufficiant *OKL* quo] quod *G* 77 eo] eos *L*, *om.* M^{1} scripti] conscripti *M* 78 illuc *K* lege *K* perspicimus] praespicimus *G*, prospicimus *O*, suscipimus *HS*

IVST. 6, 23, 21	IVST. 7, 2, 14	IVST. 5, 28, 8
˹etiam Graece omnibus liceat testari˺ *finit*	˹Directas libertates Graecis verbis liceat in testamentis relinquere, ut ita libertates directae datae videantur, ac si legitimis verbis eas testator dari iussisset˺	˹Tutores etiam Graecis verbis licet in testamentis relinquere, ut ita tutores dari videantur, ac si legitimis verbis eos testator dedisset˺

inserendum, ut, ˹quoniam Graece iam testari concessum est, legata quoque ac directas libertates, tutores etiam Graecis verbis liceat in testamentis relinquere, ut ita vel legata relicta vel libertates directae tutoresve dati videantur, ac si legitimis verbis ea testator dari fieri observarique iussisset˺, Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(man-
9 tissime). Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua consultissimam legem edictis propositis ad omnium notitiam perferri praecipiat. DAT. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI D. N. THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO VC. CONSS.

INTERPRETATIO. Haec lex multa confirmat, quae de testamentis in Theodosiani corporis auctoritate conscripta sunt, sed hoc amplius continet, ut, si aliquis iure praetorio condiderit testamentum, id est quod septem testium subscriptionibus confirmatur, auctor testamenti, si litteras scit, octavus ipse subscribat, sin autem aut subscribere non potest aut litteras nescit, tunc octavum pro se adhibeat subscriptorem. Nam etsi subscriptores nesciant, quid in testamenti pagina continetur, testamentum ex hac re non habetur infirmum. Testamento vero nihil detrahitur, si per plures dies dicatur fuisse dictatum, dummodo uno die sub praesentia testatoris simul omnes rogati a testatore subscribant ac suis sigillis subscriptum muniant testamentum. Per nuncupationem quoque, hoc est sine scriptura, qui suam publicare maluerit voluntatem, convocatis simul una hora septem testibus, primum pro qua re eos venire rogaverit evidenter explanet, ut, quia testamentum non fecit, illi apud gesta defuncti publicent et allegent volun-

---

79 ut] et *K* quoniam] quod *L* **80** graece] gr̄a (= gratia) *G* testari (-re *Γ*)] testatori *GEXCPML*, testori *K* **80/81** concessum est] concessimus *O* **81** legata] legato *S*, legatas *K*, ligatas *H* **81/82** ac (hac *ΓHSK*) directas (directa *E*)] bereditas *G* **82** libertates] libertas *E*, libertates est *G* tutores .... **85** libertates *om. KL* **85** relicta] relecta *XCPM* libertatis *E* **86** tutoresue] tutorisue *K*, tutores uel *GPM*, tutores sui *S*, tutores *E*ᵗ dati] tati *L*, data *G*, dat. *K*, dari *Φ*, directi *E*ᵛ **88** testator (-tatur *ΓL*) dari] testatori *E* iusserit *Φ*, iussit *G* **88/89** florenti pkaa inlustris *om. H* florentius *G* pkaa] *sic ΓOXC*, p̄k *Φ*, p̄k (p̄r *L*) āq ām̄ *KL*, pk. aūg. aūg. *G*, parens ka *E*, parens carissime augustorum *PM*, parens karissime atque amantissime *S* **89** inlustris *om. P*¹*M* itaque (*om. KL*) et (*om. GSK*) magnifica auctoritas tua (*sic verbis perscriptis plerique*, mfa. at. *K L*, m. a. t. *O*)] *om. PM* dictis *L* **90** praepositis *K* notitiam] notiam *K* perferri] perferre *ECS*, praeferri *Γ*, proferri *G* percipiat *K* **90/91** dat. prid. (iiii *G*, ui *Paris. 4414. 4415*, uiii *Iust. 7, 2, 14 [Utin.]*, *om. Iust. 6, 23, 21 [Hal.]*) id. (i *L*) sept. (feb. *C Paris. 4414. 4415*) constantinop. (*om. ESL Paris. 4414. 4415*) d. n. (dom. n̄r. *Leid.*, domno *Paris. 4408*, *om. reliqui*) theod. (*ins.* p̄p̄o [p̄ **Δ*] **Δ Leid.*) a. (*om. Paris. 4414. 4415*) (*hic finit L*) xuii (uii *Ξ*, xuiii *Iust. 5, 28, 8 [Ver.]*, xiii *S*, xiiii *Iust. 5, 28, 8 [Hal.]*, xui *E Paris. 4408. 4409. Epit. Monachi*) et festo (*sic reliqui et Iust. 5, 28, 8 [Ver.]. 6, 23, 21 [Hal.]. 7, 2, 14 [Utin.]*, fisto *EΩΞ Paris. 4408. 4414. 4415*, fisco *Paris. 4413*, fausto *O*, maximo *Iust. 5, 28, 8 [Hal.]*) ūc. (uiro claro *S*, uicario *Paris. 4413*, *om. OGE Paris. 4414. 4415*) conss. (*om. EK*) *libri* **92** quae] atque *K* theosiani *G* **93** auctoritate *om. Fuld.* conscriptae *ES* sed] se *Fuld.* continet (contenet *M*, contenit *L*)] contestatur *Σ*ᵛ, habet *Bern. 263. Paris. 4409. edd. ante Haenelium* iure (ire *H*)] in iure *PM*, *om. Fuld.* praetorio] praetorii *Σ*ᵇ, praeterito *G*, *om. Fuld.* **94** id est quod (quae *ΨΘ*) *om. Fuld.* auctor testamenti *om. Fuld.* **94/95** si auctor t. l. scit *ΨΘ* **95** octauus] octauos *L*, ut octauus *S* subscribat] se subscribat *S*ᵇ sin] si *HESKL* aut] *om. ESΣΩ* subscribere] *sic HKLΣΩΨΘ Bern. 263*, scribere *reliqui* **96** tunc *om. Fuld.* octauo *Fuld.* subscriptorem] scriptorem *Fuld. Bern. 263. Sich. Cui. (ed. 1)* etsi] si et *K* nesciat *K* **96/97** quid (qui *C*²*K*) in test. pag. continetur] quae in pagina testamenti continentur *Bern. 263. Paris. 4409 et editiones ante Haenelium* **97** habetur] habeatur *ESLΣ*² *Bern. 263* testamento] testamentum *GKLΩΨΘ Fuld.* **98** detrahetur *GSKL* si] sic *Fuld.* dicatur fuisse *bis posuit K* uno] una *Ψ Bern. 263* die *om. KL* **99** a testatore] atestare *G*, aut testatores *ΨΘ* subscribant] subscribant testes *KL* muneant *L* **100** nuncupatione *K* **101** conuocatis (-cati *Ω*)] continuo conuocati unam horam *G* pro *om. S* ueni- uenire *E*) rogauerit] rogauerit uenire **102** explanet] explanante *S* ap- et allegent (alligent *GKΣ*, al-

tatem. Si quis autem facto legitimo testamento aliud postea facere voluerit testamentum, non aliter quod prius factum est reddatur infirmum, nisi sequens testamentum omni fuerit firmitate conscriptum et legitimo testium numero roboratum. Nam si inperfecta fuerit forsitan deficientis secunda voluntas, tunc valeat, si in primo testamento quod fecerat extraneos scripsit heredes et postea in secunda voluntate illos instituit vel ad successionem vocavit, qui, etiamsi non testatus fuisset, poterant in hereditate defuncti ab intestato succedere: quae tamen posterior voluntas defuncti, licet non sit perfecta, sic in omnibus quae scripta sunt valeat, ut quinque testes iurisiurandi religione confirment testatorem ad hoc eos convocasse, ut remoto priore testamento secundam in propinquis suis, quam perficere non valuit, conderet voluntatem: quae in omnibus vel circa omnes firma permaneat.

Γ. — BREV. (**ΔO [om. int.] H [redit 73/74 sed quasi] N [deficit* 9 fidem*] GEXCPMSKL, item selectis tamen lectionibus Φ [om. subscr. et int.]; decurtati omnes textum omittunt, Fuldensis interpretationis tantum epitomen exhibet* [92 haec lex .... 97 subscriptorem, *deinde* 97 testamento ... 98 dictatum, *tum* 106 si in primo ... 110 testatorem]*).* — *Iust. 6, 23, 8. 6, 23, 21. 7, 2, 14.* — *Lex R. Burg. 45, 2:* si vero testis adhibentur, ante quos testator vel suscribat vel suum testamentum offerat subscribendum, cives Romani testis adhibendi sunt numero conpetenti vel V vel VII *(cf. nov. Valent. 21 [20], 1, 4),* qui ad testamentum iure adhiberi possunt quorumque testimonium recipetur, cum quibus est nobis testamenti factio, secundum legem Theudosii et Valentiniani ad Florentium prefectum preturii datam.

103 factum legitimum testamentum *G* legitime *L* postea] propterea *PM* uoluerit facere *E Bern. 263. Paris. 4409,* facere noluerit *ΨΘ* 103/104 non aliter (taliter *S,* alud *K*) q. p. f. e. reddatur (habeatur *ES*) i. nisi s. testamentum *om. XC¹PM* 104 omni] et omni *PM* firmitate fuerit *Bern. 263. Paris. 4409* 105 conscriptum] subscriptum *GEXC¹PM* legitimum *X* testium numero] testimonio *S*, testimonio fuerit *E* simperfecta *K* forsitan fuerit *G* 105/106 deficientis (deficientes *ΩΘᵇ*, deficiens *ΨΘᵃ*) secunda uoluntas (uoluntas secunda *Bern. 263¹. Paris. 4409*)] def. uoluntas secunda uoluntas *Bern. 263² et editiones omnes* 106 tunc] cuncta *Bern. 263¹* si in primo testamento .... 107/108 testatus fuisset] qui in primo testamentum et in secundo extraneis heredis instituit *Fuld.* scripsit] scribit *Σ¹*, scripsis se *ΩΞΨΘ* 107 in *bis posuit G* illos (illius *L*) instituit u. ad (in *Σ*, in ad *Bern. 263¹*) s. uocauit] *vacuo spatio relicto om. C¹* non testatus] testatus non *XC*, intestatus *Pith. (ad Cuiac.)* 108 poterant .... succedere] possunt ipsa hereditatis accidere *Fuld.* poterat *G* hereditate] hereditatem *HGKL* defuncti *om. K* 108/109 ab intestato (intestatus *K*) succedere (accedere *K*) q. (qui *H*) t. p. u. defuncti *om. G* quae tamen .... 109 ualeat *om. Fuld.* 109 perfectum *G* sic] si *PM*, sed *G* omnibus] his omnibus *PM* ualeat] ualeant *XCᵃSᵃ*, ualent *Ω* ut] et *Fuld., om. Σ¹ΩΞ* testis *Fuld.* 110 iusiurandi *G* religionem *G, om. Fuld.* confirmant *Fuld. Bern. 263* testatorem] testatore *ΨΘ*, testorem *H*, testamentum *Fuld.* conuocasse] conuenisse *H* priore] *GC*, priori *reliqui* 111 secundam] secundum *EXCKL*, secunda *ΨΘ* quam] quem *S* ualuit] uoluit *KL* conderet] conderit *S*, condere *ΩΞ*, concedere *EK*, concederet *Paris. 4409* 112 permaneant *SΨΘ*

XVII. DE CONPETITIONIBVS.

xuii] xui *Γ*, xluii **ΔΔ Fuld.*, xxu *O*

Nov. XVII, 1 (439 Oct. 20).

IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Suggestionem viri inlustris comitis sacrarum largitionum Marcellini, vicem agentis viri inlustris c(omitis) r(erum) p(rivatarum), admodum conprobamus, quae et pio nostro proposito convenit et in commune omnium subiectorum commoditatibus consulit. Felicissimis namque imperii nostri temporibus haec nobis praecipua cura est, quemadmodum liberalitatibus nostris sine cuiusquam pernicie omnes possint divitiis abundare. Imperatoriae quippe provisionis munus esse censemus, ut omnes nostris dispositionibus gaudeant, nemo suis
1 inique nudatus facultatibus defleat. Quare hac perpetuo lege valitura sancimus, ut

---

* [illegible] th. et uall] idem *O* ppo] *ΓΔ*, prepo- [illegible] *Δ* larg. et [illegible] *ΔO* [illegible] *ΔO* queadmodo *Γ* 7 ut et omnes *O* 7/8 nemo suis inique (-qui *Γ*)] neque inique quis suis *O: fortasse* nemo eas s. in.

nemini liceat bona defunctorum caduca vel quamlibet rem aliam ad fiscum nostrum pertinentem vel eam quae eam parit actionem ullo modo a nostra serenitate conpetere, nisi annus ex die mortis defuncti excesserit vel ex quo fiscus locum habuit vel habere
2 potuerit, et si sacrum oraculum mansuetudinis nostrae secundum hanc legem ab aliquo fuerit impetratum, nullo modo conpetenti iudicio intimari, nisi prius officio productum in iudicio liberae condicionis delatorem tradiderit vel in hac alma urbe, si res ad fiscum pertinentes hic inventae fuerunt conpetitae, quorum interest periculo sub carceralibus vinculis observandum vel moderatori provinciae sub artissima custodia transmittendum. Servos namque nec ab initio, quasi nec personam habentes, in iudicium admitti iube-
3 mus et, si hoc ausi fuerint, continuo eos flammis tradi vel bestiis. Neque vero praedicti temporis praescriptionem neque delatoris concessione vel speciali adnotationis beneficio aut sacra pragmatica iussione posse convelli et, si forte quisquam, quod non credimus, huiusmodi quid per subreptionem elicuerit, id a nullo iudice admittendum esse decernimus; quod si admiserit, non modo poenae sacrilegii eum esse obnoxium, sed etiam
4 damna ei, qui eius iniquitate laesus fuerit, resarcire. Illud etiam pro communi omnium commoditate censuimus sanciendum, ut, si ab aliquo quicquam petitum fuerit et semel cuius interest officii instructio praecesserit, nullus id possit a nostra deinceps clementia postulare neque de eadem causa denuo fieri liceat instructionem: officio quod id permiserit decem librarum auri poena pro tali obreptione feriendo, Florenti p(arens) k(aris-
5 sime) a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur et magnifica auctoritas tua saluberrimam legem edictis propositis ad omnium notitiam faciat pervenire, ut sciant provinciales nostri pro eorum quiete serenitatem nostram iugi sollicitudine vigilare. DAT. XIII KAL. NOV. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO VC. CONSS.

ΓΔO Fuld. (*incipit* 8 perpetuo, *deficit* 10 conpetere, *redit* 17 seruos, *deficit* 18 bestiis, *redit* 27 (aut) decem, *finit* 27 feriendo).

9 neminem *Fuld.* qualibet *Δ Fuld.* 9/10 pertinente *Δ* 10 eam parit] *Γ*, ei paret *Fuld.*, ei pariter *Δ*, ei paritur *O Pithoeus* a] ad *Fuld.* 11 nisi] *O Pithoeus*, si *ΓΔ* def. mort. *O* 12 potuit *O* oraculum] or. nostrum *Δ* 13 nullum modum *Γ* iud. int. *bis posuit Γ* intimari] *scr.* id intimari officium *Pithoeus* productu *Γ*, producto *O* 14 in iudicio] et in iudicium *O* res *om. Γ* 15 inuenti *Γ* fuerint *O* 16 uinculum *Γ* transmittendis *O* 17 nec ab initio *om. O* persona *Fuld.* in iudicio *Fuld.* 18 ausi] causi *Fuld.* uero *om. Γ* 18/19 prediti t. perscriptione *Γ* 19 concessionem *Δ*, concisionem *O* speciali adnotationis] *Γ*, specialia (-li *Pithoeus*) donationis *Δ*, speciali ordinationis *O* 20 aut] uel *O* iussione *om. O* 21 quid] qui Γ^a, *om. O* esse *om. O* 22 discernimus *Δ* pene *Δ* 23 ei qui eius] *O Pithoeus*, et qui eius *Γ*, et que ius *Δ* fuerit] sit *O* resarcire] *Γ*, sarcire *ΔO* 24 commoditate] utilitate *O* censuimus] *Γ*, censimus *Δ*, censemus *O Pithoeus* 25 processerit *Γ* elimentia *Γ* 26 causam *Γ* 26/27 id permiserit] *Γ*, miserit *Δ*, omiserit *O*, admiserit *Pith. (ed.)* 27 librarum] liberis *Fuld.* penam *Δ Fuld.* pro tali] tale (*om.* pro) *Γ* 27/28 pkaa] *O*, pok. aa *Γ*, pka *Δ* 30/31 dat. (proposita *ΔO*) xiii (xiiii *ΔO*) k. nou. const. th. a. xuii (xui *O*) et festo (fausto *O*) uc (*om. Δ*) conss. *libri*

Nov. XVII, 2 (444 Apr. 22).

IDEM AA. ZOILO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Pro magnitudine beneficiorum, quibus singulari circa nos benevolentia superna maiestas Romanum amplificavit imperium, sinceri nostri propositi, quo solo divinitas colitur, munere vicissitudo reddenda est. Quantum quippe sit inlaesum hominum genus et ab omni iniquitate defendere, nostrum est potissi-
1 mum intellegere, qui ad hoc nos electos esse cognoscimus. Igitur ‖ omne semen alienas adpetendi fortunas stirpitus eruere cupientes nulli deinceps volumus petitionis rerum esse licentiam, etsi intestatus quisquam quaeve ac nullis e numero propinquorum extantibus vel uxore vel marito fati munus inpleverit et cuiuscum-

IVST.
‖ *incipit*

1/2 singulare *Γ* 4 et *del.* 6 stirpitus eruere] *Iust.*, sterpitu seruire *Γ* 8 nummerum *Γ* 8/9 extantibus] *Iust.*, extantis *Γ* 9 mariti *Γ*

que sit condicionis aut sectae, seu quolibet titulo res ˹caduca˺
2 fuerit ˹vel˺ fiscalis ‖ vel in causam caduci ceciderit. Quod idem
in tantum de cetero volumus observari, ut, etiam siqua petitio iam oblata responsum meruit, cuius tamen etiam nunc pendet eventus nec ullum finem vel ex transactione vel iudiciaria auctoritate sortita est, infirmetur omnisque controversia, omnis actio, quae ex huiusmodi responso orta sit, seu in iudicium sit deducta seu minime, penitus extinguatur. Nam si vel definitiva sententia iudicis vel decisionibus interpositis in anteactum tempus quaecumque pe-
3 titio terminata sit, hanc deinceps retractari non patimur. ‖ Nemo
˹igitur˺ audeat ad petitionem rerum defuncti defunctaeve, cuiuscumque fortunae ˹vel˺ sectae sit, etsi fisco nostro locus pateat, adspirare, cum ne illis quidem, quorum actu atque officio petitionum procedebat effectus, inpune liceat nostris sanctionibus adversari. Sed vir inlustris quidem cuiuscumque temporis quaestor, si oblatae petitioni subscripserit vel etiam responsum dederit, virque inlustris c(omes) r(erum) p(rivata)rum si vel instrui permiserit vel petitionem, si qua insinuetur, admiserit, indignationem nostri numinis sustinebunt ceterisque fient vindictae temeritatis exemplum. Memoriales vero, qui excipienda eiusmodi rescripta vel inplenda curaverint, et palatinos, qui instruxerint vel gesta admissae petitionis ediderint, bonorum proscriptione puniri de-
4 cernimus. ‖ Plane si quem vel si quam intestato ac nullis propinquis ex-
tantibus vel uxore maritove diem obisse contigerit, sive eius sectae mortuus vel mortua fuerit, ut eius bona ex divalibus sanctionibus fisci viribus vindicanda sint, seu caduca sit res vel alio titulo fiscalis vel in causam caduci ceciderit, cuius rei cognitionem iudicio viri inlustris p(raefecti) p(raetori)o specialiter delegamus, huius bona ex parte quidem tertia praetorianae praefecturae arcae, ex altera vero tertia sacris largitionibus, ex residua portione, eadem praefectura distribuente, privato vindicabun-
5 tur aerario. ‖ Pari forma res etiam civiles et ad ius publicum
pertinentes ab omni petitione muniendas esse censemus, scilicet nec pragmatica iussione ˹nec˺ sacra adnotatione vel quolibet oraculo divino ˹vel˺ mandatis, si ˹cui˺ contra hanc sanctionem nostram fuerit ˹impetratum, quicquam˺ roboris habere valituris. ‖
6 Si quis autem vel aliquid contra huius sacratissimae constitutionis
tenorem nobis crediderit suggerendum vel pro eo, qui dissimulatae huius legis poenae se obnoxium fecerit, intervenire temptaverit, inplacabilem tam supernae maiestatis quam nostri numinis incurret offensam: scituris omnibus et suppliciis, quae contra delatores promulgatis iam constitutionibus ordinata sunt, nihil per hanc legem esse penitus in-
7 minutum, Zoile p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur et magnifica
auctoritas tua edictis per omnes urbes imperio nostro subiectas sollemni more propositis neminem prorsus, quae salubriter pro humano genere sanximus, latere concedat. DAT. X KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVIII CONS.

˹caduca˺ *om.* ˹vel˺ *om.* | ‖ *finit*

‖ *redit* ˹igitur˺ *om.* ˹aut˺

IVST. ‖ *finit*

IVST. ‖ *redit*

˹vel˺ ˹seu˺ | ˹qua˺ ˹impetrata quodcumque˺ | ‖ *finit*

Γ (ed. primi Zirardinius et Amadutius). — Iust. 10, 12, 2.

10 sit] sede Γ 12 ceterum u. obseruare Γ 13 oblatam Γ 14 transactionem Γ 15 est *del.* Γ[b] contrauersia Γ 16 responsum Γ sit] sed Γ 19 retractare Γ 21 etsi] Γ, si *Iust.* 22 ne] Γ, nec *Iust.* petitionis Γ 25 uirque] uir qui Γ crp. rū Γ instrui] strui Γ 26 insinuatur *Iust.* nominis Γ 27 temeratatis Γ qui *om.* Γ 27/28 excipianda Γ 28/29 extruxeriut Γ 31 eius] *Zirardinius*, eiusdem Γ 32 sit] sed Γ 33 fiscalis] *edd.*, fiscale Γ cuius] cui Γ iudicium Γ 34 ppo] ppii. Γ 35 praefecturam Γ 36 priuatu Γ 37 ciuiles] *Iust.*, et uiles Γ 38 petitionem Γ 40 diuinis I cui] *scrib.* quid 41 inpetratam Γ 45 nominis Γ offi.sam Γ et *del.* 49/50 dat. x (xi *Iust. [Cont.]*) k. mai. const. th. a. xuiii (*ins.* et albino *Iust. [Cont.]*) cons. *libri*

XVIII. DE LENONIBVS.

xuiii] *ΔΔ *Fuld.*, xuii Γ, xui *O* de leonibus *Fuld.*

Nov. XVIII (439 Dec. 6).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. CYRO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Fidem de exemplis praesentibus mereantur historiae et omni dehinc ambiguitate liberetur antiquitas, quae nobis summos viros praetulisse rem publicam facultatibus indicavit, cum virum inlustrem Florentium praetorianae praefecturae administratione subfultum cernamus non iam cum maiorum laudibus, sed cum suis magnis in rem publicam meritis praeclari animi aemula virtute certantem existimationem rei publicae non solum consilio suo ac providentia, sed etiam devotione ac munificentia pudendae turpitudinis labe atque ignominia liberasse. Nam cum lenonum calliditate damnabili circumventam veterum videret incuriam, ut sub cuiusdam lustralis praestationis obtentu corrumpendi pudoris liceret exercere commercium, nec iniuriam sui ipsam quodammodo ignaram cohibere rem publicam, pio circa omnium verecundiam proposito mansuetudini nostrae amore pudicitiae castitatisque suggessit ad iniuriam nostrorum temporum pertinere, si aut lenones in hac liceret urbe versari aut eorum turpissimo quaestu aerarium videretur augeri. Ac licet nos illud adverteret execrari etiam cessante vicaria oblatione vectigal, tamen, ne ullum ad aerarium incommodum perveniret, propriam possessionem obtulit, ex cuius reditibus possit accedere, quod praedictum pessimum genus consueverat pensitare.
1 Unde providentiam et munificentiam eius libenter amplexi hac mansura in aevum lege sancimus, ut, si quis posthac mancipia tam aliena quam propria aut ingenua corpora qualibet taxatione conducta prostituere sacrilega temeritate temptaverit, in libertatem prius miserrimis mancipiis vindicatis vel ingenuis personis conductione inpia liberatis gravissime verberatus huius urbis finibus, in qua vetitum nefas crediderit exercendum, ad exemplum omnium emendationemque pellatur, Cyre p(arens) k(arissime) a(tque) a(man-
2 tissime). Inlustris igitur auctoritas tua ea, quae tuendae honestatis decrevimus gratia, veneratione debita iubeat custodiri, officio amplitudinis tuae viginti librarum auri poenam, si praecepta nostra neglexerit, luituro. DAT. VIII ID. DEC. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVII ET FESTO V̄C̄. CONSS.

ΓΔO Fuld. (incipit 23 igitur, *deficit* 25 luituro*).*

1 impp. th. et ual.] idem *O* cyro p̄p̄ō] Γ, c. preposito *O*, cyro et alyppo p̄f̄ p̄ō p̄m̄ Δ (*in* alyppo *latet sine dubio* p̄p̄ō) 2 omne ΓΔ dehinc] Γ, de Δ*O* ambiguitatem Γ 3 praetulisse] Δ, protulisse *O*, retullisse Γ rei publice Γ iudicauit Δ cum *om.* Δ 4 praef. praet. Δ*O* administrationem Γ 5 rei publice Γ, re publica *O* 6 certante Γ 7/8 igminia Δ 8 calliditatem damnabile Γ circumuenta Δ uiderit Γ 9 cuiusdem Δ prestationes obtenta Δ licere Δ 10 nec (et *libri*) i. s. i. quodammodo (quadammodo Γ) i. cohibere (*sic* Δ, coniuere *O*, conhibere Γ) *scripsimus*, et ad iniuriam s. i. q. i. coniuere *Pithoeus* 11 mansuetudinis (-nes Γ) ΓΔ amore] Γ*O Pithoeus*, more Δ 12 castitatis *om.* Δ aut len.] autem len. Δ 13 urbe] turpe Δ augere Γ 14 aduerterit *O*, aduerteret et Δ uectigal] ΓΔ*O*, uectigalis *Pithoeus* nec Γ 15 p̄uuenerit (*sic*) Γ 16 consuerat Γ 17 aeuum] ΓΔ, omne aeuum *O* 18 qui post hanc Γ mancipatam Δ alienam Γ 19 sacrilegii Δ*O* temeretatem Γ 20 conduct(-dut Γ)ionem ΓΔ libertatis Δ 21 uerberatis Γ crediderat *O* 22 appellatur Γ p̄k̄aa] Γ*O*, p̄k̄a Δ 23 inlustris] Γ*O Pithoeus*, inlustre Δ[a], inlustra Δ[b] ea quae] eque Γ onestitas *Fuld.* decritemus *Fuld.* 24 cu(-oΓ)stodire Γ *Fuld.* officium *Fuld.* uiginti *om. Fuld.* libras Δ, liberas *Fuld.* 24/25 auri poenam *bis posuit* Γ 25 nostre Γ neglexerint Δ *Fuld.* luituro] Γ*O*, luitoris *Fuld.*, inituro *Pithoeus*, inituros Δ 25/26 dat. uiii (*sic* Δ*O*, u Γ) id. dec. const. th. a. xuii et festo (fausto *O*) ūc̄ (*om.* Γ) conss. *libri*

XVIIII. DE RESCINDENDIS VENDITIONIBVS FVNDORVM REI DOMINICAE.

xuiiii] xuiii *ΓO*, xxuiii **ΔΔ Fuld.* rescenda *(sic)* uindicione *Γ* fundorum *(sic Γ solus, om. Δ Fuld. O [lat.])* rei (re *Δ*) dominicae (-ci *Fuld.*)] *om.* **Δ O (context.).*

Nov. XVIIII (440 Mai. 17).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. EVDOXIO C(OMITI) R(ERVM) P(RIVATARVM). Amorem circa rem publicam sublimitatis tuae suggestio nuper oblata testatur, quippe si observatione diligenti fuerit custodita, reditus nostros inhibet a deminutione perpetua. Occupationibus etenim nostris, quibus pro mundi commoditatibus occupamur, abuti quorundam noxia cupiditas non desinit, qui paulatim canonem possessionum ad divinam nostri numinis domum pertinentium conparantes sub specie contractus furtiva subreptione patrimonium nostrum exhauriunt. Hac itaque perpetuo valitura lege sancimus || ⌜nullum⌝ dempto canone ad conparationem domini-
1 cae possessionis ⌜accedere⌝. Quod si quis ⌜post hanc legem⌝ ad interdictum contractum accesserit, eum volumus pretia perdere fundos reddere fructus redhibere perpetuo nec expensarum vel melioratae rei fructuum exactioni conpensationem obponere nec temporis sibimet contra nostra commoda praescriptione ⌈ blandiri.
2 Palatinum etiam officium, si quoquo modo contractus eiusmodi fuerit celebratus vel si talem petitionem instruxerit, quinquaginta pondo auri poenae nomine inferre privato nostrae ⌜maiestatis⌝ aerario, nulla liberalitate nostrae clementiae, nulla sanctione contra tanta privatae rei commoda valitura, licet adnotatio vel divina pragmatica sit, quae contra vetitum canonem ⌜vendi⌝ concedit vel poenam palatino remittit officio ||, Eudoxi f(rater) a(mantissime).
3 Inlustris itaque auctoritas tua legem hanc edictis propositis ad omnium notitiam deferri praecipiat. DAT. XIII KAL. IVN. CONSTANTINOPOLI ANATOLIO VC. CONS.

IVST.
|| *incipit* | ⌜nemo⌝ ⌜accedat⌝ | ⌜in posterum⌝
⌈ excepto vetustatis auxilio
⌜mansuetudinis⌝
⌜vendere⌝
|| *finit*

ΓΔO Fuld. (incipit 9 quod si, *deficit* 12 obponere*).* — IVST. 11, 66, 7.

1 aa *om. O* crp] *Γ Pithoeus*, comite rep *Δ*, comiti rei priuatae *O* 2 suggessio *Δ*, suggestione *Γ* nuper] in per *Γ* 3 reditos *Δ* inhibet a] *O Pithoeus*, in(h)ibita *ΓΔ* diminutione *O* perpetuat *Γ* 4 occupamur] tenemur *O* 5 noxia cupiditas non desinit] *Pithoeus*, noxia (noxiam *O*) cupiditate (-tem *ΓO*) non sinit (sint *Δ*) *ΓΔO* 6 numinis] *Pithoeus*, nominis *ΓΔO* speciem *Γ* 7 perpetua *Δ* 7/8 ual. lege (-gem *Γ*)] l. u. *Δ* 8 nullum] *Γ Pithoeus*, nullo *Δ*, nullos *O* dempto] demptum *Γ*, adempto *ΔO* 10 interdictum contractum] interdicti *Fuld.* accesserat *Δ*, accesit *Fuld.*[a], accessit *Fuld.*[b] pretia] *ΓO Pithoeus*, pre *Δ* 11 reddere] redde *Fuld.* fructos *Δ* redehibere *Γ*, redebere *Δ* perpetuos *ΔO Fuld.* nec] ne *Δ*, *om. Fuld.* 11/12 exp. uel mel. rei *om. Fuld.*, *post* conpensationem (-ne *Fuld.*) *posuit O: recte fortasse* 12 fructum *ΓΔ Fuld.* exactione *Γ Fuld.* 13 nostra] *Γ Iust.*, *om. ΔO* 14 quo modo *Δ* 17 aeraria *Δ* 18 rei priuatae *Iust.* 19 uetitum] *ΓO Iust. (X)*, uetita *Δ Iust. (reliqui)* concedit] *Γ Iust.*, concedet *Δ*, concedat *O* 20 pena *ΓΔ* remittit] *Δ Iust.*, remitti *Γ*, remittat *O*, remittet *Pithoeus* eudosi *Γ* fa] *Γ*, pkl *Δ*, pka *Pithoeus*, pater karissime *O* 21 inlustre *Δ* 22 deferri] *Γ*, perferri *ΔO* 22/23 dat. xiii k. iun. const. anatolio (anatholio *ΔO*) uc *(O Pithoeus*, uecariis *Δ*, *om. Γ)* cons. *libri*

XX. DE ADLVVIONIBVS ET PALVDIBVS.

xx] xuiiii *Γ*, uiii *O*, xi *(sic) Fuld. (lat.)*, x *reliqui*, *om.* *GC* *post* alueonebus *(sic)* *add.* nile (mile *lat.*) egipcia (aegiptiae *lat.*) *Fuld.*, nili aegyptiacae dioceseos et quae in omnibus prouinciis fiunt **Δ* et paludibus (palidibus *L*, pal[*vel* -ll]udis *KΣ Paris. 4413*)] et de paludibus et pascuis **Δ*: *inde Cui. (ed. 1)*, et paludibus et de pascuis ad alium statum translatis *Iust. 7, 41*, *om.* *O*

Nov. XX [= BREV. X] (440 Sept. 21).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. CYRO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O ET CONSVLI DESIGNATO. Suggestionibus tui culminis semper magnum aliquid rei publicae conferendi materia ministratur, semper nobis aliquid porrigitur emendandum. Quanta itaque magni-
1 tudinis tuae provincialium cura est, per eas quoque non dubie declaratur. Adluvionum, quae contingere solent in praediis quae ripis quorundam fluminum terminantur, ea natura est, ut semper incerta possessio, incertum sit eius dominium quod possessori per adluvionem adcrescit. Nam quod hodie possidemus nonnumquam altero die vicini fundi dominio in alteram fluminis ripam translatum adquiritur nec tamen apud quem adcrescit semper remanet adquisitum, sed plerumque redit ad priorem dominum cum augmento, saepe nec ad posteriorem manet nec ad priorem redit, sed in harenam fluminis inundatione dissolvitur.
2 Ideo suggestionem tui culminis admittentes non Aegyptiis solis nec de Nili tantum adluvionibus loquimur, sed quod salubre est orbi terrarum atque omnibus provinciis promulgamus. Et ‖ ea, quae per adluvionem ⌈ possessoribus adquiruntur, neque ab aerario vendi neque a quolibet peti nec separatim censeri vel functiones

Iust. 7, 41, 3
‖ *incipit*
⌈ sive in Aegypto per Nilum sive in aliis provinciis per diversa flumina

1 ualentinus *S* aa. *om.* *H* cyro] circa *Grom.* ppo] inl. ppo **Δ Leid.*, preposito *O*, pfu *G*, praefecto populi *S*, pp. orientalium *Grom.* 1/2 et consuli designato] *sic *ΔE*, *om. reliqui omnes, sed adest similiter in constitutionibus Iust. 1, 14, 7. 2, 7, 8* 2 suggestionibus (suggessionibus *K*) tui culminis *om.* *Grom.* semper magnum] permagnum *KL* magnum *post* rei publicae *O* conferendi] conferendae *Φ*, conferendaeque *O*, conferendum *G*, confirmandae *S* 3 materia] *sic *Δ Grom.*, materiae *Γ et reliqui* ministratur] *sic *ΔOS Grom.*, ministrantur *Γ et reliqui* semper] quod semper *Grom.* aliquid nobis *O* porrigitur] corrigitur *HG* 3/4 magnitudis *K*, magnitudini *O* 4 eas] eos *H* non dubie] indubiae (*sic Pal.*[a], quae indubiae *Pal.*[b]) *Grom.* declaritur *Γ*[a], declarantur *Grom.* 5 contingere] contingi *Grom.*, continere *H* solent (solet *Grom.*) in praediis] in pr. sol. *O* quae ripis] ripis quae *S*, *om.* *H* fluminum] flumina *H* terminatur *G* 6 incerta possessio *post* dominium *O* i. p. incertum] intertium *Grom.* sit] si *Γ* quod] quos *E* possessori] si possessori *H*, possessioni *G* 6/7 alliuionem *M* 7 adcrescet *L Grom.* nam quod ...... 8 quem adcrescit *om.* *G* possedemus *L* altera *Γ* dominio] *fortasse* domino 8 in] inter *HXCPMKL* fluminis *om.* *O* translatam *Grom. (Pal.)* adquaeritur *K*, adquiratur *EL*, queritur *H* apud quem] *Grom.*, apud eum cui *Γ Brev. ex interpolatione* semper] nam et semper *E*, *om.* *Grom.* 9 remanet] manet *ES* adquisitum *om.* *Grom.* redit ad] reddet (*om.* ad) *Grom.* priorem] prius *G* dominum] dominium *GXPMSK*[b], domi *K*[a], domini *K*[2], in dominium *Grom.* cum *del.* *K*[b] augmento] augmentum *ΓΦ*, aut merito *Grom.* nec] haec *Grom.* 10 ad] apud *Φ*: *recte fortasse* posteriorem] posteriore *Grom. (Pal.)*, priorem *G* manet nec] manent *Grom.* priorem] posteriorem *G* redit sed] manet sed *G*, fidem *Grom.* (h)arenam] arena *GEPMKLΦ Grom.* fluminis inundatione (mundatione *K*)] i. fl. *O* dissoluitur] soluetur *Grom.* 11 ideo (-io *L*) suggestionem (suggessonem *H*, sucgestione *G*) t. c. a.] ideoque suggestione culminis tui ammittitur ut iudicio agrimensoris finiatur *Grom. ex interpolatione* solis *om.* *G* nili tantum] *sic *ΔOEP*[a]*SKLΦ*, lini tantum *Γ*, limitatori *Grom.*, militantum *HXC*, mari tantum *P*[1]*M*, maris tantum *G* 11/12 adluuionibus] alluuionum *Grom.* 12 loquitur *KL* quod] cum *Grom.* salubre] salubri *GPM* orbe *Γ* 12/13 atque] et *O* 13 promulgamus] promulgatam *G*[a]*PM*, promulgatum *G*[b] et] ut *O Grom.*, *om.* *H* 13/14 ablubionem *Γ*, alluuione *PMΦ Grom. (Pal.)*, alluuionibus *K* 14 possesionibus *KL* acquirantur *G* a] ea a *HG*, *om.* *Grom.* 15 peti] pretii *Grom.* nec] ne *G*, *om.* *Grom.* separatim] sed partem *Grom.* censeri] censiri *L*, censire *ΓE*, recenseri *Grom.* functione *C*

exigi hac perpetuo lege valitura sancimus, ne vel adluvionum ignorare vitia vel rem noxiam possessoribus videamur
3 indicere. Similiter ⌜nec⌝ ea quidem, quae paludibus antea vel pascuis videbantur adscripta, si sumptibus ⌜ac laboribus⌝ possessorum nunc ad frugum fertilitatem translata sunt, vel vendi vel peti vel quasi fertilia separatim censeri vel functiones exigi concedimus, ne doleant diligentes operam suam agri dedisse culturae nec diligentiam suam sibi damnosam
4 intellegant. ⌜Huius⌝ legis temeratores quinquaginta librarum auri condemnatione coerceri decernimus. Inter quos habendum est officium quoque tuae sedis excelsae, si aliquid eiusmodi suggesserit disponendum vel si preces instruxerit petitoris ‖, Cyre p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime).
5 Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua, suggestione tui culminis hac dispositione non admissa tantum, sed etiam conlaudata, legem hanc edictis propositis ad omnium notitiam perferri praecipiat. DAT. XI KAL. OCT. CONSTANTINOPOLI D. N. VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO V̄C̄. CONSS.

⌜ne⌝
⌜ac laboribus⌝ *om.*
⌜cuius⌝
‖ *finit*

INTERPRETATIO. Hac lege sancitum est, ut, si fluvius alveum suum paulatim in aliam partem contulerit, terram illi adquirat cuius finibus spatium terrae dinoscitur contulisse. Quam rem beneficio aquae possessoribus adquisitam nullus velut fiscalem audeat vindicare, cui rei

16 hac] ad *K*, *om. Grom.* perpetua *ESKΦ Grom. Iust. (dett.)* ualitura lege *OES* ne uel] *sic ΓO Iust.*, nec uel *E*ᵃ*S*, uel *Grom.*, ne per *E*ᵇ*XCLΦ*, nec per *HGPMK* 16/17 alluuionem *G* 17 ignorare uitia] i. uetita *XC*, i. uel tanta *P*¹*M*, i. uel tantam *G*, ignorantiam *P*² 17/18 uideamur (-amus *H*, -atur *G*) indicere] indicere (inducere *O*) uideamur *O Grom.*, *om. S* 18 similiter nec . . . . 20 possessorum *om. S* nec] ne *PMKL* ea] ad *XC*, *om. Φ Grom.* *post* quidem *repetit* sancimus nec per alluuionum ignorare ut ita mulierem noxiam possessoribus *E* antea] ante ea *Γ*, ante *GE* 19 pastuis *K* 20 nunc] non *K*, nec *L* ad (et *S*) frugum] affligunt *G* fertilitate *Γ Grom. (Pal.)* 21 separatim] reparatum *K* censiri *ΓHKL* 21/22 functionis *ΓKL* 22 exigi] ex *H(?)* ne] nec *G*, ne hii *Grom.* diligenter *C* opeperam suam *L*, operas suas *O* 23 dedisse] dedisese *K* culturam *H* nec] *O Iust.*, sed *H*, ne *Γ et reliqui nostri et Grom.* sibi] si *G* damnosam] damnorum *G*ᵗ, damna eorum *G*ᵛ, *om. Grom. (Pal.*ᵃ*)* 24 legis *om. H* intemeratores *X*, temeratorem *Grom.* quinquaginta] quinque *H* 25 condemnationi *K*, condempnationem *ΓE Grom.*, condemne *H(?)* cohercirì *K*, coercere *L*, coercire *Γ* decreuimus *G* inter quos] inter quod *Γ*, in quis *G* 26 quoque *om. O* tuae] tui *E* sedes *E* si] qui *GPM*, *om. XC* 27 eiusmodi] huiusmodi *OHΦ Grom.* suggesserit] suggesserint *E*, suo gesserit *K*, gesserit *H* preces] praetes *S* instruxerint *HGES* 28 petitores *ΓHGESKL*, petitor *Grom.* cyre] cy *G*, scire *E*, *om. Grom.* p̄k̄āā] *ΓXC*, p̄k̄ *Φ*, parens k̄m̄ē *H*, parens k̄ā *E*, parens c. a. a. *O*, p̄. aūg. āḡ. *G*, p̄r̄ āq̄ *L*, pk. atq̄ am̄. *K*, parens karissime atque amantissime *S*, parens carissime augustorum *PM*, *om. Grom.* 29 inlustris] inbreue *Grom.*, *om. H* et] e *G*, *om. Grom.* magnifica auctoritas tua] *sic verbis perscriptis ΓHEXCS*, magnifica (m̄f̄ā *K*, m̄āḡ f̄ā *L*) at *PMKL*, māḡ. aūc̄ t̄ *Φ*, māḡ nt ∮∮ *G*, m. a. t. *O*, magnificauit auctoritas tua *Grom.* suggestione] *sic ΓC*²*S*, suggessio *Φ*, suggestionem *reliqui nostri et Grom.* hac] ac si *E*, ad *Grom.* 30 dispositione] dispositionem *O KL*, dispositionem tuam *Grom.* admissa] admissam *KL*, amissa *S Grom.*, omissa *PM*, omnes *G* tantum *om. Γ* sed etiam *om. Grom.* conlaudata] conlaudatam *ΓSKL*, cum laudatam *G*, conlaudanda *Φ*, laudata *O Grom.* legem hanc] hac lege *Grom.* edicto *Grom.* 31 omnia notitia *Grom.* perferre *EPM*, peruenire *G* precipiat haec agrimensorum semper esse iudicia *Grom. ex interpolatione* 31/32 dat. (*ins.* sub die *Leid. Paris. 4414. 4415*) xi (xii *Paris. 4409 Iust. [Ver.]*) kal. oct. (aūg. *Γ*ᵃ, *om. O*) constantinop. d. n. (dom. n̄r̄. *Leid.*, domno *Paris. 4408*, *om. reliqui*) ualentiniano (ualentinianus *G*, ualentino *S*) (*ins.* p̄p̄o̅ [p̄o̅ *Paris. 4408*] *Δ *Paris. 4408*) a. (āā *Leid.*, x *Γ*, *om. K Paris. 4414*) u (iiii *Epit. Monachi*, ui *Paris. 4409*, uii *Leid.*, *om. ESKΨΘ Par. 4413*) et anatolio (antholio *K*) ūc̄. (uiro claro *S*, *om. GEK Leid.*) conss. (*om. EK Leid.*) *libri* 33 hac] haec *M KLΣΞ* sancitum est] *sic C Bern. 263*ᵛ, censitum est *reliqui*, censuimus *G* si fluuius] fluuius si *S* alueum] alluuium *K*, alueo *Fuld.* palatim *K*, *om. Fuld.* 33/34 in aliam partem] in alia parte *EPMSKΣΨΘ Fuld.*, in alia partem *Ξ* 34 illi] ille *ESΨΘ Fuld. Bern. 263*, *om. Σ* adquirat] adquirit *GXCPM*, adquiret *K* cuius] eius *KL*, aduersus cuius *G*, cui *XC PM*, de cuius *Ψ* finibus] finium *G* spatium] spatium cuius *L* terra *L* denascitur *Fuld.* 35 aquae] atque *Ω*, quae *E* adquisitum *K*, adquisita *PMΩ* nullus] et nullus *G* uelut] uel *G* fiscalem] *sic HCP*ᵃ *Paris. 4409. Bern. 263*, fiscalli *GPM*, fiscale *reliqui* cui rei] cuius rei *HKLΣΨΘΩΞ Bern. 263*, cur ei *XC*, cui *G*

tributum nullus adiciat. Si quis etiam paludes suo studio derivaverit et ad usum fertilitatis adduxerit, similiter hoc is qui excoluit sine censu perpetuo iure possideat neque quisquam hoc audeat a nostra munificentia postulare.

Γ. — BREV. (**ΔO [om. int.] HGEXCPMSKL, item selectis tamen lectionibus Φ [om. subscr. et int.]; decurtati omnes textum omittunt, Fuldensis interpretationis frustum exhibet* [33 si fluuius . . . 34 contulisse]). — *GROMATICI p. 273 Lachm. (ad Palatinum a Mommseno collatum archetypum Guelfarbytani: omissa subscriptione et textu ab agrimensoribus interpolato).* — *Iust. 7, 41, 3.*

36 adiciat] ediciat *XC* etiam] autem *PM* paludes] paludis *E*, paludem Σ^2, palude *K*Σ^1*Ξ* suo] suas *L* diriuarit *KL* 37 hoc (h)is] his *PM*, de his *G* excoluit] coluit *S* censum *ES*, *om.* Σ^1 neque] nec *G*, ne *H* hoc *om. H* 38 audeat] adeat *H(?)* a *(om. E)* nostra] aut nostra (-am *Ψ*) *ΨΘ* nostra magnificentia *Bern. 263. Paris. 4409*, munificentiam nostram *G*

XXI. DE SCHOLARIBVS ET COMITIBVS SCHOLARVM ET DE DOMESTICIS EORVM.

xxi] xx *Γ*, xxuiiii **ΔΔ Fuld.*, xix *O (context.)*, xuii *O (lat.)* excolaribus *Fuld.* et comitibus scholarum (excolariorum *Fuld.*) *om. O (context.)* et de domesticis (donaticis *Fuld. [context.]*) eorum *om. *ΔO.*

Nov. XXI (441 Apr. 17).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. FLEGETIO ⌈ MAGISTRO OFFICIORVM. Scholarium nostrorum devotio probata ⌈ nostris parentibus circa nostrae maxime serenitatis affectionem enituit. Inde quidquid ad fovenda ⌜servandave⌝ eorum privilegia postulatur statim credimus admittendum: ideoque suggestionem tui culminis adprobantes ‖ v(iris) s(pectabilibus) comitibus scholarum verberandi regradandive senatores ac ducenarios licentiam denegamus. Ea namque, quae tali conmotione digna sunt, ad tuae sublimitatis volumus referri notitiam. ‖
1 ⌜Domesticos etiam⌝ eorum ⌜a gradibus lege praeterita designatis fieri⌝, non senatores vel ducenarios
2 centenariosve ⌈ decernimus. ⌜Quae super his observandis, poena circa temeratores statutorum promissa, tua statuit celsitudo, ut quinque librarum auri qui de gradibus supra dictis ad indebitum domesticatus accedit officium, decem librarum auri scrinium barbarorum⌝, si tale quid

IVST. 1, 31, 3
⌈ comiti et
⌈ a
⌜servandaque⌝
‖ IVST. 1, 31, 3 = 12, 29, 1
‖ *finit* 1, 31, 3 | ⌜insuper etiam domesticos⌝ ⌜a grad. . . . . fieri⌝ *om.*
⌈ fieri | ⌜quae . . . . barbarorum⌝] poena quinque librarum auri plectendo quisquis hanc divinam iussionem excesserit, scrinio vero barbarorum

---

1 impp. th. et ual.] idem *O* 1/2 flegetio] *Γ Iust.*, florentio *ΔO* 2 officio *Δ* scolarum *Δ* 4 affectione *Δ* enituit] *Γ Iust. Pithoeus*, innituit *Δ*, innotuit *O Pithoeus* 5 seruandamue *Γ* 6 credimus] *libri et Iust. (M)*, credidimus *Iust. (plerique)* 6/7 admittendum] *O Iust. Pithoeus*, admittenda *Γ*, admittendam *Δ* 7 ideoque] *Iust.*, inde *ΓΔO* suggessionem *Δ* 8 ū. s̄.] ūū s̄s̄ *Δ*, uiris spectabilibus *Γ*, uiris sullimissimis *O* comitibus] omnibus *Δ* 8/9 scolarium *O* 9 ueruerans.di *Γ* regradandiue] *Γ Iust. Pithoeus*, regrandinandiue *Δ*, *om. O* 12 referri] *Γ*, deferri *ΔO* 13 etiam *om. Γ* 15 centenariosue] *Γ Iust. Pithoeus*, uel centenarios *O*, ue *Δ* 15/17 quae (quam *Pithoeus*) s. h. o. poena (poenam *Pithoeus*) c. t. statutorum (statuorum *Δ*) promissa (praemissa *Pithoeus*)] pena promissa qua s. h. o. circa t. statutorum *O* 17 statuit] censuit *O* ut] *Δ*, *om. ΓO* 17/19 librarum auri (ei *ins. O*) qui de gr. s. d. ad ind. dom. acc. officium decem] *ΔO*, *om. Γ* 20 auri scrinium barbarorum] *ΓΔ*, officio *(sic) O*, a. scr. barbariorum *Pithoeus provocans ad Iust. 12, 29, 1, 1. 12, 20, 5 pr. et Not. dign. Or. c. 11* si tale (talem *Δ*) quid] sit aliquid *Γ*

vel adtemptari passum fuerit vel adtemptatum contra ⌜legem⌝ non suggesserit, ⌈ quinque etiam librarum auri v(ir) s(pectabilis) com(es) scholarum, si quid adversum hanc legem vel commiserit vel committi concesserit, percellatur, firma per istius quoque legis auctoritatem esse praecipimus, eum, qui contra vetitum ad domesticatum quoquo modo temptaverit adspirare, post quinque librarum auri inlationem militia quoque
3 pelli non inmerito decernentes. ‖ Illud etiam observari non sine ratione conveniet, ne ⌜quis⌝, cui domestici officium per militiae gradum vel quinquennii tempus interdici censuimus, familiaritate comitis simulata rem prohibitam alio nomine valeat usurpare, ‖ Flegeti f(rater) a(mantissime).
4 Inlustris itaque auctoritas tua legem hanc perpetuo valituram ad devotissimorum scholarium notitiam perferri praecipiat. DAT. XV KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI CYRO V̄. C̄. CONS.

⌜leges⌝ | ⌈ decem librarum auri condemnatione percellendo *finit*

‖ *redit*
⌜is⌝

‖ *finit*

ΓΔO Fuld. (*incipit* 36 itaque, *finit* 37 praecipiat). — *Iust. 1, 31, 3. 12, 29, 1.*

21 adtemptari] adtemptauerit *Δ* 23 auri] multa *O* ūs] *ΓΔ*, uir sullimissimus *O* cōm] *ΓΔ*, comes *O Pithoeus* 23/24 scholarum] *Γ*, scholae *ΔO* 24 quid] quis *O* 26 firma] firmam *Δ*, *om. O* esse *om. O* 27 precepimus *Δ* 29 inlationem] *Γ*, condemnationem *ΔO* 32 uel] *Iust. Pith. (ad ed. F 2240), om. ΓΔO* 33 tempus] tempore *O* 33/34 familiaritatem c. simulatam *Δ* 34 alieno *ΔO* 35 flegeti] *Γ*, florenti *ΔO* f̄a] *Γ*, p̄k *Δ*, p̄kaa *O* 36 inlustre *Δ* legem *om. Fuld.* 37 scolarum *Δ Fuld.* perferre noticiam *Fuld.* 37/38 dat. xu (xui *Iust. [Cui.]*) k. mai. (apr. *Iust. [Cui.]*) const. cyro (caro *Iust. [Cui.]*, *om. Δ*) ūc (*om. Iust. [Cui.]*) cons. *libri*

XXII. DE BONIS DECVRIONVM ET DE NATVRALIBVS FILIIS EORVM IN CVRIAM MITTENDIS HEREDIBVSQVE SCRIBENDIS.

xxii] xxi *Γ*, uiiii *O*, x *G*, xi *reliqui*, *om. XC* decurionum] curialium *G*, curionum *SΨΘΩ Epit. Monachi*, curionibus *Paris. 4413* et de (*om. O [lat.]*) naturalibus (naturalis *Θ*) f. e.] *om. O (context.) S (context.)* in curiam (-a *HGEΣΞΘ*, -ae *Ω*) m. heredibusque (heredibus *K*) scribendis (asscribendis *G*, instituendis *Paris. 4414. 4416*)] *om. OS (context.)*
Pro rubrica habent de his qui sponte munus (*om. Fuld. [context.]*) aliquod uel honorem largiuntur (-guntur *Fuld. [context.]*) et de naturalibus filiis eorum (*Fuld. hic finiens*, eorum *om. *Δ*) in curiam dandis heredibusque scribendis uel bona parentum accipiendis **Δ Fuld.*, *inde Pith. (ad Cuiac.* [⌜lib. pat(ris)⌝] *et ed. 1571).*

Nov. XXII, 1 [= BREV. XI, 1] (442 Dec. 16).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. APOLLONIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Nulla professione virtutum nullaque re alia potius homines deo quam prona liberalitate iunguntur. Nam cum beneficiorum fontibus genus amplificetur humanum, divinam benevolen-

1 theodosio *S* ualentino *S* apollonio] adpolonio *Paris. 4414*, adpolinio *Leid.*, apollonium *Paris. 4409*, ad apollonium *Iust. (Ver. M)* p̄p̄o] preposito *O*, praefecto populi *S*, p̄fu *G*, conspl *Paris. 4409*, *om. Leid.* 2 uirtutum] *Γ*, uirtutis *reliqui* alia] alta *Γ* hominis *Γ GE* deo] de eo *HGEPM* pronam liberalitatem *Γ* 3 fontibus] punctibus *H* amplificatur *G* humanam *Γ* 3/4 diuina beniuolentia *H*

tiam nobis credimus obligari, unde spes tota vicissitudinis expectatur. Quod si quis bene
de se meritum laedat, ex amore omnium, quem liberalitas meruit, communi necesse est
1 odio condemnetur ingratus. Huius iniquissimae rei acerbitate conmotam celsitudinem
tuam a nobis remedium postulasse praesens suggestio declarat. Multi enim saepe nullam
trahentes sorte maiorum decurionatus originem sua sponte liberalique sententia pietatis
quoddam insigne duxerunt magnificis patriam muneribus beneficiisque donare; alii, cum
extruendi publici operis nulla eis necessitas inmineret, diversis eam aedificiorum ornatibus extulerunt. Id augendae patriae desiderium maximis laudibus ac praeconiis efferendum alios curialibus oneribus, alios discussionum laqueis inplicavit. Et, quod ultra omnem indignationem est, rationem liberalitatis suae dare cogitur qui luxuriae non dedisset. Quod nisi provida dispositione curetur, quotusquisque erit tam sui suaeque utilitatis ignarus, qui vel in operibus construendis largitatem exercere velit, cui discussor inmineat, vel in conferendo aliquo munere gloriari, cum id quod munus fuerat incipit
esse iam debitum? qui denique sic patriam suam diligat, ut, cum frui liceat opibus
2 otiosis, iactura patrimonii sui sollicitam redimat egestatem? Quapropter ipsis civitatibus potissimum consulentes, quibus suorum civium benevolentiam nolumus interclusam, huius aeternae legis saluberrima latione decernimus, ut, si quis sua sponte nullique eiusmodi oneri subditus in qualibet civitate per se alteriusve personam quodcumque munus ediderit vel honorem gesserit, nullum ex voluntaria largitate vel praeiudicium sui status incurrat vel discussionis ratiociniis obligetur. Hoc enim pacto, cum ex voluntate praebeatur quod, si necessitas inmineat, evitetur, nec gratos suae circa patriam benevolentiae
3 paenitebit nec excusatio relinquetur ingratis. Illi etiam parti solita nobis circa res
humanas providentia suggerente consulendum esse credidimus: quantum favoris splendorisque legitimae proli ex legum suffragatione praestatur, tantum naturali ac degeneri

---

4 nobis *om.* C^{t} credemus Γ, credidit K obligare S spectatur G quod] ut H 4/5 b. de (*om.* G) se m.] de se bene meritum OH 5 laedat] ledam G ex *om.* H 5/6 communi (-ne Γ, -nio M) nec. est odio (hodie K)] comuni necessitudinum G 6 iniquissimus G, nequissimae H rei] regi K cummutam K 7 tuam] tam K a *om.* G suggestio] succesio H declarat] Γ^{a}O, declarauit Γ^{b} *et reliqui* multis G 8 trahentes (-tis K) sorte maiorum (malorum EK) decurionatus (decirionatus Γ) originem] mai. trah. sortem dec. origine O sua] suam ΓE, suum K liberarique H sentenciam Γ 9 quodam HS, quosdam K patriam] patri Γ^{1} muneribus] mulieribus K donari HK, ditare O alii] malui S 10 eis] est M inmineret] inminere Γ, inmineri G, inminerit H eam] eos G 10/11 ornat. aedif. O 11 agendae HG desiderio S, desideria G 11/12 efferendo OS, offerendum E, differendo G 12 alios] alius EK, aliis Γ, alius eam O oneribus] honoribus GE^{t}, moribus K alios] alius ΓOEK, alitus G discussionum] discursionum K, decurionum GS laqueos E inplicauit] explicabit O et] ut ei G 13 dignationem PM, dignitatem G liberalitatis] liberratis G dare suae G cogetur OGE 13/14 dedisse G 14 quod *om.* H quotusquisque] quodutquisque X, quod unusquisque H, unusquisque O, coetusquisque S, certiusquisque E^{v}, quousque G, quo K erit tam . . . 15 ignarus *om.* K sui suaeque] suae suique GEPM, suae aeque quam publicae O 15 qui] quis enim O in op. construendis (constituendis H) larg. exercere *om.* S uelit] uellit EK, id S cui] qui *Pith. (ad Sichard.)* 16 conferendo] quo ferendo GXCPM gloriare Γ id quod] id quo quod G munus] minus H fueret K incipit] inuenit GPM 17 qui (quid Γ, quis O, quod K, *om.* S) denique] quidem hii qui H sic . . . . frui *om.* K diligant H ut *om.* ES cum frui] confrui G, cui frui E, frui H opibus] operibus HSK 18 otiosis] otiosi H, odiosum G iactura] iacturam ΓGPM patrimoniis suis K redimet K, redimunt G quampropter K, propter G ipsius K 18/19 ciuitatibus] ciuibus GPM 19 potissimus K, *om.* O consolentis K suorum ciuium (ciuibus G)] ciu. suor. O beniuolentia PM uolumus G 20 eterni Γ latione] *sic* ΓH, sanctione ES, ratione *reliqui* quis] qui E nullique] nulliusque O 21 oneri] oneris HGSK, honore E subditis K alteriusue] alterius uel GPM, alteriusque H, seu per alterius O 22 honore G gessit G largitatem K 23 discussionis] discussione E, discussis H, dispositionis G ratiociniis] rationi his K oblegatur Γ^{a}, oblegitur Γ^{b} pacto] pactum Γ, facta K 24 quod si] nisi GPM necessitas *om.* K inmineat euitetur (euidetur G)] enim in ea deuitetur K nec] ne GK gratos] O XC, gratus Γ *et reliqui* suae *om.* O patria GK beniuolentia K 25 paenitebit] pertinebit E^{t} relinquetur (-itur ΓE) ingratis (-ti K)] ingr. rel. O parte Γ solita] ΓE S *Pith. (ad Sichard.)*, sollicita *reliqui* 26 prouidenciam Γ suggerente] suggesserint e S credimus X quantum] quantum ut O fauores GES, fauoribus K 26/27 splendoresque ES, splendoribus K 27 suffragationum G, suffragione E naturale Γ degeneris G, denegere Γ, denegari X

suboli derogatur. Nam cum de successionibus paternarum facultatum quaedam severiora, quaedam humaniora circa eos iura prolata sint, nulla lex eis adeo pepercit, ut eiusmodi sorte conceptos saltem in aliorum loco poneret, quos naturae coniunctione proximos invenisset. Sed nos, a quibus solet in hominum genus semper aliquid procedere quo iuventur, una eademque saluberrima sanctione et horum condicioni et curiarum commoditati subveniendum esse perspeximus, ut, cum et naturalium liberorum vilitas splendidiorem fortunam et decurionum nobilitas multitudinem desideret auctiorem, utriusque generis utilitatibus in commune perpensis ab altero commodetur quod alteri deficit lexque undique temperatissima conlocetur, quae et naturae vitium dignitatis inpertitione soletur et

4 ordinum dignitatem a corporum exiguitate defendat. Hac igitur perpetuo duratura promulgatione decernimus, ut, si cui et legitimorum et naturalium liberorum progenies subpetat, veterum inlibata constitutionum auctoritate servata iustae ac legitimae subolis iura nulla inminutione decrescant.

5 || Si qui ⌜vero parentibus amissis naturalem dumtaxat fecunditatem, non etiam legitimam sortiatur⌝, seu liber ipse seu curiae sit nexibus obligatus, et tradendi filios ⌜, vel omnes vel quos quemve maluerit, eius civitatis curiae unde ipse oritur et in solidum heredes scribendi liberam ei concedimus

6 facultatem. || Parentibus vero superstitibus si naturalis pater vitae munus inpleverit, quartam partem bonorum contemplatione gradus legitimi patri matrive, avo vel aviae salvam intactamque servamus, ut, si quis eorum vel praeteritus vel parum quam ei debebatur ex legibus fuerit consecutus, movere de inofficioso querelam pro iuris ordine concedatur. Quos ex hac nostra dispositione nec laedi credimus nec offendi. Nec enim aliquid ex eorum iure decoquitur, cum nequeant, in quoscumque heredes sorte transmissa

|| *Iust. 5, 27, 3 incipit*
⌜vero ..... sortiatur⌝ *om.*
⌜ naturales
|| *finit*

28 subole *G* derogatur] derogetur *O* cum *om. G* successionibus] functionibus *K* paternarum facultatum (-tarum *K*)] facultatum paterna *G* **28/29** quaedam seueriora (-ri *K*, *om. O*) quaedam (*om. O*) h. c. e. iura] *om. G* **29** prolata sint] *cf. Theod. 4, 6, 7* lex] ex *G* adeo *om. G* eiusmodi] eius odii *Γ* **30** conceptos] *OP*², conceptus *Γ et reliqui* saltem] soluti *G* aliorum] *scr.* illorum locum *EK* ponerit *ΓE*, ponere *K*, componeret *O* coniunctioni *G* proximus *E* **30/31** inuenisse *G* **31** sed nos] sedanos *K* a *om. E* solet] spliti *G* hominum] homine *Γ* aliquod *G* **31/32** quo iuuentur] *OC*, qui iubentur *Γ*, quod iuuentur (inuentur *X*) *XK*, quod iubentur *reliqui* **32** eademque] eadem *Γ* et horum] et honorum *E*, et honore *K*, eorum *Γ* conditione *ΓGK* curiarium *Γ* **32/33** commoditatibus *K*, commodatis *E*, commodatus *S* **33** perspeximus] *OXCK*, praespeximus *ΓPM*, prospeximus *GE*, proximos *S* ut] et *G*, *om. Γ* et] *om. Γ*ᵃ*OGEPMS* uilitas] utilitas *OESK* splendidiorem] splendorem *G* **34** fortutiam *G* desideret (-rit *ΓK*)] *plerique*, demonstret *GPM*, demonstret desideret *E* auctiorem (autiorem *Γ*)] *ΓOS Pith. (ad Sichard.)*, auctori *E*, auctorem *reliqui* **35** communem *E* perpenses *Γ* ab altero] ab alterus *Γ*, dum ab altero *O* commodetur] monetur *O* deficit] *ΓPM*, defecit *reliqui* lexque] lex quae sit *O* **36** temperatissima (temperantissima *K*, temperatissime *Γ*) conlocetur (conuocetur *E*, collegitur *G*) quae] *om. X* et *om. E* naturae (maturae *S*, matura *E*) uitium] naturalium *Γ* inpertitione] inperditione *ES*, impartitione *C*, inpertitionis *K*, infertione *G* soletur] solutus *G* et] ut *K* **37** ordinum] hominis *G* a] ac *E*, *om. Γ* hac] haec *G* duratura] duratur *M*, datura *E* **38** et naturalium] naturalium *ES* progenus *K* **39** inlibata *om. O* constitutionem *E* **40** subulis *G*, soboli *ES* nulla *om. K*¹ immutatione *O*, immonitione *K* decrescant] decrescat *GPM*, decrescunt *S* **41** qui] *ΓO et reliqui*, quis *K Iust.* dumtaxat] dum ad *G* **42** legitima *G*, legitimae *K* liber] liberi *Γ* ipse seu] ipse se *K*, ipse *E* **43** sit] si *K* tradendis filiis *G* **44** quos quemue] quosqueue *S*, quoscumque *GEK* maluere *G* **44/45** ipse oritur (oretur *E*ᵃ)] peroritur (-etur *G*) *GPM* **45** insolitum *G* heredes (heredis *K*, heres *PM*) scrib.] scribendum heredes *S* libera *E* concedemus *Γ*, concessimus *PM* **46** uero *om. G* superstibus *S* naturale *Γ* **47** munus] minus *G* partem (portionem *GPM*) bon.] b. p. *E* **48** matriue] *ΓOXC*, matriae *K*, matri *reliqui* **49** salua *K* intactamque] intantumque *K* eorum uel] eorum *O* preteritas *S* parum] patrum *M*, partem *S*, minus *O* quam (quae *S*) ei *bis posuit Γ* **50** de inofficioso] *Γ*, de inofficioso (inoffocioso *G*) testamento *reliqui* pro] post *G* ordine] ordinem *GEPM*, ordinis *K* **51** quos] quod *GE* hac] ac re *E* dispositione] propositione *GPM* nec enim] neque enim *ES* **52** decoquitur] *sic P*², decoquetur *O*, dequoquitur *ΓS*, de quo citur *X*, de quo scitur *C*, de quo quaeritur *E*, que decoquetur *K*, de quo agitur *GP*¹*M* cum] neque cum *ΓS* nequeant] *ΓSK*, neque ante *OG*, neque anti *XCP*¹*M*, neque *P*², que aut *E* in] ad *P*² *Pith. (ad Sichard.)*, *om. GXCP*¹*M* quoscumque] quoscumque uolueriut *Pith. (ad Sichard.)*

quicquam amplius ex filiorum suorum nepotumve facultatibus praeter memoratam defen-
dere quantitatem. Nisi forte moleste ferendum sit natura sibi cohaerentes, licet iure
seiuncti sint, alienissimis anteferri rerumque esse participes,
7 quos consortes sanguinis confitentur. ‖ Quod si cui non
ex urbe, sed vico vel possessione qualibet oriundo naturales
liberi contigerunt eosque velit sub definitione praedicta ⌜et⌝
curiae splendore ⌜cohonestare⌝ et hereditatis opibus adiuvare,
eius ciuitatis adscribendi sunt ordini, sub qua vicus ille vel
8 possessio censeatur. Quod si alterutram ⌜regnantium civi-
tatem⌝ patriam sortiatur, sit ei liberum susceptam ex inae-
quali coniugio subolem cuiuscumque civitatis decurionibus
inmiscere, dummodo civitas quae eligitur totius provinciae
teneat principatum. Indignum est enim, ut, qui sacratissi-
mae urbis ubere gloriatur, naturales suos non inlustris ordine
9 civitatis inluminet. Haec sive ⌜cum⌝ postrema definiat
sive ⌜cum⌝ donationem cuiuslibet quantitatis ⌜habita ratione
parentum⌝ in liberos naturales pater conferat, ⌈ quod de
subeunda sorte curiali seu testamento seu actorum fide con-
stituat, ita ratum esse stabiliterque volumus observari, ut, sive abstinendo hereditatibus
sive abdicando donationes naturales liberi curialem voluerint evitare fortunam posteaque
paternarum opum vel in solidum vel ex parte reperti fuerint possessores, licet eas alie-
naverint, omnimodo ad condicionem, in qua pater eos amplificatis opibus esse voluit, etiam
inviti cogantur accedere, ‖ Apolloni p(arens) k(arissime) a(tque)
10 a(mantissime). Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua quae sanximus edictis pro-

‖ *Iust. 5, 27, 3 redit*
⌜et⌝ *om.*
⌜honestare⌝
⌜regalium civitatum⌝
⌜cum⌝ *om.*
⌜cum⌝ *om.* | ⌜habita r. p.⌝ *om.*
⌈ et
‖ *Iust. 5, 27, 3 finit*

---

53 suorum *om. G* **54** quantit.] quantit. licuisset *O* naturam *Γ* coherentis *E* **54/55** licet (liciti *K*) iure (iuri *K*, *om. O*) seiuncti (-e *ΓSK*, subiunctae *E*)] *ΓOESK*, l. iurisue (iuris uel *G*) iunctae (iuncta ei *PM*) *GXCPM* **55** anteferre *K*ᵃ, atteferire *X* esse] ei se *G* **56** sanguines *G* si] si forte *ES* **57** ex *om. E* uel] sed *G* oriundi *O* naturalis *GEK* **58** contegerunt *PM*, contingerunt *SK*, contigerint *E* uelit] uellit *SK*, uelint *GPM*, uel ut *E* definitione (defensione *G Iust. [B]*) praedicta (-tae *GEXCPMK*)] praedicta conditione *O* et *om. EK Iust.* **59** cohonestare] quo honestare *ΓS*, honestare *O Iust.*, cohortare *E*, quo honorare *G* hereditatis (ereditate *K*) opibus] hereditatibus *M* **60** ordinis *GK*, ordine *Γ* uel] seu *C* **61** alterutram] alterutrum *ΓES*, alterutra *O*, alterorum *G* regnantium] regalium *X Iust.*, *ex quo Pith. (ad Sichard.)*, regione *O* **61/62** ciuitatem (-te *S*)] *sic libri nostri*, ciuitatum *Iust.*, *ex quo Pith. (ad Sichard.)* **62** patria *ES* libera *Γ*ᵃ susceptam] et suscepta (-tam *C*) *XC*, susceptum *EK*, exustae *PM*, exutae *G* **62/63** inaequali] inequale *Γ*, ut aequali *G*, sine quali *S* **63** cuiuscumque] cuiusque *Γ* ciuitas] ciuitatis *G* **65** prinpipatum *G* **65/66** sacratissimam urbem *O* **66** ubere] ubire *E*, subire *O*, ubi subire *K*, habere *G* naturales] *sic OS Iust. et Pith. (ad Sichard.)*, naturalis *E*, natales *Γ et reliqui* inlustris] lustris *K*, illustrium *G* ordini *K* **67** ciuitatis] nec ciuitatis *E* **67/68** haec (et *K*) siue (sibi *S*) cum postrema (p. cum *G*) definiat siue (sibi *S*) cum] si uero *O* **68** donationem] *OXCPMS Iust. (libri praeter Ver.)*, donatione *ΓGEK Iust. (Ver.)* habita (habitura *G*) ratione] habitatione *K* **69** parentium *ΓK*, querentium *S* naturalis *EXC* pater . . . **70** curiali *om. E* **70** subeundam *ΓK*, sub una *G* sortem curialis *K* testamentum *Γ* actorum] auctorum *ΓES* fidem *Γ* **70/71** constituant *ΓEXCK*, constituerit *O* **71** ita ratum] iteratum *X*, idaratūr *K* esse *om. G* stabilitumque *G*, stabilemque *ES* obseruare *Γ* abstenendum *Γ*, ab intestato *ES* **72** siue *om. G* abdicando] addicendo *E* donationis *GE* naturalis *G* noluerint] si uol. *S* posteaque] posteaquam *EXC*, postquam *GPM* **73** paternorum *K* opum] opes *ES* solidum] splidum *K* **73/74** alienauerit *Γ* **74** condictionem *X* pater] parte *GE* amplificatis] publicatis *GPM* noluit] uoluerat *O* **75** appolloni *ΓG*, apolim *K* **75/76** pkaa] *ΓOXC*, pk *GPM*, pk atq am. *K*, parens kaa *E*, parens karissime atque amantissime *S* **76** itaque] *ΓK*, igitur *OES*, *om. GXCPM* et *om. Γ* magnifica (*om. Γ*) auctoritas tua] *sic verbis perscriptis plerique*, mag (mfa *K*) at *PMK*, magn. auct t *G*, m. a. t. *O* quae] ciuae *G* **76/77** propositis] pro *G*

positis ad universorum nostro imperio subiectorum notitiam commeare perficiat. DAT. XVII KAL. IAN. CONSTANTINOPOLI EVDOXIO ET DIOSCORO CONSS.

INTERPRETATIO. Si quis habuerit legitimos filios et naturales habuerit, id lex ista constituit, ut id observetur quod est in Theodosiani corpore constitutum, hoc est ut extantibus legitimis filiis octavam hereditatis naturalibus vel eorum matribus pater, si voluerit, derelinquat. Si vero legitimos filios non habuerit et naturales habuerit et eos heredes fortasse facere voluerit, non aliter poterit, nisi ut primitus eos corpori curiae sub gestorum testificatione coniungat, et sic, si voluerit, integras ad eos sive donatione sive testamento heredes scribendo transferre poterit facultates: quarta vero patri vel matri, avo aviae, quibus de inofficioso testamento actio subpetit, specialiter reservata. Hoc, seu curialis seu liber a curia, naturalibus filiis ita conferre legis istius ordinatione permittitur, ita ut in ea civitate, in qua vel in cuius territorio habitat, naturales filios constituat curiales. Quod si, ut adsolet, in duabus provinciis ei possessio vel habitatio fuerit et voluerit eos in civitate sua facere curiales, hoc lex ista permittit, ut in qua provincia elegerit, dummodo in metropolitana civitate, instituendi naturales filios curiales pater habeat potestatem.

Γ. — BREV. (**AO [om. int.] H [deficit* 23 ratiociniis*] GE [deficit* 89 curiales*] XCPMSK [om. subscr.] L [interpr. sola]; Φ et decurtati omnes textum omittunt, Fuldensis interpretationis principium exhibet [finit* 81 derelinquat*])*. — *Iust. 5, 27, 3.*

77 ad un. n. i. s. notitiam *om. G* uniuerso *K* nostro imperio] nostrorum imperium (-rio *K*) *Γ K*, imp. n. *O* subiecturum *S* commeare] cummeare S^b, cumineare *G* perficiat] preficiat *O*, praecipiat *ES*
77/78 dat. xuii (*sic ΓES Paris. 4413. Iust. [Ver.]*, xii *Iust. [Hal.]*, xu *Paris. 4410. 4411. 4414. 4415*, xui *reliqui*, *om. G Paris. 4409*) kal. ian. (iun. *ΣΞ Leid. Paris. 4411. 4414. 4415*, ag̃. *Paris. 4409*) constantinop. (constantino *Paris. 4411*) *libri nostri et Iust.* eudoxio et dioscoro conss.] *Iust. (Ver. Hal.)*, maximo (masimo *Γ*) ii (*om. GXCPM*) et (*om. E*) paterio (paterno *GES Paris. 4409*) u̅u̅. c̅c̅. (*sic PMK*, u̅u̅a̅ *X*, u̅c̅ *ΣΘ Paris. 4408. 4411*, uir cl̅. *Paris. 4409*, u̅i̅c̅ *CΩΞ Leid. Paris. 4413. 4414*, *om. ΓOGES*) conss. (*om. ΓE*) *libri nostri; Pith. (ad Sichard.) adnotat*: 'in c(odice) est 'eudoxio et dioscoro', qui post [?] hos coss. fuere, sic tamen *[scilicet, ut edidit Sichardus, 'Maximo et Paterio']* habet vet(us) liber'. *'Codex' quem citat est Iustinianus ex editione Haloandrina. Differunt igitur in anno textus ex Oriente veniens Iustinianus (in quo nota recte ad usum Orientis priorem locum tenere Eudoxium) et textus corporis Novellarum Occidentalis: ille annum significat 442, hic annum 443; verum esse annum illum declarat constitutio in corpore Novellarum sequens data anno 443 Mart. 9*
79 si quis] si curialis *Epit. Mon.*, hoc est si *Fuld.* legitimus *L Fuld.* filius *Fuld.* naturalis *Fuld.* habuerit] *del. Epit. Mon. Pith. (ad Cuiac.)* id lex .... 80 hoc est ut *om. Fuld.* 80 in theod. corp. const.] *cf. v. 29* extantibus] stantibus *KL* 81 filiis *om. XC* octaua *GXCPMKL Fuld.* hereditatem *S*, de hereditate *KL*, heditatis *Fuld.* naturalis *Fuld.* matribus eorum *Fuld.* 82 et eos] eosque *Σ*, eos *Ξ* facere fortasse *ESKΣΞΨΩ*, fortasse (*om.* facere) *L*, facere (*om.* fortasse) *Paris. 4409* 83 non *om. K* ut *om. KLΣ* primitus] prius *ΣΞΨΘΩ* corporis *GS* gestorum] testatorum *G* 84 sic (*om. S*) si] si sic *GPM* donatione] *ESΣΞ*, donationes *reliqui*, donationis L^b testamentum *Bern. 263* scribendum *KLΞΨΘΩ*, in scribendo *S* transferri *K*, transferendo *E*, perferre *G*
85 potuerit *Ω* quartam *GEKΣΞΨΘΩ* auo uel auiae *ES* inofficiosi *L* actio *om. ΣΞ* 86 specialiter] peculiariter *KL* reseruata] seruata *Paris. 4409*ᵃ. *Bern. 263* seu] se *K* curiales *L* naturalis *K* 87 ita] *fortasse delendum* in *om.* E^1 in qua *om. Θ* in cuius] cuius *KLΞΨΘΩ*, in cui sunt E^1 territorio] terturio *K*, terretorium *L* 88 si ut] sicut *G* in *om.* E^1 ei] et *G* 89 eos in ciu. sua] in ciu. sua eos *PM*, eos in ciu. s. eos *S* ut in *om. GΩ* 90 metropolitanam ciuitatem *G* naturalis filius E^a, naturales (*om.* filios) *L* curialis E^a*ΣΨ*

Nov. XXII, 2 [= BREV. XI, 2] (443 Mart. 9).

IDEM AA. APOLLONIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Nulla paene res adeo pro utilitate humani generis invenitur, quae non callidis hominum consiliis ad fraudem malitiamque convertitur. Nonnulli enim curiales, quorum corpori semper volumus esse consultum, parum habent sua commoda nostris beneficiis adiuvari, nisi eis ad aliorum abutantur incommodum. Sed nos, quibus ingenitum est prodesse cunctis obesse nemini, sicut eorum utilitatibus providendum esse censemus, ita fraudibus etiam ducimus obsistendum. Hic enim
est expeditissime sanctionis effectus, qui dum aliis prospicit alio-
1 rum iura non minuit. || Meminimus ˹quippe˺ nuper emissa lege
divali portionem quartam de facultatibus curialium fati munus in-
plentium, ex qualibet novissima voluntate vel ab intestato etiam
ad quemcumque, praeterquam si ad filios ⌈ deferantur, curiarum
deputasse corporibus. Sed multi tamquam corrumpendi totius patri-
monii occasione captata uniuscuiusque rei sibi particulam vindi-
cando adeo totas dilacerant facultates, ut, dum participibus relic-
tarum opum nocere cupiant, sua quoque iura praecipitent.
2 Quorum nimiam licentiam provida dispositione frenantes ipsis quidem
curialibus occupandi sua auctoritate res mortui copiam denegamus,
˹optionem vero damus heredi˺, ad quem ab intestato vel ex postrema
voluntate directis vel fideicommissariis verbis decurrit hereditas,
˹utrum aestimationem quartae partis curiae velit offerre an˺ omne
patrimonium quod relictum est in partes quattuor ˹pro sua volun-
tate dividere˺, ut rebus totis in sortitum casumque deductis vel
curiae quadrantis vel heredi ˹ac˺ fideicommissario per universitatem
dodrantis electio ex sortis ˹condicione˺ contingat. Ita scilicet et
praefati successores et curia promiscui rerum dominii liberabuntur
incommodo. Naturale quippe vitium est neglegi, quod communiter
possidetur, utque se nihil habere, qui non totum habeat, arbitretur.
Denique suam quoque partem corrumpi ˹patitur˺, dum invidet
3 alienae. Sed ubi quarta pars bonorum mortui curiae debet of-

|| *Iust. 10, 35, 2 incipit* ˹quippe˺ *om.*
⌈ curiales
˹heres autem˺
˹utrum a. q. p. c. v. o. an˺ *om.*
˹dividi procuret˺
˹vel˺
˹felicitate˺
˹patiatur˺

1 idem aa.] imperatores theod. et ualent. aug. *O* appollonio *G* ppo] prefecto *O*, praeposito *S*, pfu *G*, ad populum *L* poenae *K*, poena *S* adeum *K* 2 cosiliis *K* malitiamue *O* 3 curialis *K* corpore *ΓS*, corporis *K* 4 babeant *GPM* suam *Γ* commoda ..... abutantur *om. G* 4/5 incommodum] *ΓCP²*, incommodo *XP¹SK*, incommoda *OMG* 6 censimus *K*, censuimus *OG* etiam (*om. O*) ducimus (dicimus *K*)] docemus etiam *G* obsitendum *K* 6/7 enim est (*om. K*)] est enim *O* 7 expeditissime] *sic potius scrib. quam* -mae, expedentissime *Γ*[b] alios *G* 8 meminibus *G* nuper *om. Γ* 8/9 lege diuali (-le *Γ*, -lium *G*)] *scil. Cod. Iust. 10, 35, 1 a. 428 non recepta in Breviarium* 9/10 inpletum *G* 10 ab] ob *G* 11 si ad] ad si *S* curiarum] *nostri reliqui et Iust. (I)*, curialium *Iust. (KO), om. Γ* 12 depotasse *Γ*, deportasse *K* corporumpendi *PMS* 12/13 patrimunio *Γ* 13 occasionem *S*, accusatione *Sich.* capta *S* 13/14 uindicandi *G* 14 facultates *om. G* particibus *G* 15 cupiant] *nostri reliqui et Iust. (I)*, cupiunt *OK Iust. (KO)* praecipiant *G* 16 prouidam dispositionem *K* 17 occupandis *GSK* copiam] capi iam *G*[v] 18 optionem] obsistionem *G* ad quem] *Iust.*, adque *Γ*, ad quem uel *Brev.* ab] ex *GPMS*, *om. XC* postremo *Γ* 19 directis] *ΓO Iust. (KOI*[b]*)*: *ex quo Pith. (ad Sichard.)*, decretis *K*, dicretis *Iust. (I*[a]*)*, relictis *G*, derelictis *reliqui* uerbi *S* decucurrit *C* 20 extimationem *XC*, aestimatione *GS* uelle *G* 21 reliqum *K* 22 ut] in *S*, *om. G* totis] tuis *K* casumque] cassumque *G*, casum uel *K*, *deest C (vacuo spatio octo litterarum relicto)* 23 quadratis *Γ*, quadrantes *Δ uel heredi ac *del. Pith. (ad Cuiac.)* ac] aut *K Iust. (O)*, uel *Iust. (KI)* fideicommissari *G*, fideicommissariis *K* uniuersitatem] unius diuersitatem *K* 24 drodantes *Γ* et lectio *C* continguat *Γ* 24/25 et (*om. O*) praefati] *nostri et Iust. (X)*, ut *Iust. (KOI)* 25 successoris *ΓCPM* curiae *OS* primis cui *GXCP¹M* dominii] *ΓO Pith. (ad Sichard.)*, domini *reliqui* 26 incommodo] in quomodo *Γ*, *om. K* naturale] ale *K* uitium] humanum *G* neglegi] nec lege *Γ*, nec liti *G* quod *om. K* 27 nichil se *O* qui] ut qui *S* 28 denique] dum *PMS*, cum *G* sua quoque parte *Γ*, suam quamque partem *GS* patiatur *K* inuidet] *reliqui nostri et Iust. (Z)*, inuidit *XCPM*, inuadit *K*, inuideat *Iust. (KOI)* 29 sed ubi] dum *G* bonorum] bono *Γ* debit *M* 29/30 offerre *Γ*, afferri *G*

ferri, inmobiles quidem res, quae nec latere facile possunt nec quicquam si divulgentur officiunt, sub adspectu etiam curialium aestimari ⸢dividive⸣ concedimus: mobiles autem res vel se moventes vel instrumenta vel si quid etiam in huiusmodi iure consistat in medium proferri divulgarique non patimur, sed iuratis successoribus, cum apud se diligenter aestimaverint quae quantique sint pretii facultates, credi oportere decernimus. Quid enim tam durum tamque inhumanum est, quam publicatione pompaque rerum familiarium et paupertatis detegi vilitatem et invidiae patere divitias? In exigendis vero debitis, si pretium, quod pro quarta parte actionum curiae conpetit, successores praestare noluerint, cautionibus iurata fide prolatis in medium unusquisque a debitoribus convenientem sibi exigat actionem eque diverso aes alienum, si cui defunctus fuerat obligatus, tam idem successores quam curia pro sua sorte restituere conpel-

⸢dividique⸣

4 lentur. Quod si saepe dicti successores sacramentum sibi crediderint excusandum, tum vero ad similitudinem rerum inmobilium diligentior curialibus omnium rerum indago praebebitur, scilicet ut universis mortui facultatibus in aperto propositis vel aestimatio rerum vel divisio, ⸢prout successores elegerint⸣, sub

5 praesentia curialium celebretur. In omnibus autem casibus, ubi quarta pars curiae conpetit, transactiones interpositas firmas inlibatasque

6 manere decernimus. ⸢Ad filiorum vero numerum, ad quos integras opes venire censuimus, filium nepotem pronepotem patrem avum et proavum ad virilis sexus originem pertinentes, etsi alieni sint curia, iubemus adiungi, ut has quoque personas ex ultima voluntate vel ab intestato delapsae facultates nullius partis inmi-

⸢prout s. elegerint⸣ *om.*
⸢ad filiorum vero curialium vel nepotum ac pronepotum, scilicet decurionum, similitudinem, ad quos integras opes pervenire censuimus,⸣

7 nutione ditescant⸣. Filiam quin etiam neptem proneptemve principali eiusdem civitatis, unde pater avus vel proavus oritur, nuptam rerum vel ab intestato vel ex dispositione ⸢voluntatis ultimae⸣ quaesitarum integrum nullaque parte minutum do-

⸢ult. uol.⸣

---

30 immobilis *C* quae] qui *Γ* **31** quicquam] cuiquam *Iust. (KI)*, cuidam *Iust. (O)* diuulgentur] *O Iust.*, deuulgentur *Γ et reliqui* **32** extimari *ΓH* diuidiue] diuididiue *S*, diuidique *H*, diuidere *Γ* concidimus *Γ*, concidemus *M*, condemus *PS* **33** strumenta *ΓPMS* etiam in] etiam *HX* huiusmodi] eiusmodi *C* iure] uere *S* consistant *GPMS*, consistit *H* **33/34** in medio *G* **34** proferri diuulgarique (uulgarique *H*)] proferendi uulgarique *G* **35** cum] cuius *G* sunt *Γ* **36** tamque] tamquam *Γ* inhumanum] humanum *K* quam] quod *G* publicatione] in puplicationem *K* **37** ponpaque *Γ* familiarum *GXPM Iust. (KI)*, *om. H* paupertates *S* detegit *K* uilitate *PMS* inuidiae] in inuiciis *G* **38** quod] quo *G* quartae partis *H* **39** suscessores *Γ* noluerunt *G* iurata] iura *GS*, iusta *H* in medio *K* a] eam *G* **40** conueniente *Γ* actionem] *sic Γ*[b], actionum *Γ*[a], portionem *Brev. et Iust.* eque] ea quae *G* diuerso *om. K* aes] est *G*, si aes *O* alieni *Γ*, alium *K*[a] cui] alicui *O*, cuique *GPM*, cui qui *S* **40/41** defuncto *O*, defunctis *K* **41** obligatus] obligatum *O*, obliget *PMS*, obligent *G* idem] hi de *S* quam] pro *H* curiae *K* pro *om. O* suam sortem *XC* **41/42** conpellentur] *Γ Iust.*, conpellantur *OHGS*, conpelluntur *reliqui* **42** si *om. G* saepe (semper *K*[a], se per *K*[b]) dicti] predicti *OH* sacramentum (-to *O*) sibi] se sacramento *H* excusandos *H* **42/43** tum (tunc *H*) uero (uerum *Γ*)] tam uirum *G* **43** omnium rerum (rer. omn. *O*) indago] omnibus requirendarum actio *GPMS* **44** praebebitur] *OHK Iust. (OI)*, praebeatur *S*, probetur *G*, praebetur *Γ Iust. (K) et reliqui* mortuis *PM* **45** in *om. H* extimatio *H*, stimatio *Γ*, aestimatione *G* **46** diuisio prout] diuidi ipso ut (uel *G*[b]) *G* cessores *K* **48** autem *om. G* **50** uerum *K* **50/51** numero *H* **51** ad] a *Γ* consuimus *G* **52** pronepotem] *ΓOHK Pith. (ad Sichard.)*, *om. reliqui* et *om. OG* **53** uirilis (-les *Γ*, -li *HK*, -le *S*) sexus (sexu *H*)] uirilem ex usu *G* **54** alienae *GS* curia] *ΓH*, curiali *K*, curiae *reliqui* has] eas *G*, his *O*, ad has *P*[a] **55** personis *O* ultimo *M* **55/56** ab intestati *H* **56** delapsae] dilapse *H*, uel ab se *GS*, delatae *O* facultatis *GK* **56/57** inmunitione *K* **57** ditescant] *scripsimus*, decrescant *libri* proneptem uel *GS* principalis *PM* **58** uel *om. O* oritur] *HXCPMS Iust.*, orietur *G*, oriuntur *ΓOK* ex dispossitionem *Γ*, in dispositionem *G* **59** uoluntatis] ueritatis *O* integram *G* nullaque (-lamque *ΓG*) partem *ΓGSK* minutum] munitum *K*, imminutum *OH*, minimam *G* **59/60** dominum *G*

8 minium habere sancimus. Quod si post parentum obitum inveniantur innuptae vel viduae, in inpuberibus quidem post transactam pubertatem, in aliis vero, quae pubertatem excesserint, vel etiam in viduis post mortem parentis triennium dumtaxat volumus expectari, ut interim quarta portio suspensa ˹vel˺ apud eam, si in matrimonio curialis eiusdem civitatis fuerit conlocata, perpetuo iure permaneat vel, si intra id temporis alienum eadem curia sortiatur maritum penitusve nupta non fuerit, memorata pars ⌈ curiae cum triennii tam urbanorum quam rusticorum praediorum dumtaxat fructibus addicatur: ita tamen, ut ˹et optionis condicio in offerendis rebus quartae partis seu eius pretio et˺ sacramenti tam de quantitate quam de aestimatione rerum mobilium deque actionibus inferendis excipiendisve, sicut in extraneis personis dictum est, ratio conservetur, ˹ceteris videlicet, quae super hac re prolata

9 constitutio continet, firmiter duraturis˺. Sed et si mater mortui vel avia tempore, quo filius neposve moritur, in coniugio ⌈ curialis inventa fuerit, ne ipsas quidem patimur quartae portionis

10 subire iacturam. Extraneum quin etiam heredem, propinquitatis quidem iure discretum, curiae tamen eiusdem civitatis obnoxium, supradictae

11 portionis dispendio liberamus. ‖ ˹Femineo vero sexui non hac tantum provisione, sed illa insuper iuris adiectione consulimus: praecipimus namque, ut ad similitudinem naturalium filiorum, quos decurionatus sorti paterna sententia dedicavit, filia quoque naturalis in matrimonium curialis adscita, si tamen nulla patri eius subpetat legitima suboles idque paternae visum fuerit voluntati, et omnes res patrias do-

˹aut˺

⌈ totius substantiae

˹et optionis . . . . . . pretio et˺ *om.*

˹ceteris . . . . duraturis˺ *om.*

⌈ eiusdem civitatis

‖ *finit Iust. 10,35,2, pergit 5,27,3* ˹Et si filiam naturalem vel filias habuit et eam vel eas curiali vel curialibus civitatis, ex qua oriundus est vel sub qua vicus vel possessio unde oritur consistit, vel eius civitatis, quae principatum totius provinciae tenet, matrimonio collocavit, haec eadem et in persona eius vel earum ad exemplum marium obtinebunt˺ *(cf. nov. Theod. 22,1 § 7).*

---

60 quod si] nisi *GS* post *om. K* inueniatur *K* **61** in] *sic Iust. (OI*[b]*), om. libri nostri et Iust. (K)* quidem] quidem quae *O* **61/62** in aliis u. q. pubertatem *om. O* **62** excesserint *om. XC*[1] uel etiam *om. G* in *om. H* **63** parentes *G*, parentum *H* uolumus duntaxat *O* **63/64** expectari] *OXC Iust. (K*[b]*)*, expectare *Γ et nostri reliqui et Iust. (reliqui)* **64** quartam *Γ* **65** in matrimonium *ΓG* curiales *G* **66** ciuitates *S* perpetetuo *K* **66/67** permaneant *G* **67** tempus *O* **67/68** eadem curia] *ΓHXCK Iust.*, ex eadem curia *reliqui* **68** sortiatur] *ΓOHC*, societur *X*, sortietur *reliqui* penitus uel *GPMS* **69** triennio *GK*[a], tricennii *Γ* **71** ita tamen] attamen *G* **72** condicio] aedictionis condictio *K* **72/73** quarta partes *Γ*, q. p. eius *O* **73** seu (*sic Γ* **ΔOK*, sin *X*, siue *reliqui*) eius pretio (preditum *G*)] uel dodrantis *Iust. (Hal.)*: *ex quo Pith. (ad Sichard.), deest vacuo spatio relicto C Sich.* sacramentis **ΔOK* tam] etiam *H*, *om. K* **74** extimatione *ΓH* **75** deque] neque *M*, de qua *S*, de quae *K* **75/76** excipiendisue sicut (si quo *G*) in extraneis personis (extr. in pers. *H*[b])] *om. H*[a] **76/77** conseruatur *G* **77** ceteris] et ceteris *GPM*, et ceteri *S* **78** firmetur *G*, firmentur *S* duratoris *M*, duratores *S*, iuratoris *K* **79** si *post* **80** coniugio *O* mater mortui] materni ortus *S* auiam *Γ* tempore quo] quo tempore *O* **80** uel nepus *H* **81** ne] nec *HG* ipsa *H* paciamur *Γ* **82** iectura *K* extraneamum *Γ* **83** quidem *om. O* discreta *G* **84** eiusdem] eius *S* supradictae] sub redictae *K* **85** portionis] possessionis *G* dispondio *K*, dispendium *Γ* **86** prouisioni *S*, prouisionis *GK* **87** insuper iuris] insuperioris *Γ*[1]*O*, insuper ius *GPMS*, insuperius iurius *K* adiectione] addictione *Pith. (ad Cuiac.)* consulemus *HGK* **88** ad similitudinem] et sim. namque *S* **89** filiorum *om. H* de curia natus (natos *G*) *GM* sorte *Γ* **89/90** sententia] scientia *Pith. (ad Cuiac.)* **90** filiam *K* **90/91** in matrimonio *K* **91** adscitam *K* **91/92** nulla (nullo *H*) patri (patris *HK*) eius] patri eius nulla *O* **92** sobolis *ΓSK* idque] id quod *XC*, si idquae *K*, adque *H* **93** uoluntate *Γ*

nationis titulo consequatur et heres scribatur ex integro: ita tamen, ut et parentum, quibus quarta pars patrimonii relinquenda est, et locorum, unde gener eligitur principalis, ad formam nuper emissae constitutionis ratio conservetur⌝. Quid enim interest utrum per filios an per generos ⌜civitatum commoditatibus consulatur⌝ et
12 utrum novos lex faciat curiales an foveat quos invenit? || Aliam quoque de negotio curiali caliginem suggestione tuae celsitudinis moti recenti interpretatione discutimus. Et inprimis || discriptionis onere siliquarum quattuor, quas ⌜ lucrativis iugationibus tantum, non humanis vel animalium censibus neque mobilibus rebus iubemus indici, etsi curiales non sint, maiores ac posteros liberamus, ut, si pater avus vel proavus filio nepoti pronepotive vel filiae nepti proneptive — nec interest nuptae sint curialibus necne — postrema voluntate vel inter vivos etiam donatione quicquam de suis opibus largiatur, memoratae discriptionis cesset indictio: eque diverso ut, si ⌜idem posteri⌝ ad maiores praedicta sibi consanguinitate devinctos praefatis titulis suas conferant facultates, nullius accessione gravaminis huiusmodi liberalitas oneretur. Ita enim necessariis sibi coniunctisque personis sub liberalitatis appellatione de-
13 bitum naturale persolvitur. Cuius auctoritatem iuris pariter valere sancimus, et si ab intestato succedant ⌜praefati⌝ sibi generis ordine sociati. Ex his enim successionibus maxime debiti potius solutio quam muneris oblatio conprobatur, quae non largientibus etiam dominis ipsa propinquitatis serie deferuntur. Ceteri vero, licet quadam inter se cognatione iungantur, numquam tamen curiale praedium sine praedicto onere lucrabuntur, nisi ⌜forte is⌝, cui lucro res cesserit, eiusdem civitatis ordini sit obstrictus: qui, licet inter extraneos numeretur, vacuum tamen ea functione quod datum est ⌜consequitur⌝. Nam cum personae condicio non mutetur, ⌜ne⌝ rei

⌜comm. ciu. consuletur⌝
|| *finit Iust. 5, 27, 3*
|| *Iust. 10,36,1 incipit*
⌜ ex
⌜posteriores⌝
⌜praefiniti⌝
⌜is forte⌝
⌜consequatur⌝ | ⌜nec⌝

---

94 consequantur *G* heres] heredes *S* ut et] et ut *S*, ut *H* **95** patrimonium *K*, matrimonii *Sich.* relinquentia est *G* et] in *K* unde] uno *K* gener eligitur] genere legitur *XCPMK*, legitur *GS* **96** nuper *(om. O)* emissae (-a *Γ*) constitutionis] *scilicet huius tituli novellae primae: cf. v. 46 sqq.* conseruetur] *sic O Cui. ed. 1 (in margine): inde Pith. (ad Sichard.)*, consequetur *XCP*, consequenter *M*, consequatur *ΓG*, consequitur *reliqui* **97** ciuitatum] ciuitatem *K*, cui tantum *GXPMS* consolatur *ΓSK* **98** nouus *G* faciat] facit aut *K* curialis K^{a}, curiales K^{b} quos] quo *G* alium *K* **99** de negotio] denegatio *G*, denegati *K* curiali] *ΓO*, curialis *reliqui* caligine *Γ* suggestionem *GK* tuae celsitudinis] *Γ*, tui culminis *reliqui* **100** moti] morti $ΓGP^{b}MK$ recenti] *spectat ad Theod. 12,4,1* discriptionis] *K*, discretiones *H*, descriptionis *reliqui et Iust.* **101** onere (*vel* honere)] $ΓOH(?)P^{a}K$, honore *XC Iust.*, honorem *reliqui* siliquarum] reliquarum *K* quas] quam *K* ex lucratiuis *O Iust.* iurgationibus *OK* **102/103** iubemus] inuenimus *G* **103** induci *OS* curialis *G* sit *G* maioris $Γ^{a}$ posteros] posteriores *S* ut] aut *G* auus] tuus *K* **104** nepoti pronepotiue (uel pronepoti *K*)] nepotiue *G* neptae *G* nec interest] *ΓOH(?)K Iust.*, nec in heres *XC*, ne quidem res *reliqui* nuptie *Γ* **105** necne] nec eos *G*, nectos *PM*, neptos *S* donationem *G*, donationum *K* **106** discriptionis] *HK*, descriptionis *reliqui et Iust.* eque] ea quae *G*, aeaque *K* **107** si idem posteri] *scripsimus*, si de posteri *Γ*, si posteri *OXCK*, posteri *H(?)*, si postremum *S*, si posterum *reliqui* maioris *S*, mores *K* praedictae *K* **108** deuinctos] OPM^{b} *Iust.(K)*, deuinctus *ΓGS*, diuinctus *K*, deuictos $HXCM^{a}$ *Iust. (OI)* suas] suis *G* **108/109** nullus accessione *K*, nulla successione *H(?)* **109** grauamini *HK*, graua nimis *Γ* huius mundi *S* liberalitatis *H*, liberaliter *G* honoretur *ΓG*, sonetur *K* **110** sibique coniunctis *O*, sibi et coniunctis *H* libertatis *G* **111** naturale] *Brev. et Iust.*, naturae *Γ* persoluitur] *Brev. et Iust.*, persoluetur *ΓO* cuius] cum ius *G* **112** sancimus] censuimus *G* et si] ut sibi *O* praefato *O* **113** ordinem *K* debiti] deberi *G* **114** solutio] soliti *K* muneris] numeris *G* conprobatur] conprobetur *GPMS* largentibus *H* **115** serie] seruare *G* ceteris *O* **116** quadam] quidam *G* inter se c. i. n. t. curiale (a curiale *H*) *om. G* **117** praedictum *Γ* honore *HGS* nisi forte . . . . . . **118** obstrictus *om. G* lucrum *Γ* **118** res cesserit] recesserit *ΓSK*, recesserint *H* ordini sit] ordinis *HXCPMS*, ordinis sit *K* **119** numeretur] nominaretur *G* ea] a *O* quod] qua *K* datum] dictum *K* **120** consequetur *P* cum] con *Γ* non *om. O* mutetur] mouetur *GS* ne] nec *GS Iust.*

14 quidem statum convenit inmutari. Lucrativas vero res eas tan-
tum volumus appellari ⌜ac⌝ praedictae discriptionis gravamen ex-
cipere, quae hereditatis legati fideicommissi iure mortis causa dona-
tione vel cuiuslibet postremae voluntatis arbitrio ad quempiam
15 delabuntur. Inter vivos etiam donatio simplici liberalitate confecta lucrativae mere-
bitur et nomen et sarcinam. Si vero vel socer futurus filii nepotis vel pronepotis sponsae
adfinitatis coeundae causa donaverit vel parens etiam filiam neptem vel proneptem curiali
seu extraneo nubentem dotaverit, licet casus eventu res eius cui data est vertatur ad
lucrum, nec inter lucrativas numerabitur nec discriptionis oneri subiacebit. Nec enim
iuris optimi est matrimonium, cum tot tantisque suis difficultatibus obprimatur, adven-
16 ticiis etiam cumulare ponderibus. Res vero, quae memoratis causis lucrativae semel
nomen exordiumque sortita est, licet ab eo qui susceperit ad alterum emptionis vel
cuiuscumque contractus iure migraverit, cum praedicto discriptionis gravamine procul
dubio transferetur, ut vel sciens sibi inputet qui accepit oneratam vel, si ignoraverit,
quod interest consequatur: contraque si cuiuslibet contractus exordio lucrativae nomen
evaserit et si postea lucri titulo in dominatum alicuius ceciderit, sarcinam memoratae
discriptionis effugiet. Nulla enim in huiuscemodi causis confusionis intercedit occasio,
si ad primordium tituli posterior quoque formetur eventus, nisi forte res decurionis, quae
ad eum cuiuslibet mercimonii iure pervenerit, ad alterum fuerit postrema eius voluntate
vel ab intestato vel inter vivos donatione translata. Tunc enim, quia semel in personam
cecidit principalis, veterum titulorum nequaquam ratione perspecta
condicionem et onus merebitur lucrativae, || Apolloni p(arens) k(aris-
17 sime) a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur et magnifica auctori-
tas tua edictis ex more propositis sanctionem nostrae clementiae, quam in perpetuum
volumus observari, ad omnium notitiam pervenire constituat. DAT. VII ID. MART. CONSTAN-
TINOPOLI P(OST) C(ONSVLATVM) DIOSCORI ET EVDOXII $\overline{\text{VV}}$. $\overline{\text{CC}}$.

⌜atque⌝

|| *finit*

121 statum] statu *G*, factum *K* res] *post* 122 uolumus *O*, *om. G* 122 ac] ad *K* discriptionis] *ΓHPMSK*, descriptioni *G*, descriptionis *reliqui et Iust.* 122/123 excipere] excaeperit *G*, exemere *K* 123 hereditates *S*, hereditate *K* ligati *K* fidecommissi *G* iuri *Γ* mortis] *scrib.* mortisue 124 postremo *K* 125 libertate *HK* 125/126 merebatur *XC* 126 et nomen] nomen *G* et sarcinam] sarcinam *K* futuris *X*, futurum *post* filii *G* filii (fili *K*) nepotis (-tes *ΓGXCPMSK*) uel (*om. HGX Iust.* [*KI*ᵃ]) pronepotis (-tes *ΓGCPMSK*, *om. X*)] filie nepti uel pronepti *O* sponsae *om. O* 127 coeundae] quoeunda. (*sic*) *Γ*, eundae *S*, eandem *G* causam *G*, causae *K* parens] presens *S* uel proneptem] proneptemue *GPMS* curiale *Γ*, curialis *GK* 128 seu] uel *H* extraneum *K* dotauerit] donauerit *G* casus euentu res] *sic H*(?)*K Iust.*, casuseuentureis *Γ*, casuseuenturis *XPM*, casu euenturum (-ram *G*) *GS*, casus euentusue *C*, casus sit uenturus *O* eius cui data (donata *K*)] eiusmodi ut cui donata *O*; *scr.* ei cui data uertatur] uetatur *H* 129 lucrum] locum *G* descriptionis *libri et Iust.* oneri] onere *Γ*, honori *G* nec] nemo *Γ* 130 optime est *Γ*, est optimi *O* matrimonii *O* opprematur *H* 130/131 aduenticiis] aduenti quos *G* 131 commulare *S*, commendare *H* 132 nomine *H* exordiumque] exordio quae *G* emptiones *H* 133 iure] in re *G*, causa *O* discriptionis] *H*, descriptionis *reliqui et Iust.* grauamini *Γ* 134 transferetur] *OP*² *Iust.*, transferentur *ΓGP*¹*MS*, transferatur *X*, transferuntur *C*, transferantur *H* imputetur *G* qui] cum *GS* accipit *GS* honoratam *G*, onoratatam *Γ* ignouerauerit *S*, ignorauerint *G* 135 ansequatur *G* 136 etsi] erit *M* in dominato *H* caederit *G* 137 descriptionis *libri et Iust.* effugiat *S*, effugit *G* nullam *G* 138 ad primordium (-ditum *P*)] *reliqui et Iust.* (*I*), a primordio (-dium *Iust* [*O*ᵃ]) *G Iust.* (*KO*) firmetur *H* nisi] si *H* res] est *G* 139 mercimuniis *Γ* iure] in re *G* postremae eius uoluntatis *H* 140 uel ab] ab *HXC* inter] per *H* donatio *G* personam] *reliqui et Iust.* (*X*), persona *PMS Iust.* (*KOI*) 141 prespecta *H* 142 onus] honos *Γ*, opus *O* lucratiuae merebitur *O* apolloni *G*, appollone *Γ* 142/143 $\overline{\text{pkaa}}$] *ΓOXC*, $\overline{\text{pk}}$ $\overline{\text{aug}}$. $\overline{\text{aug}}$. *G*, parens karissime $\overline{\text{aa}}$ (augustae *S*) *PMS*, pater $\overline{\text{kariss}}$ *H* 143 inluster *Γ* igitur et *om. G* 143/144 magnifica auctoritas tua] *sic verbis perscriptis ΓHXCS*, $\overline{\text{mag}}$. ($\overline{\text{magn}}$. *G*) $\overline{\text{at}}$. *GPM*, m. a. t. *O* 144 sanctionis *O*, sanctione *XC* clementiam *O* 145 obseruare *G* 145/146 dat. uii (uiii *G Leid.*, ui *Ω*, u *Θ*, iii *ΣΞ*) id. mart. constantinop. (constantinopolitano *S*) $\overline{\text{pc}}$. (*sic XCPM*, post cons. **ΔΣΩ Paris. 4408*, post consolat. *H*, post consulatum *O*, post consulibus *ΨΘ Leid.*, post *Paris. 4410*, praefecto *S*, *om. ΓOG*) dioscori (*sic* **ΔOH*[?]*ΣΨΘΩ Paris. 4408. 4410. Leid.*, didoscori *XCPMS*, dioscoro *Γ Pith.* [*ad Sichard.*], didoscoro *G Cui. ed. 1*) et eudoxi [*vel* -ii] (*sic* **ΔOPMΣΨΘΩ Paris. 4408. 4410*, eodosi *Ξ*, eodou *S*, eouodio *Leid.*, euodioxii *Paris. 4414. 4415*, theodosi *X*, theod. *C*, theodxii [= (th)eod(o)xii] *H*, eudoxio *G Cui. ed. 1*:

INTERPRETATIO. Lege hac curiales testamentum facere minime prohibentur, sed ita ut legitimis filiis, si voluerint, facultates suas integras sine inminutione aliqua derelinquant. Ceterum si filii legitimi defuerint, quemlibet etiam extraneum a curia scribere permittantur heredem, sed ita ut heres, qui condicionem curiae nullam debet, quartam hereditatis acceptae curiae sine aliqua inminutione mox refundat. Quod si is, qui heres scriptus est, integram hereditatem habere voluerit, pro quarta illa, quae curiae deputatur, pretium quantum valuerit dare non differat. Agri domus vel quidquid latere non potest communi aestimatione taxentur. De residuo vero aut quidquid latere potest heres scriptus curiae praebeat sacramenta secundum fidem pretium soluturus. Quod si noluerit, prolatis omnibus tres partes heres et quartam curia vindicabit. De cautionibus vero, quae testatori curiali debentur, simili ratione divisis etiam, quae testator curialis debuisse convincitur, tres partes heres et quartam curia creditoribus sine dilatione dissolvat. Pactiones, quae inter heredem et curiam de hereditatis divisione factae fuerint, firmae permaneant. Filii vero nepotes et pronepotes, qui avis et proavis per virilem gradum successerint, seu scripti heredes sint seu ab intestato succedant, sive curiales sint sive a curia liberi, de hereditate sibi debita vel demissa quartam partem curiae nomine penitus non amittant. Filia etiam curialis, neptis, proneptis, si curiali ipsius civitatis in matrimonio iuncta fuerit, avo proavo intestatis in integra hereditate succedit. Et si testatus fuerit et has personas relinquat heredes, quartam portionem curiae refundere non coguntur. Quod si filia neptis aut proneptis a patre avo vel proavo vel in minore aetate vel viduae relinquantur heredes, posteaquam ad annos pubertatis accesserint triennio expectentur, ut, si curiali eius civitatis nupserint, integram hereditatem, sicut eis vel debita est vel demissa, sine aliqua inminutione possideant. Si vero ei nupserint, qui curiae nihil debebat, quartam partem hereditatis a die mortis auctoris curiae cum fructibus sine dissimulatione restituant. Et si sine maritis voluerint perdurare, quartam similiter curiae cum fructibus reddant. Quod si rem relictam a parentibus tenere

---

inde Pith. [ad Sichard.], theudosio *Γ*) ūū. ōc. (uirorum clarissimorum *O*, uiris claris *S*, uicario *Θ*, *om. ΓG*) conss. *libri. Consulatum subscriptum in forma Orientali excerpta Iustiniana non servarunt; fuit fortasse* 'Paterio cons. et qui (de Occidente) fuerit nuntiatus'. *Formam Occidentalem non esse primitivam, sed constitutioni emissae Constantinopoli adiectam esse Romae inde intellegitur, quod praecedit consul Occidentis*
147 ita ut] id aut E^a*XC*, ita aut *LΨΘ*
148 filiis *om. ΣΞ*   uoluerit *EΨΘ*   imminutione] interminucione *L*   derelinquat *E*
149 defuerint] non fuerint *ΨΘ*   a curia] ad curiam *G*, ad curias *E*, aut curiae *ΨΘ*   permittatur *L*   **150** heredes *G*, res *L*   debet] habent *G*   curiae accepte *E*   **151** inmunicione *G*   refundant *G*   is] quis *G*, *om. E*   adscriptus *GPM*   **152** qua curia *Ω*   deputata est *E*   **153** domus] dominus *S*   communi a. t. d. p. a. q. l. potest *om.* $^*Δ Σ^t Ξ$ communi] communia *XC*, communi ita *G*   extimatione *H*, stimatione *L*   taxetur $Σ^v$, texentur *LΨΘ*   **154** residuo] *scripsimus*, praesidio *plerique*, praecio *G*, praedio *ES*   aut] uel *ES*, et *H*   heres] hoc heres *L*   sacramentum *H Pith. (ad Sichard.)*, sacramento *E*   **155** soliturus *Σ*   noluerint *XCLΣ*^{a}*ΞΩ*   prolatis] *sic H(?) Cui. ed. 1*, probatis *reliqui*   heres et] habere se E^a quarta *PML*   curiae *GEL*   **156** uindicauit *EPMΣ*^{a}*Ξ*, uindicaui *G*   testatori] excitatori *M*, testamentorum *G*   debebantur *XC*   **157** quae *om. PM*   testatur *LΨ*   curiales *LΨΘ*   curiae *HGEΣ*, curiam *Ξ*   creditoribus] credito rebus *G*, reddituri *E*   **158** dissoluat] soluat *S*, soluant *E*   curia *H*   **159** filii] si *S*   nepotes] et nepotes *LΣΞΩ*   et proauis] uel proauis *H*   **159/160** gradum uirilem *G*   **160** siue curiales (-lis *EL*)] seu curiales *Ω*   **160/161** siue (seu *PM Epit. Mon.*) a curia liberi de] siue a curiali herede *E*   **161** demissa] *L*, dimissam *E*, dimissa *reliqui*   nomine (-ni *L*) *om. H*   **162** amittant] omittant *PM*, admittant *GE*   filiam *L*   etiam] autem *E*   curilis *P*   neptis] nepti *S*, neptes *HΨΘ*, nepotes *E*, nepos *L*   proneptis] proneptes *HΨΘ*, pronepotes *E*, pronepos *L*   si *om. HL*   curiale *L*   ipsius] illius *PM Epit. Mon.*, ipsi *Ψ*   matrimonium *S*   coniuncta *H*   **163** auo] aut *E*   proaui *E*   intestati *ES*   in *om. HE*   integram hereditatem *G Epit. Mon.*   succedat *GES Epit. Mon.*, succedent *L*   et *om. Ω*   **164** heredes] pronepotes heredes *E*   curiae] curiales *GPM*   defundere *L*   cogantur *GS*   neptis] nepotes E^a aut] auo *LΣΞΘΩ*,, *om. Ψ*   **165** pronepotes E^a a patre] aut patre *ΨΘ*   auo] suo *PM*   uel] aut *H Epit. Mon.*   minore] *L*, minori *reliqui*   aetati *ΨΘ*   **166** ad *om. E*   expectent *S: recte*   ut *om. E*   eius] eiusdem *H*   **167** demissa] *C*, dimissa *reliqui*   possideat *XCPM*   **168** ei] eis *HESΨΩ*, et *G*, eius *Ξ*, *om. XC*   nupserit *S*   curia *H*   debebat] *XC*, debebant *HPM*, debeant *ESLΣ*^{a}*Ξ*, debent $Σ^b$*Ω*, habeant *G*   auctoris] auctores *L*, aut auctoris *S*, actoris *G*   **169** curiae] aut curiae *Ψ*   dissimulatione] dissumulatione *G*, aliqua dissimulatione *Cui. ed. 1*   restituant] *HG*P^s*LΩ*, restituat *reliqui*, dissimulant *ΨΘ*   si *om. H*   marito *ΨΘ*   **170** cum fructibus curiae *H*   reddantur *ΨΩ*   relictam] sibi relictam *S*, delistam *L*   a parentibus] aut parentibus *ΨΘ*, parentibus *L*   tenere *om. S*

maluerint, sacramento praebito de quantitate hereditatis quartam partem curiae in pretio mox refundant. Matri quoque vel aviae, si tamen curiales maritos habuerint, quartam portionem hereditatis defuncti filii vel nepotis, quae eis adquisita est, lex ista a curia non iubet auferri. Nam si quis curialis quemlibet extraneum et tamen curialem scribat heredem, et ipse quartam, quia portio curiae ipsius est, non refundat. Curialis etiam si legitimos filios non habuerit et habuerit naturales, si voluerit eos curiae iungere, et heredes scribere vel donatione in eos propriam conferre substantiam faciendi habeat potestatem. Filia quoque naturalis si curiali nupta fuerit, licet ei proprias et donare et relinquere facultates, ea condicione ut patrem matremve vel quibus actio de inofficioso testamento conpetit nullatenus praetermittat, sed eis legibus debitam vel donationis vel mortis tempore, hoc est quartam, portionem reservet.

Γ. — BREV. (**ΔO [om. int.] H [redit* 31 etiam curialium*] GE [redit* 147 testamentum*] XCPMSK [deficit* 129 lucrum*] L [om. text. et subscr.]; Φ et decurtati omnes textum omittunt.* — *Iust. 5, 27, 3. 10, 35, 2. 10, 36, 1.*

171 maluerint] uoluerint *G*, noluerint *ΨΘ* praebito] praehibito *G*, perbibito *H*E^{v}, praelato *ΞΨΘΩ*, prolato Σ^{v}, probato Σ^{t}, uno praebeto *L* in pretium *HS* **172** refundat *HPM* uel auiae (auia *H*)] et auiae *SLΣΞΨΘΩ* **173** nepotis] *XC*, nepotes *reliqui* eis] eius Σ^{a}*Ξ* adquaesita *LΩ* ista] sta *H* **174** curiales *L* quamlibet *EL*, quelibet *S* et] sed *LΣΞΨΘΩ* scribet *GXCPM* **175** quia] quiae *C*, quam Σ^{a}*Ξ*, qua *L*, *om. G* portionem *G* est *om. G* curiales *GMLΨΘ* filios legitimos *G* habuerint *GLΞΨΘ* **175/176** et (*om. G*) habuerit (-rint *LΨΘ*, *om. G*) naturales] naturales habuerint (-rit Σ^{b}) *Σ*, naturales *Ξ* **176** uoluerint *GLΨΘ* iungere] iniungere *S*, ingerere *E* et] uel *ES* donationem *GEL*Σ^{a}*ΞΩ* **177** propria *HE* conferri *H* substatiam *E*, substantia *H* habeant *GLΨΘ* filiae *PM* naturales *L* **178** licit *L* ei] *om. EXCPMS Cui. ed. 1* propria *E* donari *Σ* facultatis *L* ea] ea tamen *H*, eam *L* matremue] matrem *G* **179** actio] untio *L* conperit *L* nullatinus *M* praetermittat] permittatur *E* **180** debita *H* portione *L* reseruent *EXC*, reseruat *ΨΘ*

XXIII. DE LOCIS R(EI) P(VBLICAE) QVOQVO MODO POSSESSIS CIVITATIBVS RESTITVENDIS.

xxiii] xxii *Γ*, xxx **ΔΔ Fuld.*, xx *O (context.)*, xuiii *O (lat.)* puplici *Fuld.* quoquo modo (quomodo *Fuld.*) possessis *om. O* ciuitatibus restituendis *om. O (context.)*

Nov. XXIII (443 Mai. 22).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. APOLLONIO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Cum summo studio totisque viribus enitamur civitates dicioni nostrae subiectas in perpetua felicitate versari, nihil tam iniquum esse neque a nostris temporibus dissentiens arbitramur, quam si eas adventiciis quidem subsidiis adiuvari velimus, propriis vero facultatibus nudari spoliarique patiamur. Quapropter cum voti causa per Heracleotanam civitatem transitum faceremus, petitionibus civium eiusdem maxima sumus conmiseratione conmoti, qui tam murorum suorum quam aquaeductus nec non etiam aliorum operum publicorum, utpote longo tempore neglectorum, curam fieri oportere nostris provisionibus flagitarunt. Et quoniam saepe ab una civitate vel homine postulatum remedium generalem solet formam correctionis adferre, horum desideriis adnuentes liberalitatem nostram ad omnes provincias ducimus propagandam. Tunc enim maxime vota proficiunt, cum
1 statui rei publicae, quae causa votorum est, consulatur. Omnibus itaque consiliis diu nostro animo volutatis nullam salubriorem causam revocandae pristinae beatitudinis invenimus, quam si praedia tam urbana quam rustica nec non etiam tabernae, quae ad ius civile pertinent et a quibusdam quolibet modo intra triginta annos abhinc retro

---

1 $\overline{\text{ppo}}$] *ΓΔ*, preposito *O* **2** enitamur] *ΓO*, initamur *Δ*, nitamur *Pithoeus* **3** tamen *Γ* esse *om. O* **4** uellimus *Δ* **5** cum uoti] *O Cuiacius*, conuocati *Δ*, cum moti *Γ* heracleotanam] *ΓO*, eracleo tantam *Δ*, heracleonam *Cuiacius* **6** eius *O* conmiseratione] *O Pithoeus*, cum miseratione *ΓΔ* **6/7** conmoti] *Pithoeus*, commoniti *ΓΔO* **7** quam a. n. n. e. aliorum *om. Γ* **8** cura *Γ* **9/10** generale *Γ* **11** maxima *Γ* **12** consulitur *O* **13** uoluntatis *Δ* **13/14** inueniamus *Δ* **14** praediae *Γ* tam *om. Fuld.* urbanam *Γ* ruscia *Fuld.* **14/15** quae ad ius ciuile (-lem *Δ*) pertinent et a (ad *Γ*)] *om. Fuld.* **15** abbanc *Fuld.* retro] uero *Δ*

numerandos detentae sunt, universis civitatibus adsignentur exceptis videlicet tantum his, quae vel a procuratore divinae domus vel a v(iro) inl(ustri) c(omite) r(erum) p(rivatarum) iussu nostrae clementiae vel communi consensu civitatum cum scripturae interpositione distractae sunt. Nemo igitur quodcumque memorati iuris praeter civitates, quas suis volumus opibus frui, sibi deinceps existimet possidendum, ne propositum nostrae pietatis
2 offendat, quod divinitus nobis in mentem venisse confidimus. Et credimus quidem nostris praeceptionibus divulgatis neminem tam incautum esse, ut dispositionibus nostris obviam ducat esse veniendum: verum quia nulla paene res adeo tuta atque inviolanda est, contra quam hominum naturalis aviditas non umquam aliquid existimat moliendum, totius rei perfectionem amplitudini tuae, cuius provisionem amoremque circa rei publicae commoditates ipsis rerum documentis saepe sumus experti, una cum viro inlustri magistro officiorum, cuius administratio probatissima nobis est, delegamus, Apolloni p(arens)
3 k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris itaque auctoritas tua certo scitura, quod tam nobis haec causa huiusque rei efficacitas cordi est, ut omnibus eam paene aliis praeponamus, quae per hanc divinam legem sanximus ad omnium provinciarum notitiam edictorum propositione pervenire constituat, quatenus summa cum celeritate modis omnibus inpleantur. DAT. XI KAL. IVN. AFRODISIADE MAXIMO II ET PATERIO $\overline{\text{VV}}$ $\overline{\text{CC}}$. CONSS.

ΓΔO Fuld. (*incipit* 14 quam si, *finit* 16 adsignentur).

16 nomerendus *Fuld.* detentae] *Γ Pithoeus*, decente *Δ*, detenta *O Fuld.* adsignentur] accingentur *Fuld.* 17 a *om. Γ* $\overline{\text{crp}}$] *Γ*, comite rerum priuatarum *O Pithoeus*, comite reperta *Δ* 18 iussu *om. O* ciuitatum] *fortasse* ciuium 19 quocumque *Δ* ciuitatis *Δ* suis] suis iuris *Δ*, sui iuris *Pithoeus* 20 extimet *Γ*, estimet *O* 21 diuinitatis *Δ* 23 essemeniendum *Γ* uirum *Δ* paene nulla *O* tuta] *ΓO Pithoeus*, totque Δ^a, tot Δ^b inuiolanda] *ΓΔ*, inuiolata *O Pithoeus* 24 auiditas] audite *Δ* nonnumquam *ΔO* existimat] *Δ*, extimat *Γ*, existimet *O Pithoeus* 25 perfectionem] *ΓO Pithoeus*, perfectione *Δ* amplitudine *Γ*, amplitudinis *Δ* prouisione *Γ* 26 commoditates] *scripsimus*, commoditatis *Γ*, commodis *Δ*, commoda *O Pithoeus* simus *O* magistrum *Δ* 27 probatissimam *Γ* 27/28 $\overline{\text{pkaa}}$] *ΓO*, pka *Δ* 28 inlustris] *ΓO Pithoeus*, inlustre Δ^a, inlustra Δ^b itaque] igitur *O* 29 efficacitatis *Δ* uti *O* 30 sancimus *Δ* 31 celebritate *Γ* modis] *Γ*, modisque *ΔO* 32 inpleantur] *Γ*, impleatur *Δ*, conpleantur *O* dat. xi kal. iun. (iul. *ΔO*) afrodisiade (frodisiade *O*, frodosiade *Δ*) maximo ii (*om. Γ*) et paterio (paterno *O*) $\overline{\text{uu}}$. $\overline{\text{cc}}$. (*Pithoeus*, uecariis *Δ*, *om. ΓO*) conss. (*om. Γ*) *libri*

XXIIII. DE AMBITV ET LOCIS LIMITANEIS INIBI REDHIBENDIS.

xxiiii] xxiii *Γ*, xxxi $^*ΔΔΣ$ *Fuld.*, xxi *O (context.)* Ξ, xuiiii *O (lat.)* et locis limitaneis (militanis *Fuld.*) *om. O (context.)* inibi (liniti *Γ*, inibe *Fuld.*) redhibendis (redibendis *Fuld.* *[context.]* Ξ *[context.]*, redebendis *Γ* *ΔΣ [context.]*)] *om. OΣ [lat.]* Ξ *[lat.]*.

Nov. XXIIII (443 Sept. 12).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. NOMO MAG(ISTRO) OFFICIORVM. Cum nulla paene res adeo parva sit, quae non plurimum provisionis de nostra clementia consequatur, praecipuam limitibus curam inpertiendam esse censemus, quibus maxime communitur universa res publica. Haec una res enim diligentissime procurata multarum nos rerum sollicitudine relaxabit nec singulis cogemur adhibere medicinam,
1 si generali remedio cuncta sanemus. Inprimis itaque || duces

|| *Iust. 1, 46, 4 incipit*

1 impp. th. et (*om.* Ξ) ual.] idem *O* nomo] *Iust. 1, 46, 4 (M). 11, 60, 3 (Cui.)*, numo *ΔOΣΞ Grom.*, ciro *Γ* mag.] magri *Δ*, magnum Ξ, magno magistro *Grom.* officio *Δ* 2 paene] poenae Ξ, poena *Σ* res *om.* Σ^1 parua sit] peruasit *Σ* quae non] quam in Ξ nostrae *ΓΔΣΞ* clementiae $\Delta\Sigma^1$Ξ 2/3 conseruatur Σ^1Ξ, conseruetur Σ^2 3 praecipua *Γ*, $\overline{\text{pp}}$ $\overline{\text{ua}}$ (= perpetuam?) Ξ limitibus] *Γ*, militibus *ΔOΣΞ* in percipiendam Ξ censimus *ΓΔΞ* communitur] $\Gamma\Sigma^v$, commonitur $\Delta\Sigma^1$Ξ, commonetur Σ^2, communiter *O* 4 una res enim] *Γ*, enim una res *ΔOΣΞ* diligentissima *Γ* nobis Σ^v 5 sol(l)icitudinem *ΔΣΞ* relaxauit *ΓΔΣΞ* agemur Ξ 6 cunctas animus *Γ*, cunctas sanemus $\Delta\Sigma^1$Ξ inprimus Γ^a duces] quia duces *O*

limitum et praecipue, quibus gentes quae maxime cavendae sunt adpropinquant ||, iudicio nostrae clementiae provehi volumus, quorum integritatem fortitudinem vigilantiam probata rerum documenta commendant: capitali poena videlicet ambitus libidine restinguenda. Eos igitur, quos nostra aestimatio, sicut iam dictum est, promovendos esse censuerit, || in ipsis ⌜plerumque⌝ limitibus commorari et milites ad ⌜antiquum⌝ redigere numerum, imminentibus magisteriis potestatibus ⌜diurnisque⌝ eorum exercitationibus inhaerere praecipimus. Castrorum quin etiam ⌜ipsis lusoriarumque pro antiqua dis-
2 positione curam refectionemque mandamus⌝. Quibus cum principe castrorumque praepositis pro laborum vicissitudine ⌜limitanei tantum militis⌝ duodecimam annonarum partem, distribuendam videlicet inter eos magisteriae potestatis arbitrio, deputamus. || De Saracenorum vero foederatorum aliarumque gentium annonariis alimentis nullam penitus eos decerpendi aliquid vel auferendi licentiam habere concedimus. Sciant plane, quod, si quid amplius, quam eis ex nostra auctoritate statutum est, audeant usurpare, utpote sacrae pecuniae violatores, et ipsi, facultatibus suis tui culminis dispositione limitibus adsignandis, poenam gladii sustinebunt et qui tanti flagitii vel potius proditionis publicae ministros participesve se dederint, pari supplicio subiacebunt nullum effugium nec sacra adnotatione nec lege pragmatica divinisve mandatis, nullam
3 spem salutis habituri. Viros autem inlustres magistros militum priorem integritatem suae administrationis imitaturos in posterum quoque ab omni limitaneorum militum ac foederatarum gentium concussione temperaturos suaque officia prohibituros esse confidimus. Quod si quid huiusmodi fuerit perpetratum, apparitiones, quae his obsequuntur, quadrupli solutionem agnoscere isdem addicendam limitibus imperamus. Id enim ipsis quoque viris eminentissimis magistris militum amicum esse non dubium est, qui semper omnia sua conpendia pro salute rei publicae contempserunt. Quis enim dubitat eos communem statum suis opibus praelaturos, qui defensione strenua bellicisque conflictibus imperium nostrum suo saepe sanguini praetulerunt? Universis videlicet, qui hoc nefandum atque inlicitum facinus perpetrare temptaverint, adeo tam sacrae adnotationis quam legis pragmaticae mandatorumque nostrorum subsidio, etsi aliqua forsitan obreptione meruerint,

|| *finit*

om.
|| *redit* | ⌜plerumque⌝
⌜proprium⌝
⌜diuturnisque⌝
⌜refectionis luxuriarumque curam habeant⌝
⌜limitaneorum militum⌝
|| *finit*

---

7 limitum] militum *Iust.* praecipue] ne pr. Σ^2 quibus] Γ, *om.* ΔOΣΞ gestes Ξ 8 adpropinquent Σ^2 clementiae] cl. conseruatur Σ^1 prouehi] probei Σ^1Ξ, pro(h)ibere ΔΣ^2 9 integritate ΔΣΞ probata] Γ, prolata ΔOΣΞ 10 uidelicet *om.* O libidinis Γ extringenda Γ, restinguendam Ξ 11 quos] ΓOΣ^v, post ΔΣ^1Ξ, prout Σ^2 nostre Δ sicut] sic Ξ iam *om.* Δ dictus Γ 12 esse *om.* O 13 milites ad] ad militis Γ redigere] redegere Ξ, redere Γ inmentibus Ξ 14 diurnisque] *Haenel*, diuturnisque *libri nostri et Iust.* 14/15 praecepimus Σ 15 lusuriarumque Γ, luxuriarumque ΔOΣ *Iust. 1, 46, 4 (CRM)* 15/16 dispositionem Ξ 16 reiectionemque Γ mandaui Δ 16/17 principem ΔΣ^1Ξ *Iust. 1, 46, 4 (C)* 17 castrorumque] castrorum Σ^2 propositis Γ, repositis Σ pro laborum uicissitudine (-nem ΓΞ) *hinc sumpserunt Grom.* limitanii Ξ, limitaneis O 18 milites ΓΔΣΞ duodecim annorum Ξ 19 magisterii Ξ potestates ΓΣ^1 20 sarracenorum O, sarracionorum Ξ uerum Γ gestium Σ^1Ξ 21 clementis Σ^1Ξ, clomentiis Σ^2, elementis O eos *om.* O afferendi ΣΞ 21/22 concedemus Γ 22 statutus Δ 23 audeant (audiant Γ, audent Ξ) usurpare] usurpare Σ^1, us. praesumpserint Σ^2 utpote (ut pute Δ) sacrae] ut potest ut potest (*sic*) ex sacre Ξ tui] cui Γ, et tui ΔOΣΞ 23/24 culmines dispositionem Ξ 24 limitibus] in lim. Σ^2 adsignandis *om.* Ξ *Cui. ed. 1* p(o)ena ΔΞ gladiis Ξ faglicii Ξ 25 proditionibus supplice Ξ se dederint] Γ, edederint Ξ, ediderint ΔΣ, dederint O, extiterint *Cui. ed. 1, ex quo Pith. (ad ed. F 2240)* pari] patris ΣΞ subiacebant Ξ^a 26 effigium Γ adnotationem Ξ pragmatica diuinis sui Ξ 27 salutes habitaueri Ξ uiro Ξ magistros *om.* Γ^a priori ΣΞ integritate Ξ, ingregitatem Σ^a, integrigitatem Σ^b 28 administrationes amittaturus Ξ imposterum Δ ac] et O 29 foederatorum ΓΣΞ, federato Δ concussionem Ξ temperatorus Γ^a, temperaturus Γ^bΞ suaquem Ξ prohibiturus Ξ 30 eiusmodi O 30/31 quadrubli Ξ, quadruplici Γ, quadruplem Σ^2 31 solu(-oΓ^a)tione ΓΔ hisdem ΓΔΣΞ addicendam] Γ, *om.* ΔOΣΞ militibus O id enim] idem ΔOΣΞ 32 uiris eminentes eminentissimis Ξ omnia] per omnia Σ 33 pro] per Γ quis enim] qui secum Δ commune Ξ 34 praelaturos] Γ, relaturos ΔΣΞ, releuaturos O defensionem Ξ 35 nostro Ξ suo] su Γ sanguine ΓΞ uniuersi Δ nefandam Σ^1Ξ 36 adeo] ad eum Γ adnotationes Δ 37 aliquam Σ obreptionem OΣΞ meruerunt Δ

excludendis, ut neque intimatio, licet admissa fuerit, penitus prosit et ducis seu magistri militum vel cuiuslibet iudicis, si insinuationi adnuerit officium, centenarum librarum auri damnatione multetur: quam summam ad eorundem limitum
4 refectionem volumus proficisci. || Agros ⌜etiam⌝ limitaneos universis cum paludibus omnique iure, quos ex prisca dispositione limitanei milites ab omni munere vacuos ipsi curare pro suo conpendio atque arare consueverant, et si in praesenti coluntur ab his, firmiter ac sine ullo concussionis gravamine detineri, et si ab aliis possidentur, cuiuslibet spatii temporis praescriptione cessante ab universis ⌜detentoribus⌝ vindicatos isdem militibus sine ullo prorsus, sicut antiquitus statutum est, conlationis onere volumus adsignari: in his etiam contra eos, qui praeceptionibus nostris obviam venire temptaverint, ⌜eadem poenarum acerbitate, quae adversus ducum aviditatem prolata est⌝, valitura. Nam si quis forte, quod minime audere debuerat, emptionis titulo memorati iuris possidet praedia, conpetens ei actio contra venditorem
5 intacta servabitur. || Id autem || curae perpetuae tui culminis credimus iniungendum, ut ⌜tam Thracici quam Inlyrici nec non etiam Orientalis ac Pontici limitis, Aegyptiaci insuper Thebaici Libyci⌝ quemadmodum se militum numerus habeat castrorumque ac lusoriarum cura procedat, quotannis ⌜mense Ianuario in sacro consistorio⌝ significare nobis propria suggestione ⌜procures⌝, || ut, uniuscuiusque tam industria quam desidia nostris auribus intimata, et strenui digna praemia consequantur et in dissimulatores conpetens indignatio proferatur. Credimus namque, quod, re militari ad eum modum quem disposuimus observata, quocumque terrarum se hostis movere temptaverit victoria nobis propitia secundum numinis voluntatem
6 nuntiabitur ante quam proelium, Nome f(rater) a(mantissime). Inlustris igitur auctoritas tua, cuius integram fidem rebus ipsis experta est nostra perennitas, hanc generalem saluberrimamque nostrae clementiae sanctionem et observationi perpetuae effectuique

|| *Iust. 11, 60, 3 incipit*
⌜etiam⌝ *om.*

⌜detentatoribus⌝

⌜proscriptionis poena⌝

|| *finit* | || *incipit Iust. 1, 31, 4*
⌜super omni limite sub tua iurisdictione constituto⌝

⌜mense .... consistorio⌝ *om.*
⌜procuret⌝ | || *finit*

---

38 excludendi Σ^2 posait ΔΟΣΞ et ducis (duces ΔΣΞ) seu] prodesse offitio Ο 39/40 iudicis (-ces ΣΞ) si (*scripsimus*, qui ΔΣΞ, *om.* Γ) insinuationi (-ne Γ, -nem Ξ) adnuerit (adnuit Γ, annutionem Ξ) officium (*ins.* cum ΔΣ) cent. librarum (libras ΔΣ) auri (off. c. lib. auri *om.* Ξ) damn. multetur (multamus Σ^v, ulterius $\Delta\Sigma^1\Xi$)] ΓΔΣΞ, iudicis cent. lib. a. dampnatione multando si annuerit insinuationi (*om.* officium) Ο 40 eorundem] eorum de Ξ limitum] *Cui. ed. 1,* militum *libri* 41 refectionem (-ne Γ) uol.] uol. ref. Ο proficisci] proficisce Ξ, profisci Σ, proficere *Pith. (ad Cuiac.)* 42 uniuersis] Γ, uniuersos ΔΟΣ *Iust.*, uniuersus Ξ omneque ΓΞ 42/43 dispositione] ordinatione Ο 43 uacuus Ξ 44 consuerant Ξ 46 detenire Γ possidenter Ξ spatii] spatii et Ο, spatium Γ 47 presscriptionem Ξ, proscriptione Σ^2 detentatoribus ΟΣ *Iust. 11, 60, 3 (K OI^b)* 48 uindicatus $\Delta\Sigma^1\Xi$, uindicandus Σ^2 hisdem ΓΔΣΞ prorsus *om.* ΣΞ 49 statum Γ collocationis ΣΞ honore ΔΣΞ adsignare Σ 50 obuiant Ο 51 temptauerint *om.* Ο eadem] ea Ο, eandem Σ^2 aceruitatem ΣΞ 52 auiditate Δ ualituram ΔΣ, ualeturam Γ nam] *fortasse* tamen 53 audire $\Sigma^1\Xi$ emptionis] ΔΣ, emptiones Ξ, temptationis Ο, actionis Γ memorata Ξ 54 possedit Σ, possidit Ξ ei] et Γ contra] Γ *Iust. 11, 60, 3,* aduersus ΔΟΣΞ 55/56 culmines Ξ 56 credemus Γ, credidimus ΔΣ *Iust. 1, 31, 4 (M),* crededimus Ξ tam] tamen Ξ trachici Γ, trachi $\Delta\Sigma^2\Xi$, trahi Σ^1, trachii Ο qua Ξ 57 orientales ΓΔΣ limites ΓΔΣ aeg.] et aeg. et Ο 58 thybaici Σ, thibapci Ξ lipiti Ξ, et libicii Ο queadmodum Γ, quamadmodum Ξ se] si Ξ melicum Γ 59 habet ΔΣ, habit Ξ lusuriarum $\Gamma\Delta\Sigma^1$, luxuriarum $\Sigma^2\Xi$, lixarum Ο, clusurarum *similiterve Iust. errore librariorum* 61 suggestiones Γ, suggessione ΔΣ, suggessionem Ξ procuris $\Delta\Sigma^1$ ut] et Δ tam] quam Ξ 61/62 inlustria Σ^1 62 dissidia ΔΞ 63/64 credemus Γ 64 quem] Γ, quod ΔΣΞ, quo Ο 64/65 quoc. terr. se (si Γ) hostis] quoc. host. terr. se Ο 65 prouincia Ξ secundum] Γ, secundi ΔΟΣΞ nominis ΔΣ, nomines Ξ, nobis Γ uoluntate ΔΟΣ 66 ante quam] antiquam ΔΣΞ, secundum Γ nome] nume ΔΟ, nomen ΣΞ, cyro Γ fa] Γ, frater a. ΔΟ, fater am ΣΞ inlustre Δ^a, inlustra Δ^b 67 tua] tunc $\Sigma^1\Xi$ integra Ξ nostra] nostre Δ 68 salubri namque Ξ clementiae] dementie Δ obseruatione $\Gamma\Delta\Sigma^a$, obseruationem $\Sigma^b\Xi$ perpetui Σ^a affectuique $\Delta\Sigma^1$, affectusque Σ^2

mancipari praecipiat et edictis ubique propositis ad omnium notitiam venire perficiat. DAT. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI MAXIMO II ET PATERIO VV. CC. CONSS.

ΓΔΟΣΞ Fuld. (69 edictis .... perficiat). — *GROMATICI (p. 273, 1 Lachm.) hac usi sunt constitutione.* — *Iust. 1, 31, 4. 1, 46, 4. 11, 60, 3.*

69 emancipari Σ^2 et *om.* *ΔΣ* uen. perficiat (-ciant *Ξ*)] per. pre. *O* 70 dat. prid. id. sept. const. max. ii et paterio (paterno *ΟΣΞ Iust.* 11, 60, 3 [*Cui.*]) uucc (*edd.*, uic. *Γ*, *om.* *ΔΟΣΞ Iust.*) conss. *libri*

XXV. DE METATIS.

xxu] xxiiii *Γ*, xxxii **ΔΔΣΞ (context.) Fuld.*, xxii *ΟΞ (lat.)*.

Nov. XXV (444 Ian. 16).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. NOMO MAG(ISTRO) OFFICIORVM. Cum inter multa privilegia, quae militaribus detulit viris antiqua provisio, habitaculis etiam eorum certae portionis domorum sorte prospexerit, nos, quibus familiare est universa negotia conpetenti temperatione disponere, suggestione tuae magnitudinis moniti ita hospitiis militantium volumus esse consultum, ut tamen honore praeditis in excusationibus aedium debita
1 dignitati reverentia conservetur. Meminimus quippe nos divina promulgatione tam consularium virorum quam praefecturae infulis ornatorum ceterorumque inlustrium nec non etiam silentiariorum certas domos in hac sacratissima urbe sitas metatorum praebendorum onere liberasse: cui nunc addi oportere censemus, ut his consularibus, qui auspiciis etiam patriciatus exultant, ternarum domorum excusationis licentia concedatur, in heredibus etiam eorum, quibus excusationis ius datum est, inmunitatis aedium privilegio pro
2 tenore sacratissimae constitutionis, quae super hac re loquitur, firmiter valituro. Sed ne liberalitate nostra laxius quam oporteat propagata vel hospitalis commoditas militantibus abnegetur vel nihil emolumenti referatur in publicum, id inprimis constituendum esse censemus, ut, si quis vel ius excusandarum aedium non habens vel, licet habeat, in pluribus tamen domibus, quam ex sacratissima constitutione concessum est, beneficium excusationis, ut metati onere sit inmunis, seu sacro oraculo seu quocumque modo vel iam consecutus est vel consequetur in posterum, tertiae partis domus super quem oportuit numerum excusatae pensionem arbitrio tui culminis in rationes publicas conferre

1 impp. th. et ual.] idem *O* nomo mag. officiorum] *Γ*, numo mag. (magistri *ΔΣ*) officiorum *ΔΣΞ*, eidem numo *O* 2 militariis *Γ* uiris *om.* *O* habiculis *Γ* 3 portiones Σ^2 prospexit *ΔΣΞ* quibus] *ΓΟ*, a quibus *ΔΣΞ* familiari *Ξ* est *om.* *Δ*Σ^1*Ξ* 4 temperationem *Ξ* disponi *Δ* suggessioni *Δ*, suggestionis Σ^2, suggessionem *Ξ* tuae (tua *Γ*) magn.] m. t. *O* monitis *ΔΣΞ* ita] ita ut *Δ*Σ^1*Ξ* militantum *O* 5 uolumus *om.* *Ξ* ut *om.* *Δ* honore praeditis in excusationibus] *Γ*, honorem (honor eis *O*) praedictis in (in predictis *O*) exactionibus *ΔΟΣΞ* aedium] editum *Ξ* 6 dignitati] *Δ*, dignitate *Γ*Σ^1*Ξ*, dignitatis Σ^2, dignitate et *O* reuerentiam *Ξ* conseruetur *om.* *Δ* diuinam promulgationem *Ξ*; *cf. Theod. 7, 8, 16* 7 consolari uel *Ξ*, consolari Σ^1 quam] quae Σ^1*Ξ* 7/8 inl. nec non et silentiariorum] *ΓΟΣΞ Pith. (ed.)*, *om.* *Δ* 8 domus *ΓΣΞ* sacratissimas urbi *Γ* sita *Γ*Σ^1 mitatorum Σ^2, imitatorum Σ^1 9 honore *ΓΣΞ* adi *Γ* oportere *om.* *O* censimus *ΓΔΞ* consolariis *Γ* auspiciis] *ΓΟ*Σ^2 *Pith. (ed. [in adnotat.] et ad ed. F 2240)*, a hospiciis *Ξ*, a hospitii *Pith. (ad Cuiac.)*, hospitiis *Δ*Σ^1 10 patriatus *Δ*, patrociatus *Ξ* terrenarum *ΔΟΣΞ* domorum *om.* *Σ* excussationes licenciam *Ξ* 11 datum est] habent *O* priuilegio] priuilegium *Γ*, *om.* *Σ* 12 constitutiones *Ξ*; *cf. Theod. 6, 23, 4* hoc Σ^1*Ξ* ualituros *Δ* 13 nostre *Δ* quam] que *Γ* oportet *O* 14 praeferatur *Σ* publicum] popillicum *Ξ* 14/15 constituendum] *Γ*, statuendum *ΔΟΣΞ* 15 censimus *ΔΞ* si quis [uel] ius excusandarum (-dorum *Γ*) aedium [non habens uel] *libri: delenda quae uncis inclusimus* habeat] habens *O*, *om.* *ΔΣΞ* 16 sacratissimam constitutionem *Ξ* *ante* beneficium (-cio *O*) *excidit* exerceat *vel simile vocabulum* 17 excusationis ut metati onere sit inmunis] *Γ*, excusationis rationes res sit immunis *ΔΣ*, excussationis resistit inmunis *Ξ*, immunitatis utatur *O* seu] su Σ^1, suo *Ξ* quocumque] cumque *Γ* modo] dono *O* 18 consequitur *ΓΔ*Σ^1*Ξ* 19 pensione *Γ*, pensionis Σ^2 culmines *Ξ* racione *Γ*, racionis *Ξ* publicas] *Ο*Σ^2, publicasse *ΓΔ*Σ^1*Ξ* conserere *Ξ*

cogatur, ut aurum ex huiusmodi titulo profligatum pro iussu nostri numinis cura tuae
sublimitatis, quo visum nobis fuerit, erogetur. Idque in
omnibus huius almae urbis domibus custodiri decernimus:
ceteris videlicet || ⌜omnibus⌝, qui metata in suis domibus
praestant, sive hospitia praebuerint metatoribus seu quolibet
pacto satis eis fecerint, nullam vel pensionis vel discussionis
3 domus gratia molestiam sustinere ⌜cogendis⌝. Deinde
neminem volumus cuiuslibet loci vel ordinis in hac floren-
tissima urbe domum propriam excusantem metatum sibi in
4 alienis ⌜domibus⌝ privilegio militiae vindicare ſ. Et his
quidem, quibus iam praebendi metati inmunitatem inlustris
favor dignitatis indulsit, licet vacantis militiae cingulo usi
sint vel utantur vel honorariae praerogativae potiantur in-
signibus, inviolata, ut cautum est, excusationis iura largimur. In posterum vero hi
quidem, quibus inlustrem dignitatem ius actae administrationis adtribuit, domos suas
pro modo, quem sacratissima constitutio praefiniendum censuit, ex-
cusabunt, || ceteris vero, quibus inlustris dignitas ⌜cum⌝ cingulo vel
citra cingulum pro solo honore delata est, excusandarum aedium
5 licentiam penitus denegamus. Hoc iuris in his etiam praecipimus
observari, quos ipsa quidem administrationis condicio spectabiles
novit, honor tamen additus a nostra liberalitate reddit inl(ustres): ||
excepto videlicet viro spectabili primicerio notariorum, cui volu-
mus in excusandis aedibus inlustrium magistratuum privilegium
6 convenire. Sed et si quis iam inlustrem dignitatem inter vacantes
vel honorarios consecutus domum postea in hac sacratissima civitate
possederit, hunc quoque iubemus esse privilegiorum excusationis
7 alienum. || Scituris omnibus, quod si quis, cum cingulo perfrua-
tur et excusationem ita propriae domus inpetraverit, ut a pensione etiam portionis
tertiae sit inmunis, et militiae causa metatum in alienis domibus sibi crediderit vindi-
candum, si quidem honore praeditus excusationis ius habeat, carebit legum privilegiis,
quas fraudare conatus est: si vero inter eos quibus nulla suffragatur dignitas numeretur,
centum librarum auri sacratissimis largitionibus pendendarum inlatione mul-
8 tabitur, || Nome fr(ater) a(mantissime). Inlustris igitur auctoritas tua, quae

Iust.
|| *incipit* ⌜omnes⌝
⌜cogantur⌝
⌜aedibus⌝ | ſ, quod et in provinciis observari oportet *finit*

|| *redit* | ⌜sub⌝
|| *finit*
|| *redit*

|| *finit*

---

20 cogitur Γ, cogetur ΔOΣΞ ex huiusmodi] et huiusmodi Ξ, eiusmodi Γ numinis] *edd.*, nominis (-nes Ξ) *libri* **20/21** cura (curaque O) tuae sub.] curat uel sublimitastis *(sic)* Ξ **22** custodiri (-re Ξ) decernimus] decernatur O **24** siue] sibi Γ hospitia] auspitia O^a quodlibet Ξ **25** pacto] ΔOΣ, pactus Ξ, facto Γ ei Ξ fecerit $\Delta\Sigma^1\Xi$ nulla Ξ uel pensionis *om.* Γ uel discussionis *om.* Ξ **26** gratiam Ξ molestia ΓΞ **27** neminem] nimine Ξ, nimerum *Fuld.*, minime Σ cuiuslibet loci (lici Ξ) uel ordinis (-nes Ξ)] uel l. uel ord. cuiusl. O **27/28** florentissimam urbem $\Delta\Sigma^1\Xi$, florentissime orbem *Fuld.* **28** excusante *Fuld.* **29** priuilegium *Fuld.* militiae] milia *Fuld.* **31** uacantes O cingoli Γ, ungulo Ξ **32** sunt Σ praerogati uel Ξ patiantur $\Sigma^1\Xi$ **33** cautum] custum Ξ excussationes Ξ hii ΓΔΣΞ **34** quibus *om.* Γ adminestrationes Ξ domus ΣΞ **35** quem] que Γ sacratissimam Ξ praefiniendo censiuit Ξ **35/36** excusabant Σ^1 **36** cingulum Ξ **37** citra] $\Gamma O\Sigma^2$, cetra $\Sigma^1\Xi$, cetera Δ delata] Γ, delatum ΔOΣΞ **38** pen. lic. O denegemus Ξ praecipimus] praecepimus ΔΣ, praecipus Γ, *om.* Ξ **39** obseruare Ξ quos] quo $\Sigma^1\Xi$, quod Σ^2 quidam $\Sigma^1\Xi$ condictio Ξ spectabilis ΓΣ, expectabiles (-lis Δ) ΔΞ **40** aditus Γ, additur Ξ liberalitatem Ξ reddi $\Delta\Sigma^1\Xi$ inl̄ Γ, inlustris Δ **41** uero Σ^1 expectabili ΔΞ primocirio Σ^1, primoscirio Ξ **42** excusanatibus Ξ priuilegio Δ **43** conuenire] OΣΞ, conueniri Δ, non uenire Γ iam *om.* O uacentes Σ^1, uacuantis Ξ **44** honorarius Ξ, honerarios Δ, aerarios O sacratissimam Ξ **45** possiderit ΔΣ esse *ante* alienum O excusationis] OΣΞ, excussationis Γ, excusationes Δ **46** cum] con Γ **46/47** cingulum profruatur Ξ **47** et *om.* OΞ dom. propr. O imperauerit $\Delta\Sigma^1$ a pensione] ΔOΣ *Iust.*, a pensionem Ξ, ad pensionem Γ **48** causam ΔΞ **49** honorem ΓΞ praedictus Σ^1, praedictis Ξ **50** cognatus Δ **51** centum] Γ *Iust.*, centenarum ΔOΣΞ largionibus Δ inlationem $\Sigma^1\Xi$ **52** nome] nume ΔOΣΞ, nomen Γ fr̄. ā.] ΔOΣΞ, finem Γ inlustra Δ igitur *om.* $\Delta O\Sigma^1\Xi$ auctoritas] autem Ξ quae] ea quae O

per hanc divinam legem duximus sancienda, sollemniter ad omnium notitiam pervenire constituat. DAT. XVII KAL. FEB. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVIII CONS.

ΓΔΟΣΞ Fuld. (incipit 26 deinde, *finit* 29 uindicare*). — Iust. 12, 40, 9.*

53 diuina Γ ducimus ΔΟΣΞ sancienendam Ξ | 54 dat. xuii k. feb. const. th. a. (aa. ΓΞ) xuiii | *(Haenel secundum ordinem titulorum,* xuii Γ, *om.* ΔΟΣΞ*)* cons. *libri*

XXVI. DE RELEVATIS ADAERATIS VEL DONATIS POSSESSIONIBVS.

xxui] xxu Γ, xxxiii *ΔΔΣΞ Fuld., xxiii O releuatis] leuatis Σ *(lat.)* Ξ *(lat.)* adaeratis] adtractis Σ *(lat.)* ad. uel don. *om.* O *(context.)*.

Nov. XXVI (444 Nov. 29).

IMPP. THEOD(OSIVS) ET VALENT(INIANVS) AA. HERMOCRATI P(RAEFECTO) P(RAETORI)O ORIENTIS.

Perfecta est ac plena liberalitas, qua praecedens munificentia communitur, tuncque se maxime unusquisque tuto confidit habere quod meruit, si quod singulis specialiter indultum est, generali provisione firmetur. Cum itaque multorum possessiones meminerimus nostro beneficio aliquatenus tributorum onere sublevatas eisque postea certam concessae quantitatis partem, quia id necessitas flagitabat, indictam: ut, quod liberalitati nostrae derogatum est, non paenitentiae potius videatur fuisse quam temporis, summam, quae iam ex discriptione inlata est, profligatione contentionis in posterum ab huiusmodi exactionis inquietudine liberamus, ut et praeteriti temporis pro sublevatis praediis reliquorum exactio concedatur et in posterum nulla talis discriptio formidetur. Hoc enim necessario nobis hac generali sanctione fuerat promulgandum, cum multo sit onerosius simul et in aggere coacervatam solvere quantitatem, quam particulatim

1 reddere quod debetur. Haec tamen liberalitas nostra nihil || ⸢dispositionis⸣ amplissimae recordationis Antiochi, quae certam quantitatem ante se relevatis possessionibus nomine canonis indixit, ⸢inminuit⸣. Id enim, ⸢quod iam⸣ in canonem cecidit et anniversaria debet pensitatione persolvi, nec in praeteritum nec in posterum patimur esse concessum: || nullique deinceps copia relinquitur inspectores sibi specialiter expetendi, nisi secundum sanctionem nostram, quae ad viri inlustris et consularis Florenti suggestionem emissa est, ex

2 communi civitatis aut provinciae desiderio postuletur. || In-

IVST. 10, 28, 1
|| *incipit* ⸢dispositionem⸣
⸢non imminui decernimus⸣ | ⸢quoniam⸣
|| *finit*
|| *redit*

1 hermograti ΣΞ ppo orientis] Γ, ppo ΣΞ *Iust. 10, 28, 1 (O). 11, 59, 17 (Cui.)*, pf. po Δ, preposito O 2 libertas Ξ praecedens] praesens ΔΣΞ, pressis O munificenciam Ξ, munificia Γ communitur] ΓΣ^{v}Ξ, commonitur Δ, communiter Σ^t, subuenitur O tuncque] tuncquam Σ^2 se *om.* ΔΟΣΞ 3 maxime] maxime cum Σ^2 tuto] O, toto ΓΣ^1, totum Σ^2Ξ, tutor Δ, tuto se *Pith. (ad Cuiac. et ed.)* 4 possessionis Ξ mimerimus Σ^1, numerimus Ξ 5 onere] *Amad. Zirard.*, honore Γ, munere ΔΟΣΞ eisque] eis qui ΔΣ^1Ξ, eos qui O certam] certa Ξ, *om.* O 6 quia] ut Σ^2, *om.* Σ^1 indictam (-ta ΔΞ) ut] indicta persoluerunt (*interpositum* 8 in posterum . . . . 9 liberamus, *deinde* 7 summam . . . . 8 contenti) ne O liberalitate ΓΞ nostrae] nos nostre Δ 7 non *om.* O uideatur fuisse (f. uid. O) quam (qua Δ)] ΔΟΣΞ, uideatur futuris Γ 7/8 summam *(sic* ΟΣΞ, summa Δ, summae Γ*)* quae iam (tam Σ) ex discriptione *(sic* ΓΔ, discriptionem Ξ, descriptione ΟΣ*)* inlata est profligatione (-nem Σ^1Ξ, *om.* O) contentionis (-nes Σ^1Ξ, contenti omnes Γ, contenti O) *post* liberamus *(vide ad v. 6)* O 8 in posterum . . . . 9 liberamus *post* indicta persoluerunt *(vide ad v. 6)* O 8/9 exactiones inquietudinem Ξ 9 ut et praeteriti (preteri Δ)] preteriti ergo O 10 discriptio] ΓΔΞ, descriptio ΟΣ necessaria O 11 fuerit ΣΞ promulgandum] mulgandum Δ multum Ξ honero ius Ξ 12 aggere] agere Γ, hac gere Ξ, hac gre Σ^1, hac re Σ^2 coacerbatum Σ^1, coacerbatim Σ^2 quantitate qua Ξ 13 nostre ΔΣ^2 14 deposicionis Ξ anthyoci ΓΣ, anthioci Δ; *cf. Theod. 11, 20, 6* 15 ante] ΔΟΣΞ *Iust.*, in Γ 16 indixit] induxit ΔΣΞ inminuit] *Iust.*, et minuit ΓΣ^1Ξ, et minut Δ, diminuit OΣ^2 17 anniuersariam Γ, anniuersarie (-riae Ξ) Ξ *Iust.* debit pense accionem Ξ 18 patemur Σ^1Ξ, fatemur Σ^2 19 deinpces Γ, inceps Ξ relinquetur Σ 19/20 spectaliter exp. nisi cundum sanctione nostra Ξ ad] a Γ 21 inlustri Δ et *om.* Ξ florentii O suggessionem ΔΞ missa Ξ 22 postulentur Σ^1

dulgentiam vero memoratae discriptionis et in anteactum et in posterum tempus non solum in relevatis, verum etiam in donatis adaeratis translatis vel quodlibet aliud nomen novae discriptionis excogitatum est, volumus observari nullamque super his umquam exactionis molestiam formidari, quibus non tantum reliqua praeteriti temporis relaxamus, sed nec in posterum quicquam innovationis aut oneris adiciendum
3 esse censemus Γ. Quod et si qua innovatio post administrationem inlustris memoriae Antiochi facta est aut aliquid eis indictum esse monstratur, hoc inritum fieri omnemque innovationem aut adiectionem viribus carere decernimus.

Γ nullique licere deinceps contra divalia statuta relevare suas possessiones *finit*

Sufficere etenim novimus illud, quod inlustris memoriae Antiochus ante se relevatis vel adaeratis vel donatis vel translatis possessionibus nomine canonicae solutionis indixit. Quod suam firmitatem convenit obtinere, in possessionibus tantum videlicet, quae ante eius administrationem huiusmodi beneficium meruisse noscuntur: post eius vero administrationem nec innovationem quandam nec adiectionem nec excogitationem contra eas nec aliquam dispositionem prolatam firmam esse concedimus.
4 Verum et || si quis ˹ex˺ auctoritate nostri numinis ˹vel praeceptis amplissimae praefecturae˺ de fundis patrimonialibus steriles sub certi canonis pollicitatione ˹suscepit˺, firmiter eum volumus possidere sub eiusdem tantum canonis solutione, quem nostrae maiestatis auctoritas ˹aut praeceptum magnificae tuae sedis˺ per annos singulos solvendum esse ˹praescripsit˺, nullamque eos discriptionem aut adiectionem aut innovationem in posterum sustinere, quoniam nimis absurdum est eos, qui nobis hortantibus ˹aut magnifica praefectura˺ fundos inopes atque ˹ieiunos˺ magno labore inpenso aut exhausto patrimonio vix forte meliorare potuerint, utpote deceptos inopinatum onus suscipere illudque velut quadam circumventione deposci, quod si se daturos praescissent, fun-

IVST. 11, 59, 17
|| *incipit* ˹ex˺ *om.* ˹vel pr. a. praefecturae˺ *om.*
˹susceperit˺
˹aut pr. m. t. sedis˺ *om.*
˹praescripserit˺
˹aut m. praefectura˺ *om.*
˹egenos˺

23 discriptionis] ΓΔΞ, descriptionis *O*Σ *Iust.* antea actum ΣΞ **24** solum] so Γ **25** adaeratis] uel adaeratis Σ^2 translatis uel (*sic scripsimus*, translatisue Γ, translatiuae Σ^1, translatisue et *O*, et translatiuae Ξ, aut translatis uel Σ^2, translatisque seu *Iust. Cui. ed. 1: inde Pith. [ed.]*) quodlibet] *om.* Δ alind] aliquod Γ nomen] nouien Ξ **26** discriptionis (*sic* ΔΞ, descr- *O*Σ *Iust.*) excogitatum (cogitatum Σ) est uolumus ob] *om.* Γ obseruare Ξ **26/27** nullamque] in unamque Ξ, in unnam quae Σ^1 **27** formidare Σ^2, formitari Σ^1Ξ **28** quibus non *bis posuit* Δ reliquum *O* praeterite Ξ **29** honoris Σ^1Ξ adiciendum] *Iust.*, addicendum Γ, addendum Δ*O*ΣΞ **30** censimus Δ **30/31** administratione inlustri Δ **31** anthyoci Σ, anthioci ΔΞ **32** inductum Δ, inditum Σ^2, indietum Σ^1, inchetum (*sic*) Ξ **32/33** omneque inuocationem Ξ **33** adiectionem] Γ, indictionem Δ*O*Σ, indictioni Ξ **34** sufficeret (-rit Σ^2) enim ΔΣΞ nouimus] iobimus Γ quod] quali Γ, *om.* ΔΣ^1 inlustri Δ anthiocus Ξ, anthyocius Σ^1, anthioci Δ **34/35** uel adaeratis (uel uel heratis *Fuld.*) uel donatis] uel addonatis Ξ **35** canonicis *Fuld.* solutionis] possessionis Γ **36** quod] quam Σ^v firmitate Ξ tantum *om.* ΣΞ ante] tante Δ **37** nascuntur Ξ **38** innouationem] *O*ΣΞ, inuocationem ΓΔ adlectionem ΣΞ eos Ξ **39** aliqua Ξ prolata Ξ firma ΔΞ concedemus Γ **40** auctoritatem ΔΣ^1Ξ nominis (-nes Ξ) *libri* **40/41** praeceptis *om.* Ξ **42** sterilis ΔΣ, sterelis ΓΞ, sterile *O* sub *om.* Δ certe Γ canoni Δ^b, cannoues Ξ pollicitacionem Ξ **43** eum] enim Γ tant. canonis (cannones Ξ)] c. t. *O* solutionem Δ Σ^1Ξ **44** quem] que ΓΞ, quam Σ^2 **44/45** tuae magn. *O* **45** per] super Ξ **45/46** praescripsit] *O*ΣΞ, perscripsit ΓΔ **46** eos] eum *O* descriptionem *O*Σ *Iust.* abiectionem Σ **47** nimis] minis Ξ **48** est *om.* Γ hortantibus] *Iust. Cui. ed. 1. Pith. (ed.)*, ortatibus Γ, orantibus Δ*O*ΣΞ aut] a Σ^2 praefecta Γ, prefecture Δ **49** fundos] in fundos ΔΣ^1Ξ, in fundis Σ^2 inopes atque] inopiscetque Ξ ieiunus Ξ **49/50** exaustro Ξ **50** patrimonium Γ **50/51** deceptus ΔΞ **51** bonus Δ illudque] Γ *Iust. (K1)*, illud quoque Δ*O*ΣΞ *Iust. (O)* **52** circumuentionem Σ^1Ξ deposce Γ daturus Ξ praescissent] *O*Σ^2, praecissent Σ^1, praecissint Ξ, precessint Δ, perscripsissent Γ **52/53** fundos] fundus Ξ, *om.* *O*

5 dos minime suscipere aut etiam colere paterentur. || Sed ut his, qui ante legem datam ex suggestione viri inlustris Florenti possessiones suas liberarunt, magna liberalitate prospeximus omni timore in perpetuum, sicut convenit, absolutis, ita eos, qui post memoratae constitutionis tenorem suas possessiones relevare conati sunt, nihil commodi capere volumus. Quapropter sciant omnes, qui tale beneficium post huiusmodi constitutionem meruerint, infructuosum sibi hoc esse nullique licere deinceps contra divalia statuta aut relevare suas possessiones aut adaerationem translationemque deposcere: quod et si subrepticiis precibus fuerit inpetratum, nihil valere beneficium tale sancimus.

|| *finit*

IVST. 10, 28, 1

6 || Noverit tamen amplissimae tuae sedis officium, quod si aliquando nobis ⌜vel⌝ suggestio huic nostrae sanctioni contraria porrigatur vel si ⌜legi sacrisve⌝ mandatis, si qua forte citra suggestionem his piis dispositionibus adversa manaverint, obsequatur et aliquos tamquam debitores ex huiusmodi titulo crediderit exponendos, ducentarum librarum auri se condemnatione multandum. || Omnibus enim circa res proprias amputanda tristitia est, quibus ex salute nostra vera sensimus gaudia contigisse, ut non minus commoditatibus domesticis quam sospitate laetentur, Hermocrates p(arens)

|| *redit* ⌜vel⌝ *om.* ⌜sacris⌝ || *finit*

7 k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris itaque et magnifica auctoritas tua, quae per hanc saluberrimam legem pro multorum commoditate statuimus, sollemniter edictis ubique propositis ad omnium notitiam venire perficiat. DAT. III K. DEC. CONSTANTINOPOLI THEOD(OSIO) A. XVIII ET ALBINO V̄C̄. CONSS. EODEM EXEMPLO THEODORO V(IRO) INL(USTRI) P(RAEFECTO) P(RAETORI)O INLYRICI.

ΓΔOΣΞ Fuld. (incipit 34 ante se, finit 36 obtinere). — Iust. 10, 28, 1. 11, 59, 17.

53 etiam *om. O* **54** ante] autem *Ξ* datum *Σ^1Ξ* suggessione (-nem *Ξ*) *ΔΣΞ* uiri inlustris (-tri *Δ^aΣ*)] ill. u. *O* **55** florentii *O* suas *om. Ξ* liberarunt] *Γ*, releuarunt *ΔOΣΞ* magna] *OΣΞ*, magnam *Δ*, magne *Γ* liberalitate] *ΓO*, libertate *Σ^2*, libertatem *ΔΣ^1Ξ* prospeximus] *OΣ^2*, praespeximus *ΔΣ^1Ξ*, perspeximus *Γ* **55/56** in perpetuum *om. O* **56** sicuti *ΣΞ* absoluto *Σ^2* tenore *ΓΞ* **57** possessionis *Ξ* conati nati sunt *Γ* **58** post] post aut *Σ*, post ant *Ξ* meruerunt *Σ* influctuosum *Δ* **59** nullique] *ΓOΣΞ*, nullas *Δ*, nullisque *Pith. (ed.)* possessionis *Ξ* **60** deposcere] suscipere *O* et *om. Γ* subreptiis *Γ*, subreptiuis *Δ*, subreptus *Ξ* **61** tale ben. *O* **62** tamen] *Γ Iust.*, ergo *O*, *om. ΔΣΞ* **63** suggessio *ΔΣΞ* huic] *Iust. Pith. (ed.)*, huius *libri nostri* sanctioni] *Σ^2 Iust.*, san(c)tione *Γ Σ^1Ξ*, sanctionis *ΔO* contrariam *Ξ* **63/64** si legi (lege *ΣΞ*, legis *Γ*) sacrisue mandatis] *om. O* **64** fore *Δ* **64/65** citra (chytra *Ξ*) suggestionem (-gessionem *Ξ*) his piis dispositionibus (depossitionibus *Γ*) aduersa] contraria legi *O* **65** mandauerint *Δ* obsequatur] mandatis obsequatur *O* et aliquos .... **66** exponendos *om. O* debitoris *Ξ* **66** ex] et ex *Δ* credederint exponendus *Ξ* **67** condemnationem *Γ ΣΞ* multandum] *ΔOΣΞ Iust.*, multarum *Γ^a*, multos *Γ^b* enim] omnium *ΣΞ* amputandam *Δ Σ^1Ξ* **68** tristitiam *ΔΣ^1* nostra] *OΣΞ*, nostre *ΓΔ* sensem *Δ* gaudii *Ξ* **69** non] nos *Δ ΣΞ* minus] minos *Ξ*, maius *O* sospitate] s. nostra *O: probabiliter* hermogrates *O*, (h)ermogratis *ΔΣ*, hermagratis *Ξ* **69/70** p̄k̄ā] *Γ*, p̄k̄a *OΣΞ*, p̄k̄ *Δ* **70** itaque] *Γ*, igitur *ΔOΣΞ* magnificus auctus *Ξ* **71** statuemus *Γ* edictum *Σ*, edictus *Ξ* **72** praepositis *Σ^2* uenire perf.] per. pre. *O* **72/74** dat. iii (xii *Iust. 10, 28, 1 [Cont.]. 11, 59, 17 [Cui.], om. Ξ*) k. (*sic Γ Iust. 10, 28, 1 [Cont.]. 11, 59, 17 [Cui.]*, id. *ΔOΣΞ*) dec. const. theod. a. (āā *Γ*) xuiii (*sic ΓΞ*, xuiiii *ΔOΣ*) et albino (abbino *Ξ*) ūc̄ (*om. ΓO*) conss. (*hic finiunt ΔOΣΞ*) eod. ex. theudoro ū. inl̄s p̄p̄ō inlyrici (*sic Γ*) *libri*